

Länssstyrelsen
Skåne

REGIONAL ÅRLIG UPPFÖLJNING AV MILJÖMÅLEN- SKÅNE 2022

dnr 501-19191-2022

Titel: Regional årlig uppföljning av miljömålen – Skåne 2022

Utgiven av: Länsstyrelsen Skåne

Dnr 501-19191-2022

Innehållsförteckning

1	OM MILJÖMÅLSUPPDRAGET	5
2	SAMMANFATTNING SKÅNE LÄN	7
3	GENERATIONSMÅLET SKÅNE LÄN	10
4	BEGRÄNSAD KLIMATPÅVERKAN SKÅNE LÄN	14
5	FRISK LUFT SKÅNE LÄN	20
6	BARA NATURLIG FÖRSURNING SKÅNE LÄN	26
7	GIFTFRI MILJÖ SKÅNE LÄN	31
8	SKYDDANDE OZONSKIKT SKÅNE LÄN	35
9	SÄKER STRÅLMILJÖ SKÅNE LÄN	38
10	INGEN ÖVERGÖDNING SKÅNE LÄN	42
11	LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG SKÅNE LÄN	47
12	GRUNDEVATTEN AV GOD KVALITET SKÅNE LÄN	52
13	HAV I BALANS SAMT LEVANDE KUST OCH SKÄRGÅRD	55
14	MYLLRANDE VÅTMARKER - SKÅNE	61
15	LEVANDE SKOGAR SKÅNE LÄN	65
16	ETT RIKT ODLINGSLANDSKAP SKÅNE LÄN	69
17	GOD BEBYGGD MILJÖ SKÅNE LÄN	73
18	ETT RIKT VÄXT OCH DJURLIV – SKÅNE	77

1 Om miljömålsuppdraget

1.1 Länsstyrelsernas och Skogsstyrelsens roller

De regionala miljömyndigheterna – Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen – har en drivande och samordnande roll i arbetet med att nå miljömålen. De har ansvar för att regionalt prioritera, anpassa och konkretisera alla miljökvalitetsmål. De har också ansvar för att regionalt följa upp och utvärdera miljökvalitetsmålen. Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen ansvarar även för det regionala arbetet med att nå miljömålen. De ska ta initiativ till och föreslå åtgärder för att nå målen i samverkan med andra myndigheter. Länsstyrelsen ska också informera om det regionala arbetet för att nå miljömålen.

1.2 Uppföljningen av miljökvalitetsmålen

Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen gör varje år en uppföljning av möjligheten att nå miljökvalitetsmålen inom sitt län, enligt anvisningar av RUS. Denna regionala uppföljning är i sin tur ett underlag för den kommande årliga nationella uppföljningen av miljökvalitetsmålen, som Naturvårdsverket redovisar till regeringen. Uppföljningen av miljömålen görs mot år 2030.

Länsstyrelserna har inte bedömt måluppfyllelse för miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Skyddande ozonskikt eller Säker strålmiljö. Förutsättningarna för att nå dessa mål är i huvudsak beroende av internationella insatser. Bedömning av dessa mål görs därför samlat på nationell nivå.

1.3 Mer om länets regionala arbete för miljömålen

- Skånes miljömål och miljöhandlingsprogram antogs av Länsstyrelsens styrelse den 24 november 2003. De regionala miljömålen i Skåne togs fram i samarbete med Region Skåne, Kommunförbundet Skåne och före detta Skogsvårdsstyrelsen i Södra Götaland.
- Länsstyrelsen i Skåne län antog i slutet av 2007 nya regionala miljömål och i december 2008 beslutades om regionala delmål under miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.
- Under 2009 beslutade Länsstyrelsen om nya delmål under Begränsad klimatpåverkan.
- Den 13 april 2011 beslutade Länsstyrelsen i Skåne län att aktualisera Skånes miljömål. De delmål som hade 2010 eller tidigare som målår och var uppnådda ströks. De regionala delmål som hade 2010 som målår och som inte var uppnådda fick 2012 som nytt målår. Delmål med senare målår än 2010 kvarstod. Beslutet omfattade inte de fem delmål som Skogsstyrelsen ansvarade för.
- Den senaste revideringen av de Skånes regionala miljömål gjordes den 27 juni 2013, vilket innebar att de skånska delmålen, med undantag för fem av delmålen under Begränsad klimatpåverkan, avskrevs och ersattes med generationsmålet, miljökvalitetsmålen och etappmålen.

- Oktober 2012 ersattes miljöhandlingsprogrammet av "Skånska åtgärder för miljömålen. Regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2012-2016". Åtgärdsprogrammet innehöll 76 åtgärder, fördelade på fem skånska utmaningar. 15 åtgärder pekades ut som strategiskt viktiga.
- Under 2015 påbörjades revideringen av åtgärdsprogrammet, och ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljö kvalitetsmålen 2016-2020 beslutades den 19 april 2016. *Skånska åtgärder för miljömålen 2016-2020* är baserat på samma fem skånska utmaningar och innehåller 77 prioriterade åtgärder.
- Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Region Skåne och Kommunförbundet Skåne, inom ramen för Klimatsamverkan Skåne, tagit fram en klimat- och energistrategi för Skåne, Ett klimatneutralt och fossilbränslefritt Skåne. Strategin beslutades i juni 2018 och innehåller även regionala klimatmål.
- I december 2021 fastställdes ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljömålen, med syfte att förbättra miljö tillståndet i Skåne och därmed öka de regionala förutsättningarna att nå nationella och regionala miljömål samt den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030: *Tillsammans för ett hållbart Skåne. Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022-2025*¹

¹ Läs rapporten [Tillsammans för ett hållbart Skåne. Regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022-2025](#) på Länsstyrelsens webbplats (pdf)

2 Sammanfattning Skåne län

2.1 Ingress Skåne län

Inget av de miljö kvalitetsmål som följs upp regionalt bedöms kunna nås till år 2030.

För att hantera problemen med förurning och övergödning har arbete för minskade utsläpp pågått under decennier, och vi ser nu långsamt en viss förbättring, men det är långt kvar innan människans påverkan på miljön börjar avklinga. För fiskbestånden i havet blir situationen fortfarande värre. Restaurering och nyskapande av våtmarker, till nytta för flera miljö mål, är beroende av kontinuitet i arbetet, och lämplig mark börjar bli ohanterligt dyr i Skåne. Nödvändiga lagförändringar kommer inte till stånd. Nästan alla större åtgärder för att nå miljö målen, utöver tillsyn och prövning, genomförs med tillfällig finansiering genom sökta projekt och program eller tillfälliga tillskott från regeringen, vilket påverkar vårt långsiktiga arbete för en miljö mässigt hållbar framtid.

2.2 Miljö tillståndet i Skåne län

Inget av de miljö kvalitetsmål som följs upp regionalt bedöms kunna nås till år 2030.

För miljö målet Levande skogar har trendpilen sedan förra året ändrats från neutral till negativ, det vill säga utvecklingen bedöms nu gå åt fel håll.

Konkurrensen om mark är stor i Skåne. Länets högkvalitativa jordbruksmark är värdefull för livsmedelsproduktion. När våtmarker ska restaureras eller återskapas är det ofta just i odlingslandskapet det sker; på mark som är bebyggd är det ännu svårare att återskapa. Samtidigt behövs fler bostäder. Energiproduktionen i Skåne behöver bli större, men ska inte heller påverka möjligheten till livsmedelsproduktion, vilket försvårar för solcellsparker. Den biologiska mångfalden är undanträngd och knappt fyra procent av landytan har formellt skydd. Skydd av värdefulla vatten kompliceras av många sakägare.

Även grundvattnet ska räcka till mycket. De senaste årens extrasatsning från regeringen har ökat chanserna att nå grundvattenmålet, en effekt som riskerar att avstanna snabbt vid uteblivna medel. Grundvattnet behöver också bättre skydd, inte minst mot olika miljö gifter.

Av torskbestånden runt Skånes kust är ett bestånd nära kollaps och ett annat kvar på bottennivåer efter en tidigare kollaps. Obalansen i ekosystemen ger långtgående effekter, bland annat förvärrar bristen på rovfiskar övergödningseffekterna i havet. Den mycket invasiva vandrarmusslan har under året påträffats i ett par skånska sjöar.

2.3 Åtgärdsarbetet i Skåne län

Totalt är 18 nya vattenskyddsområden i olika delar av tillblivelseprocessen eller har nyligen blivit beslutade, och skånska kommuner arbetar aktivt med både skydd och utökad provtagning av vattentäkter.

Länsstyrelsen Skåne har beviljat tillstånd till fyra recirkulerande akvatiska system för odling av fisk, där både flytgödsel och restvatten som produceras i verksamheten ska användas som gödsel och bevattning på åkermark.

Länsstyrelsen Skåne har arbetat intensivt med olika typer av förberedelser för omprövning av vattenkraft enligt den nationella planen (NAP) med syfte att uppnå nationella energi- och miljömål.

Viktigt tillsynsarbete utförs bland annat kopplat till energihushållning, grundvattenuttag, vattenskyddsområden, utsläpp till vatten, hantering av förorenat släckvatten, läckage av växtskyddsmedel, samt förvaring och hantering av kemikalier.

Vid prövning av verksamheter ställs bland annat hårda och specifika krav på åtgärder för att minska ammoniakutsläpp. Länsstyrelsen Skåne arbetar för att farliga kemiska ämnen inte ska tillåtas vid nya tillstånd om det inte är absolut nödvändigt. Flera större bolag har självmant föreslagit strängare krav på sina egna utsläpp.

Många åtgärder finansieras som projekt. På klimatområdet handlar det bland annat om ERUF-projekt nischade för att åstadkomma förändring där Länsstyrelsen Skåne ser åtgärdsluckor. Både på land och i vatten bedriver Länsstyrelsen LIFE-projekt för att åstadkomma helhetsförändringar för komplexa naturtyper. I båda sammanhangen behövs dock omställning i mycket större skala än tids- och geografibegränsade projekt kan åstadkomma.

2.4 Tabell över Skånes bedömningar av respektive miljö kvalitetsmål

Miljömål	Målbedömning (ja, nära, nej)	Miljö tillstånd (trendpil)
Begränsad klimatpåverkan	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Frisk luft	Nej	→
Bara naturlig försurning	Nej	↗
Giftfri miljö	Nej	○
Skyddande ozonskikt	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Säker strålmiljö	Ingen regional bedömning	Ingen regional bedömning
Ingen övergödning	Nej	→
Levande sjöar och vattendrag	Nej	→
Grundvatten av god kvalitet	Nära	→
Hav i balans samt levande kust och skärgård	Nej	↘
Myllrande våtmarker	Nej	→
Levande skogar	Nej	↘
Ett rikt odlingslandskap	Nej	↘
God bebyggd miljö	Nej	↗
Ett rikt växt- och djurliv	Nej	↘

3 Generationsmålet Skåne län

3.1 Sammanfattning för generationsmålet Skåne

Med mindre än tio år kvar till år 2030 är möjligheten att nå generationsmålet liten, trots många genomförda åtgärder. Ett flertal insatser omfattar samverkan och dialog mellan myndigheter, företag och organisationer och syftar till samhällsomställning, men resultat kan inte alltid ses med en gång. Arbete för hållbar vattenhushållning förväntas ge minskad dricksvattenanvändning. Åtgärder från det nya regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen har börjat genomföras. Kartläggning av friluftsområden kan förbättra den fysiska planeringen för friluftslivet. Det finns åtgärder som redan gett resultat ur ett Agenda2030-perspektiv, genom att bidra till social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Naturnära jobb har bidragit både till meningsfull sysselsättning och restaurering av våtmarker. Solcellsanläggningar och biogasanläggningar bidrar till förnybar energi och ekonomisk utveckling samt minskar energi-stressen i det säkerhetspolitiska läget.

3.2 Åtgärdsarbetet för generationsmålet i Skåne

3.2.1 Kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

Länsstyrelsen gör en total översyn av länets riksintressen för kulturmiljövården med syfte att skapa bättre förutsättningar för den kommunala planeringen och för dialogen mellan stat och kommun. Vi arbetar också medvetet för att uppdragsarkeologin i länet ska ge en kunskapsuppbyggnad inom arkeologi och paleoekologi som bidrar till prognosmodeller för klimat och miljö och ger perspektiv från det förflutna på hur människor har hanterat drastiska förändringar. Länsstyrelsen arbetar på flera sätt för att bygga upp kunskap och skapa planeringsunderlag för kulturmiljöer kopplade till limniska och marina miljöer i länet. Genom kunskapsuppbyggnaden underlättas kulturmiljöhänsyn i samhällsplanering och i arbete med miljöåtgärder.

3.2.2 Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen

Länsstyrelsen Skåne arbetar för en hållbar vattenhushållning. Oplanerade vattenavbrott kan orsaka ekonomiska förluster och priset för dricksvatten förväntas stiga, vilket ger incitament för företagen att spara vatten. VA SYD har under 2021/2022 drivit projektet *Vattenkiosk Ellinge*² där renat avloppsvatten ska kunna återanvändas av olika kunder. Projektet förväntas bidra till lokalt och regionalt minskad dricksvattenanvändning. Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och RISE har under 2021/2022 utvecklat en metodik för vattenkartläggning, med förslag till åtgärder i en handlingsplan. Fallstudier har genomförts inom livsmedelsindustrin (vattenkartläggning, vattensnål rengöring och återanvändning av vatten), fastighetsbranschen (vatteneffektivisering) samt lantbruk (vatteneffektiv bevattning).

Länsstyrelsen Skåne bedriver ett länsövergripande arbete enligt lagen om allmänna vattentjänster. Arbetet sker i bred dialog med kommunerna och har bidragit till VA-

² <https://eslov.se/nyheter/va-syd-satsar-pa-atervunnet-avloppsvatten/>

utbyggnad, vattenskydd och lokala dagvattenåtgärder. Mycket av arbetet sker även inom ramen för tillsynsvägledningen om små avlopp.

Länsstyrelsen har snart färdigställt den nya regionala materialförsörjningsplanen. Planen visar på behovet av ökad materialåtervinning och hushållning med högkvalitativ ballast i länet.

Under ledning av Livsmedelsakademin har företrädare för skånska livsmedels- och lantbruksföretag, universitet och forskningsinstitutioner antagit en gemensam handlingsplan för proteinskiftet ”Skånebönan”.³

Det finns planer för ett cirkulärt utvecklingscentrum i Skåne, där fokus inledningsvis ska ligga på livsmedel, men på sikt ska fler områden ingå. En förstudie har gjorts och en stor ansökan är på gång. IUC Syd håller i arbetet.

3.2.3 Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

Länsstyrelsen Skåne beslutade 2021, i enlighet med länsstyrelseinstruktionen, om ett nytt regionalt åtgärdsprogram för miljömålen 2022–2025.⁴ Programmet utgår från Agenda 2030. Genomförandet av åtgärderna, som ska utföras av bland andra Region Skåne, Hållbar Utveckling Skåne och kommunerna, har påbörjats. *Hållbar konsumtion och produktion* är ett av de prioriterade områdena med 17 åtgärder om bland annat avfallsförebyggande, hållbarhetssäkring och hållbara konsumtionsmönster för ökad livskvalitet.

3.2.4 Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas

Arbets- och miljömedicin Syd (AMM Syd) sammanställde 2021, i samarbete med Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne, *Miljöhälsorapport – Barns miljörelaterade hälsa*⁵, som beskriver skånska barns hälsa och miljöexponering. Undersökning och rapport har delvis finansierats genom Länsstyrelsens anslag för miljöövervakning. Under 2022 genomfördes ett webinarium där denna rapport redovisades. Fortsatt arbete med en ny förtätning av miljöhälsoenkäten till vuxna har genomförts under 2022.

Länsstyrelsen har tillsammans med andra skånska aktörer tagit fram *Skånes friluftslivsplan*, i syfte att genomföra den nationella friluftspolitikerna. Planen består av en strategi, en handlingsplan, en kartläggning av friluftslivsområden, och en kunskapsbank. Kartläggningen kan användas som underlag i strategisk och fysisk planering samt i ärenden och beslut.⁶

Under 2021 firades friluftslivets år bland annat genom *Skånestafetten*, där kommuner och region Skåne på Länsstyrelsens initiativ tillsammans cyklade nästan 100 mil och besökte 120 naturområden.⁷

Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna i Västerbotten och Uppsala tagit fram ett

³ <https://www.livsmedelsakademin.se/skanebonan/>

⁴ <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/18/resource/392>

⁵ <https://sodrasjukvardsregionen.se/download/rapport-122021-barnmiljohalsorapport-2021-skane/?wpdmdl=23830&refresh=615580d85a8b01632993496>

⁶ [Länsstyrelsen Skånes friluftslivsplattform](#).

⁷ [Skånestafetten | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

kunskapsstöd med presentationsmaterial på temat *Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan* för att öka kunskapen och lyfta vad som kan göras.⁸

3.2.5 Ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad

Länsstyrelsen Skåne har drivit arbetet med *samverkansåtgärd för funktionell grön infrastruktur* inom ramen för Miljömålsrådets programområde för grön infrastruktur och samordnat projekt om *ekosystemtjänster i fysisk planering*. Samordningen finansieras av Länsstyrelsernas Regionala utveckling och samverkan inom miljömålssystemet (RUS). Åtgärderna genomförs gemensamt av Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tillsammans med länsstyrelserna. Jordbruksverket och Naturvårdsverket medverkar och också forskningen är involverad. Vi ser tydliga synergier med folkhälsa, integration (främja tillgång till ekosystemtjänster och grön infrastruktur), ökad produktivitet inom jord- och skogsbruk på längre sikt och med att främja ekosystemtjänster som underbygger den ekonomiska verksamheten inom turism, livsmedelssektorn och skogsbruket.

3.2.6 Den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart

En lång rad konkreta åtgärder genomförs för att främja den biologiska mångfalden och bevara natur- och kulturmiljöer; som exempel kan nämnas bekämpning av invasiva arter, restaurering av rikkärr samt framtagande av olika informations- och rådgivningsmaterial till olika målgrupper.

Inom arbetet med *Åtgärdsprogram för hotade arter* har våtmarker anlagts, främst för att gynna groddjur. Arbetet med hotade arter innefattar också omfattande sandmarksrestaureringar för att gynna till exempel vildbin och sandödlor. Årligen utförs åtgärder för att gynna strandängsfåglar. Inom *Pollineringsuppdraget*, som pågått under tre år, har Länsstyrelsen Skåne genomfört en lång rad åtgärder och aktiviteter som gynnar vilda pollinatörer samt ökat kunskap och förståelse om pollinering i samhället.

Länsstyrelsen Skåne har beslutat om flera skyddade områden i form av naturreservat och biotopskyddsområden, och naturvårdsavtal har ingåtts för både nya och utvidgade områden. Skyddade naturområden bidrar till samhällsomställningen genom förbättrad kolinlagring i naturen, genom att förutsättningarna för friluftsliv blir bättre, och genom att ge möjlighet för bibehållna livsmiljöer för en mångfald av arter. Naturskyddet följs upp kontinuerligt, men det behövs längre tid innan vi kan bedöma effekterna. Under 2021 betalades 165 miljoner kronor av statliga medel i inträngsersättning för marker i Skåne inför kommande beslut om naturskydd.

Restaureringar av våtmarker genom röjning och avverkning sker med hjälp av Skogsstyrelsens arbetslag med långtidsarbetslösa samt nyanlända (*Naturnära jobb*). Syftet är att nå målen i skötselplaner för skyddade områden.

Regeringsuppdrag och regleringsbrev, Lifeprojekt eller andra projekt har varit styrande för åtgärderna inom biologisk mångfald, natur- och kulturmiljö. Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och markägare har genomfört åtgärderna.

⁸ [Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

3.2.7 Andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön

Den säkerhetspolitiska situationen gör att behovet av lokal produktion och ökad självförsörjning av energi har aktualiserats i än högre grad. Skåne är beroende av import av el, och energiomställningen riskerar att bromsas av kapacitetsbrist till och inom Skåne, vilket leder till lokal effektbrist. Inte minst den snabba elektrifieringen innebär ett ökat effektbehov.

Skåne skiljer sig från andra län när det gäller produktion, användning och potential för biogas. Även samhällsviktiga funktioner är beroende av biogas. De nu planerade biogasinvesteringarna är den största energinvestering som någonsin genomförts i Skåne med skånska energiråvaror. En process för dialoger om ökad biogasproduktion, för att möta bland annat industrins behov, påbörjades 2021 mellan biogasaktörer i Skåne, Halland och Västra Götaland. En potentialstudie för biogassubstrat i Skåne, Halland och Västra Götaland har tagits fram RISE, finansierad av medel från Region Halland, Länsstyrelsen Halland, Region Skåne, Västra Götalandsregionen, Perstorp, Nordion, Nature Energy, Gasum och ST1.⁹

Flera biogasanläggningar som fått beviljat Klimatklivetstöd är igång med tillståndprocesser. Löfte om produktionsstöd och Klimatklivet är viktiga styrmedel, vilka lett till att den lokala biogasproduktionen förväntas minst fördubblas inom ett fåtal år.

Det finns ett stort intresse för markförlagda solcellsanläggningar. För närvarande har anläggningar på mark motsvarande 100 hektar anmälts och byggts eller är på gång att byggas i Skåne, men fler och större anläggningar är på gång. Länsstyrelsen påbörjade 2021 ett projekt i syfte att klarlägga möjligheterna att i första hand placera solceller på annan mark än jordbruksmark.¹⁰

Regional och lokal energiplanering bör få genomslag i samhällsplaneringen. Länsstyrelsen har därför gjort en kartläggning av i vilken mån kommunerna har uppdaterade klimat- och energiplaner. 19 av 33 kommuner saknade eller hade en inaktuell klimat- och energiplan. Energiplanlagstiftningen bör användas som ett styrmedel i högre grad än idag, men saknar sanktionsmöjligheter.

Genom tillsyn arbetar Länsstyrelsen sedan 2021 med att säkra att tillståndspliktiga verksamheter når upp till Miljöbalkens krav och att bidra till fastställda klimatmål.

⁹ <https://biogassyd.se/wp-content/uploads/sites/11/2022/05/Potentialstudie-for-biogassubstrat-i-Vastra-Gotaland-Halland-och-Skane.pdf>

¹⁰ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/energi-och-klimat/projekt/solmarken.html>

4 Begränsad klimatpåverkan Skåne län

4.1 Sammanfattning för Begränsad klimatpåverkan i Skåne

Växthusgasutsläppen i Skåne kommer främst från transporter, jordbruk och industri. Under åren 1990–2020 minskade utsläppen med 41 procent, främst tack vare halverade utsläpp från industrin och utfasning av fossil uppvärmning. Minskningen 2019–2020 var 5,5 procent, en tredubbling jämfört med året innan. Denna pandemieffekt ledde ändå inte till en tillräckligt hög minskningstakt för att nå klimatmålen. Därför behövs både skärpta nationella styrmedel och fler åtgärder på regional och lokal nivå.

4.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan i Skåne

Miljömålet Begränsad klimatpåverkan bedöms endast på nationell nivå.

4.3 Åtgärdsarbete för Begränsad klimatpåverkan i Skåne

4.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- *Klimatsamverkan Skåne*¹¹: Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Skånes Kommuner samverkar i klimatarbetet bland annat med projektutveckling. Skånes årliga Energiting har arrangerats¹². Skånes klimat- och energistrategis följes upp, varvid 53 procent av åtgärderna bedömdes genomförda.
- *Klimatklivet*: 301 ansökningar om cirka 3 miljarder kronor har inkommit till Länsstyrelsen Skåne det senaste året. Investeringarna som färdigställdes i Skåne under 2021 väntas årligen leda till 18 000 ton minskade utsläpp¹³.
- *Regionala Elektrifieringspiloter för tunga transporter*: I Skåne har tio laddstationer och en vägstankstation beviljats stöd under 2022¹⁴.
- *Trafikverkets förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen 2022–2033*¹⁵: Trafikverket prioriterar utökade ramar för drift och underhåll av framför allt järnvägar.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar aktivt genom *rådgivning och yttranden i vägplaner* och nämner alltid minskad klimatpåverkan.
- *Regionplan för Skåne*: Skånes första regionplan antogs i juni 2022¹⁶. Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne har under året haft fokus på synergier mellan det

¹¹ Läs mer om klimatsamverkan Skåne på webbplatsen <https://klimatsamverkanskane.se/>

¹² Läs mer om Skånes Energiting den 12 oktober 2021 på Kommunförbundet Skånes webbplats <https://kfsk.se/energikontoretskane/2021/10/13/flaskhalsar-och-mojligheter-for-skanes-elforsorjning-lyftes-pa-arets-energiting/>

¹³ [Resultat för Klimatklivet \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se/Resultat-for-Klimatklivet)

¹⁴ Beviljade projekt inom Regionala elektrifieringspiloter under 2022 <https://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/transporter/transporteffektivt-samhalle/regionala-elektrifieringspiloter/beviljade-projekt-inom-regionala-elektrifieringspiloter/>

¹⁵ [Nationell plan 2022–2033 - Bransch \(trafikverket.se\)](https://trafikverket.se/Nationell-plan-2022-2033-Bransch)

¹⁶ Läs om Regionplan för Skåne 2022–2040 på Region Skånes webbplats <https://utveckling.skane.se/utvecklingsomraden/samhallsplanering/regional-fysisk-planering/>

regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen och genomförandedelen av regionplanen. Se även redovisning under *God bebyggd miljö*.

- *Beredskap*: Under hösten 2022 gick Länsstyrelsen Skåne upp i stabsläge för hantering av energilägets påverkan på medborgare och företag i länet.¹⁷
- *Energibesparing*: Genomförandet av regeringsuppdraget gällande energibesparing för kommuner och regioner har påbörjats¹⁸.
- Länsstyrelsen Skåne bedriver under 2022 *riktad tillsyn av verksamhetsutövarers energihushållning*. Syftet är energieffektivisering samt att minska användningen av fossila bränslen.¹⁹
- Länsstyrelsen Skåne deltar i arbetsgruppen för den *nationella tillsynsstrategin* avseende energihushållning med bland annat Naturvårdsverket och Energimyndigheten.²⁰
- *Återvätning av dikade våtmarker*: Satsningar har stor betydelse för att nå målen till 2030. Se miljömålet *Myllrande våtmarker*.

4.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- *Fossilbränslefria kommuner i Skåne 2.0*: Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner och sju skånska kommuner arbetar med utfasning av fossila bränslen i kommunorganisationerna. Under 2021 nådde kommunerna i snitt 98 procent fossilfrihet och klimatutsläppen har minskat med 73 procent på sju år. Finansiering: ERUF.²¹
- *Databaserad Energistyrning i Offentliga byggnader*: Gate 21, HUT Skåne, Länsstyrelsen Skåne, ett antal kommuner och regioner i Skåne och Danmark, samt Danmarks Tekniske Universitet arbetar 2020–2022 för att minska energianvändningen i kommunala lokaler. Finansiering: Interreg Öresund-Kattegat-Skagerrak.²²
- Övrigt åtgärdsarbete: Skånska kommuner och Region Skåne har genomfört åtgärder i Skånes klimat- och energistrategi. Se *åtgärdswebben*.²³

4.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- *NUDGE, Nod för utveckling av digital och grön energiomställning*: Energikontoret Skåne, Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne stöttar under 2021–2023 företag i Skåne med att få kontroll på sin energianvändning och energikostnad. Finansiering: REACT EU.^{24, 25}
- *Hållbara Företagsresor 2.0*: Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner, Lunds universitet, Helsingborgs stad och Lunds kommun stöttar företag för ett mer

¹⁷ [Så påverkar omvärldslaget samhället | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/om-lansstyrelsen/sa-paverkar-omvarldslaget-samhallet)

¹⁸ Uppdrag att vidta energibesparingsåtgärder inom den statliga förvaltningen
Diarienummer: Fi2022/02571 <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/09/uppdrag-att-vidta-energieffektiva-kommunala-fastigheter>

¹⁹ [Tillsyn på energihushållning \(energimyndigheten.se\)](https://energimyndigheten.se/tillsyn-pa-energi-hushallning)

²⁰ [Nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se/nationell-strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken)

²¹ [Fossilbränslefria kommuners webbplats https://www.fossilbranslefriakommuner.se/](https://www.fossilbranslefriakommuner.se/)

²² [Energieffektiva kommunala fastigheter | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/om-lansstyrelsen/energieffektiva-kommunala-fastigheter)

²³ <https://www.atgardswebben.se>

²⁴ REACT-EU: Recovery assistance for cohesion and the territories of Europe

²⁵ Läs mer om NUDGE på Energikontoret Skånes webbplats

<https://kfsk.se/energikontoretskane/foretag/nudge/>

klimatsmart resande under 2021–2024. I forskningsprojektet analyseras framgångsfaktorer. Finansiering: Energimyndigheten.

- *Lantbrukseffekten*: Länsstyrelsen Skåne och RISE undersöker under 2020–2022 potentialen för lantbruk i Skåne att verka på en flexmarknad i syfte att stötta överliggande elnät. Finansiering: Energimyndigheten.²⁶
- *Smart förnybart*: Projektet, med fokus på elektrifieringsfrågor avslutades under hösten 2022. Slutsatsen drogs att olika aktörers lagstadgade skyldigheter att planera ur ett energiperspektiv är otillräckliga. Finansiering: Energimyndigheten.²⁷
- Ett ökat intresse för fossilfri energi kan ses i många skånska verksamheter, vilket märks i beviljade tillstånd och genomförda samråd. Fler typer av förnybara drivmedel börjar användas, bland annat syntesgas. Ett annat exempel är det treåriga projektet *Grön Flygplats*. Finansiering: ERUF.²⁸
- *Nätverk för systematiskt och strategiskt energiarbete i lantbruket (NÄSSEL)*: Energikontoret Skåne och 13 gårdar arbetar med energieffektivisering och med att öka företagets produktion och användning av förnybar energi. Finansiering: Jordbruksverket.
- *Greppa Näringen* arbetar bland annat med rådgivningsmodulen ”klimatkollen”. Inom *Landsbygdsprogrammet* ges stöd för investeringar som minskar användningen av fossil energi och el. Projekt har inletts för att sprida kunskap om ekologisk produktion som minskar behovet av de mest klimatpåverkande insatsvarorna.

4.4 Tillstånd och målbedömning för Begränsad klimatpåverkan i Skåne

År 2020 var Skånes territoriella utsläpp av växthusgaser²⁹ 5,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarar 3,7 ton per skåning. Växthusgasutsläppen i Skåne minskade med 41 procent mellan åren 1990–2020, vilket främst beror på halverade utsläpp från industrin och utfasningen av fossil uppvärmning. I Sverige har utsläppen under samma period minskat med runt 35 procent. Länets växthusgasutsläpp domineras av transporter som står för 36 procent av utsläppen, jordbruk som står för 23 procent och industri som står för 17 procent. Se *diagram 1 och 2*.

De årliga utsläppen minskade snabbt under det tidiga 2010-talet, men minskningstakten har därefter stannat av. Under 2019–2020 var nedgången dock 5,5 procent, en tredubbling jämfört med året innan. Denna kraftiga tillfälliga nedgång kan förklaras av minskade utsläpp från transporter under pandemin (9 procent) och är inte bestående. Inte ens effekten av pandemin ledde till en tillräckligt hög minskningstakt för att Skåne ska kunna nå sitt regionala mål om 80 procent lägre växthusgasutsläpp 2030 jämfört med 1990.

År 2020 stod transporter för 36 procent av Skånes utsläpp. Dessa utsläpp har minskat med 27 procent sedan 2010, men det är långt kvar till Skånes mål för transportsektorn om 70 procents minskning till 2030. Personbilar utgör den största

²⁶ [Lantbrukseffekten | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://lantbrukseffekten.lansstyrelsen.se/)

²⁷ [Smart förnybart | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://smartfornybart.lansstyrelsen.se/)

²⁸ <https://gronflygplats.se/om-gron-flygplats/>

²⁹ Territoriella utsläpp = utsläpp som uppstår inom Skånes gränser

utsläppsposten (65 procent), följt av tung lastbilstrafik (21 procent). Utsläppsminskningen 2019–2020 var som störst för inrikes flygtrafik och bussar, vilket kopplas till pandemin. Se *diagram 3 och 4*.

Andelen resor med kollektivtrafik, gång och cykel måste öka för att nå målet om minst 30 procent år 2030. Ingen ny resvaneundersökning har gjorts sedan 2018.

Skånes totala energianvändning 2020 var 32,3 TWh³⁰ (20 procent lägre än 2005³¹) varav 41 procent var förnybar³². Skånes mål om 20 procent lägre energianvändning är det mål vi har störst chans att nå, medan vi är långt ifrån målet om 80 procent förnybar energi år 2030.

Runt 80 procent av elen som används i Skåne är importerad. Vindkraften står för över hälften av elproduktionen (1,7 TWh 2020). Under året har en havsvindpark beviljats tillstånd utanför Skåne (cirka 640 MW), två prövningar påbörjats och tre samråd (300 MW-1 200 MW) har genomförts. Det pågår en prövning för landbaserad vindkraft och fyra samråd har ägt rum. Även ett ökat intresse för solcellsparker finns. Under året har ansökningar om cirka 600 hektar inkommit, motsvarande en potentiell solelproduktion på cirka 300–600 GWh per år. Länsstyrelsen har beviljat solceller på en yta om 9,7 hektar (cirka 45 MW) under året.

Enligt en ny studie³³ skulle det vara möjligt att producera 3 TWh biogas i Skåne av restprodukter³⁴. Det motsvarar nästan hela Skånes användning av biogas och naturgas. Förslaget om produktionsstöd för biogas och nuvarande stöd gör att intresset har växt. Totalt har investeringsstöd på över 1,5 miljard kronor beviljats. Det kan innebära en fördubbling av den skånska biogasproduktionen till 1 TWh om tillstånd beviljas. Under året har en biogasanläggning tillståndsprövats och ett samråd genomförts.

Världsläget påverkar möjligheterna att nå klimatmålen på olika sätt, vilket även gäller aktuella förändringar i styrmiddel. Priset på biogas är kopplat till naturgasen vilket påverkar satsningar på biogas negativt.

4.5 Svar på Naturvårdsverkets särskilda fråga om acceptans för klimatomställningen.

Ett exempel på utmaningen kring acceptans är allmänhetens reaktioner på regional utvinning av omställningsmetaller. I Skåne finns flera beviljade undersökningstillstånd, bland annat för metallen vanadin³⁵.

³⁰

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_EN_EN0203_EN0203A/SlutAnvSektor/table/tableViewLayout1/

³¹ Länsstyrelsen Skånes bearbetningar av SCB statistik för Skånes energianvändning ger att energianvändningen var 40,6 TWh år 2005.

³² Andel förnybart beror på vilken elmix man räknar på. Här har vi räknat på nordisk suppliermix som består av 41 procent förnybart.

³³ <https://www.biogassvast.se/wp-content/uploads/sites/4/2022/05/potentialstudie-for-biogassubstrat-i-vastra-gotaland-halland-och-skane.pdf>

³⁴ Restprodukter från jordbruksrester, gödsel, matavfall, slam från reningsverk samt industriella restströmmar

³⁵ SGU. Mineralrättigheter. <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-mineralrattigheter.html>

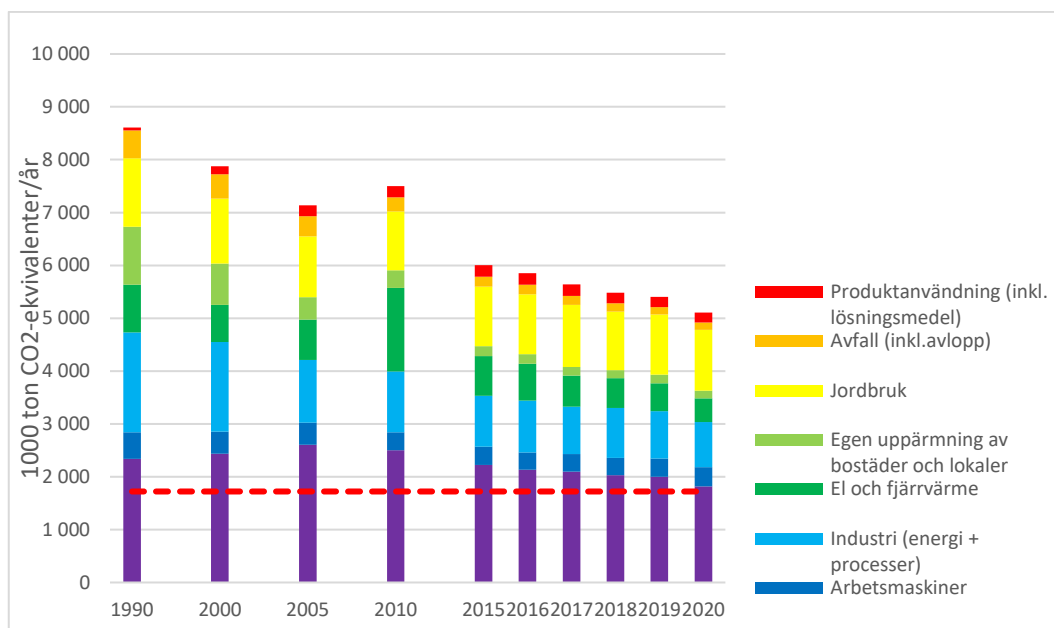

Diagram 1: Utsläppen av klimatpåverkande gaser i Skåne har minskat med 41 procent mellan åren 1990 och 2020. Målet till år 2030 är att utsläppen ska ha minskat med 80 procent sedan 1990. Datakälla: Nationella emissionsdatabasen, SMHI

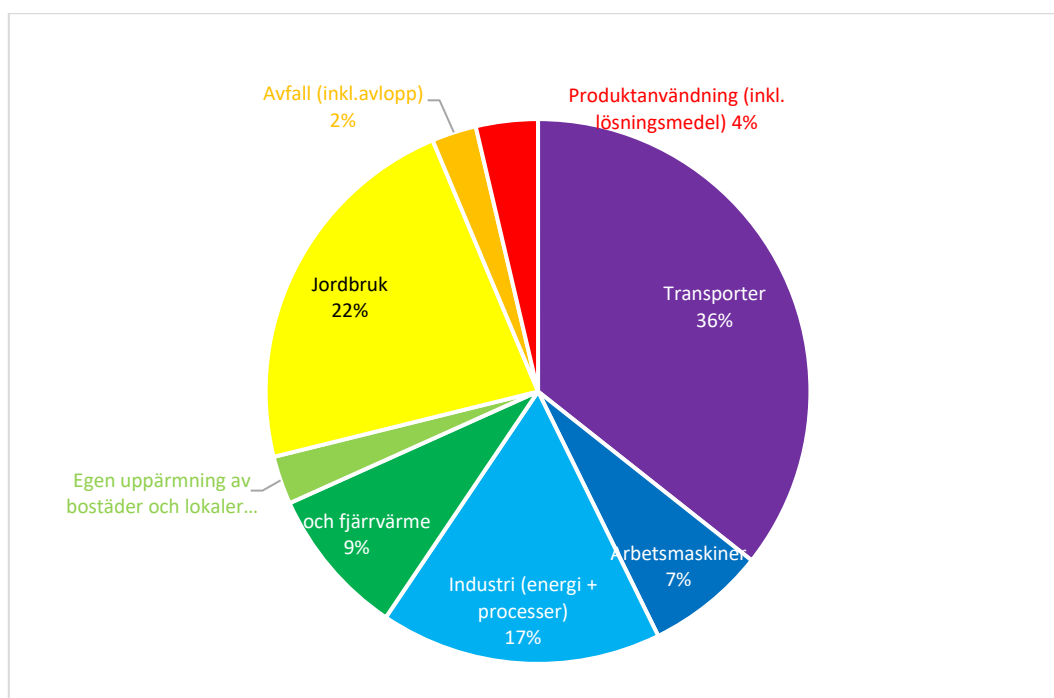

Diagram 2: Transporter, industrin och jordbruket stod år 2020 tillsammans för 75 procent av växthusgasutsläppen i Skåne. Datakälla: Nationella emissionsdatabasen, SMHI

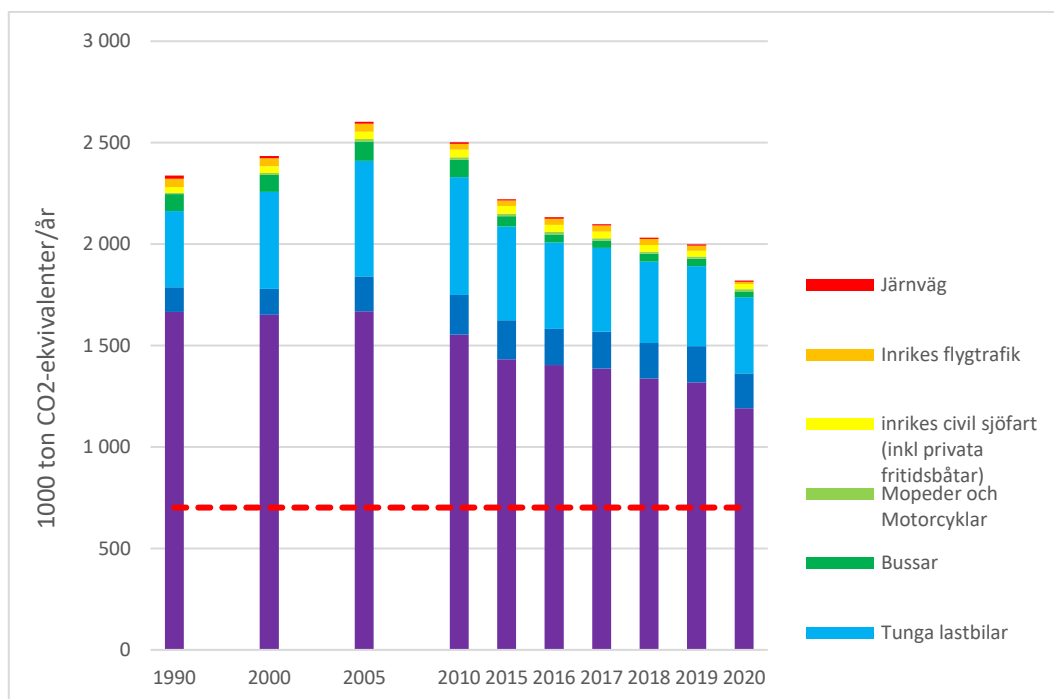

Diagram 3: Transportsektorns utsläpp av klimatpåverkande gaser i Skåne har minskat med 27 procent mellan åren 2010 och 2020. Målet till år 2030 är att utsläppen ska ha minskat med 70 procent jämfört med utsläppen 2010. Datakälla: Nationella emissionsdatabasen, SMHI

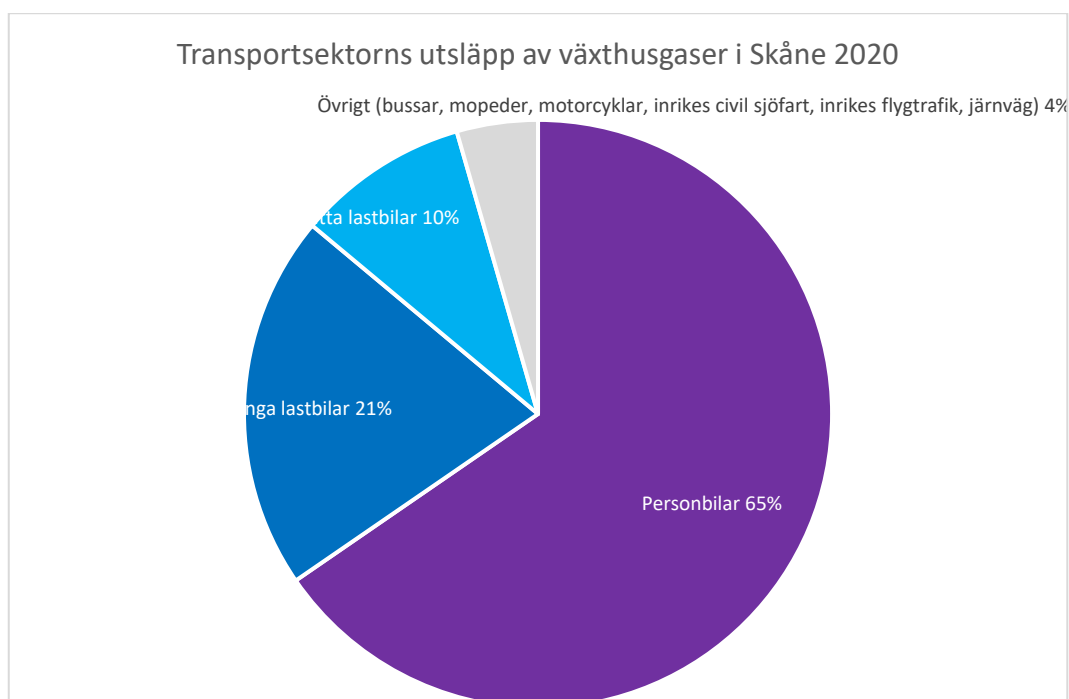

Diagram 4: År 2020 stod transporter för 36 procent av Skånes utsläpp. Personbilar utgör den största utsläppsposten (65 procent), följt av tung lastbilstrafik (21 procent) och lätt lastbilstrafik (10 procent). Resterande 4 procent av utsläppen kommer från bussar, mopeder, motorcyklar, inrikes sjöfart och flygtrafik samt järnväg. Datakälla: Nationella emissionsdatabasen, SMHI.

5 Frisk luft Skåne län

5.1 Sammanfattning för Frisk luft i Skåne

Flera av preciseringarna är nära att nås och satsningar på klimatområdet bidrar till detta. Ett undantag är det marknära ozonet, vilket kräver riktade åtgärder för att förhindra dess uppkomst. Ny forskning på luftföroreningars skada pekar däremot på att målet om att *luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas* riskerar att missas trots ett uppfyllande av befintliga riktvärden. Om målet ska uppnås behöver ambitionerna höjas och våra riktvärden skärpas.

5.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Frisk luft i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

5.3 Åtgärdsarbete för Frisk luft i Skåne

Många förbättringar av luftkvaliteten idag sker tack vare åtgärder kopplade till klimatområdet. Synergien mellan dessa miljöområden är tydlig då förbränning av fossila bränslen inte bara leder till utsläpp av växthusgaser utan även av många andra luftföroreningar. Fler exempel på åtgärder återfinns under uppföljningen för miljömålet Begränsad klimatpåverkan.

5.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- *Klimatsamverkan Skåne*³⁶: Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne och Skånes Kommuner samverkar för ett effektivt klimatarbete. I uppföljningen av Klimat- och energistrategin för Skåne bedömdes 53 procent av åtgärderna vara genomförda. Flertalet av dessa förväntas även ha en positiv påverkan på luftkvaliteten.
- Länsstyrelsen Skåne bedriver under 2022 *riktad tillsyn av verksamhetsutövarers energibushållning*. Tillsynen avser verksamheter med tillstånd enligt miljöbalken respektive som omfattas av lagen om energikartläggning i stora företag. Syftet är energieffektivisering och att minska användningen av fossila bränslen.

5.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Malmö stad har genomfört en rad *trafiktekniska åtgärder* avsedda att minska trafikbelastningen i bland annat Värnhemsområdet³⁷. Satsningarna har pågått över en längre period. I en rapport från 2022 konstaterades bland annat en trafikminskning på 60 procent jämfört med 1993 och en minskning av kvävedioxidhalterna från 41 mikrogram per kubikmeter ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) till $19 \mu\text{g}/\text{m}^3$.³⁸ Några av åtgärderna var bussprioriterande insatser, ombyggnation av Spillepengens cirkulationsplats och Region Skånes elektrifiering av sin bussflotta i Malmö.

³⁶ Läs mer om klimatsamverkan Skåne på webbplatsen <https://klimatsamverkanskane.se/>

³⁷ [Läs mer i PM - Drastisk förbättring av luftkvaliteten runt Värnhemstorget](#)

³⁸ [Malmö stad, 2022, Luftkvaliteten vid Värnhemstorget i Malmö 2020/2021](#)

- *Fossilbränslefria kommuner i Skåne 2.0*³⁹: Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner och sju skånska kommuner arbetar med stöd från ERUF⁴⁰ för utfasning av fossila bränslen i kommunorganisationerna. Under 2021 nådde kommunerna i snitt 98 procent fossilfrihet och klimatutsläppen har minskat med totalt 73 procent på sju år.

5.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- *NUDGE, Nod för utveckling av digital och grön energiomställning*: Energikontoret Skåne, Länsstyrelsen Skåne och Region Skåne stöttar företag i Skåne i att få kontroll på sin energianvändning så att företaget kan ta strategiska beslut för att sänka sina kostnader. Flera företag har sökt och blivit beviljade stöd. Några företag uppger att de blivit uppmärksammade på stödmöjligheterna genom att delta i projektet. Finansierat via REACT-EU⁴¹. Projektet pågår till 2023⁴².
- *Hållbara Företagsresor 2.0*: Länsstyrelsen Skåne, Skånes Kommuner, Lunds universitet, Helsingborgs stad och Lunds kommun stöttar företag för ett mer klimatsmart resande under 2021–2024. Detta forskningsprojekt är en fördjupning och fortsättning av det förra projektet som pågick 2018–2019, vars framgångsfaktorer analyseras med hjälp av finansiering från Energimyndigheten.

5.4 Tillstånd och målbedömning för Frisk luft i Skåne

Länsstyrelsen bedömer inte att målet kommer nås till 2030 med befintliga styrmedel och åtgärder. Flera av målets preciseringar nås och för merparten av de som ännu inte gör det kan mindre förbättringar observeras. De största utmaningarna för Skånes möjligheter att nå miljömålet Frisk luft rör marknära ozon och ozonindex, vars preciseringar fortsatt överskrids utan tecken på bättring. Det oförändrade läget återspeglas i den neutrala trendpilen.

Halterna av kvävedioxid i luft används ibland som ett generellt mått på luftkvalitet, men denna förenkling gäller inte för marknära ozon. Ozon reagerar med kväveoxider och omvandlas då till syrgas, vilket förklarar varför halter av marknära ozon är högre på de platser där kväveoxider är lägre. Utan riktade åtgärder mot källorna till marknära ozon kommer preciseringarna för marknära ozon och ozonindex inte att kunna nås till 2030.

En del av den luftkvalitetsförbättring som konstaterades för 2020 förklarades av pandemins påverkan på befolkningens resmönster. För 2021 verkar föregående års förbättringar i luftkvalitet bestå och i viss mån öka. I vilken utsträckning de lägre föroreningshalterna kan tillskrivas genomförda åtgärder eller ändrade beteendemönster är svårt att avgöra. Framtiden får utvisa om det ändrade beteendet i huvudsak var tillfälligt eller ihållande.

³⁹ Fossilbränslefria kommuners webbplats <https://www.fossilbranslefriakommuner.se/>

⁴⁰ Europeiska regionala utvecklingsfonden

⁴¹ REACT-EU: Recovery assistance for cohesion and the territories of Europe

⁴² Läs mer om NUDGE på Energikontoret Skånes webbplats <https://kfsk.se/energikontoretskane/foretag/nudge/>

I WHO:s nya globala riktlinjer för luftkvalitet framgår att ett uppfyllande av miljömålet Frisk luft inte räcker för att säkra en god luftkvalitet⁴³. Den sammanvägda kunskapsbilden har förbättrats sedan preciseringarna bestämdes, då mer forskning av luftkvalitetens påverkan på vår hälsa har genomförts.

I en nypublicerad studie av Svenska Miljöinstitutet (IVL) och Yrkes- och miljömedicin vid Umeå universitet, på uppdrag av Naturvårdsverket, framgick att exponering av PM_{2,5}, PM₁₀ och kvävedioxid i Sverige årligen leder till 6 740 dödsfall samt 168 miljarder kronor i årliga hälsorelaterade samhällskostnader⁴⁴. Studien använde sig av lufthaltsdata för år 2019.

Resultat som dessa, tillsammans med WHO:s uppdaterade riktlinjer, visar att samhällsnyttorna av minskade utsläpp till luft är fortsatt stora även bortom dagens miljö kvalitetsnormer och miljömål. Utan vår miljöövervakning hade kunskapsläget varit sämre och föroreningarnas skada hade skett i det fördolda. Forskning och miljöövervakning är viktiga verktyg som bidrar till kunskap, utgör nödvändiga underlag för beslutsfattare och understryker behovet av att driva arbetet mot en friskare luft.

5.4.1 Bensen, Bensapyren, Butadien och Formaldehyd

Halterna av dessa flyktiga organiska föroreningar ligger under utvärderingströsklar och mäts endast i begränsad omfattning.

Enligt gaturumsmätningar från 2021 var årsmedelvärdet av *bensen* i luft 0,5 nanogram per kubikmeter (ng/m³) på Eriksgatan i Landskrona och 0,3 ng/m³ på Dalaplan i Malmö⁴⁵. Dessa föroreningshalter klarar miljömålspreciseringen för bensen på 1 ng/m³ uttryckt som årsmedelvärde.

Under år 2018 utfördes lufthaltsmätningar av *bensapyren*, i urbana bakgrundsmiljöer på sex platser i länet. Dessa mätningar gav årsmedelvärden mellan 0,03 och 0,05 ng/m³, vilka ligger under miljömålspreciseringen av 0,1 ng/m³ för denna förorening⁴⁶.

5.4.2 Partiklar (PM_{2,5})

Årsmedelvärdet för PM_{2,5} understiger miljömålspreciseringen på 10 µg/m³ vid samtliga mätstationer, se *diagram 5*. Tidigare års minskningar har avstannat och trendlinjen för denna förorening ligger stabilt under preciseringen, men likväl över de halter som enligt WHO:s riktlinjer kan klassas som säkra.

5.4.3 Partiklar (PM₁₀)

Mätplatserna med högst uppmätta lufthalter av PM₁₀ under 2021 visar även de största minskningarna jämfört med föregående år, se *diagram 6*. Eriksgatan i Landskrona och Hamngatan i Trelleborg överskrider fortfarande

⁴³ WHO, 2021, Global air quality guidelines: particulate matter (PM_{2.5} and PM₁₀), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide

⁴⁴ IVL, 2022, Quantification of population exposure to NO₂, PM₁₀ and PM_{2.5} and estimated health impacts 2019 - Rapportnummer B 2446

⁴⁵ Naturvårdsverket, Bensen i gaturum (årsmedelvärden), <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/luft/bensen-i-gaturum-arssmedelvarden/>

⁴⁶ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2021, [Årsrapport - Skånes Luftvårdsförbund](#)

miljömålspreciseringen på 15 µg/m³ PM10 som årsmedelvärde, medan Dalaplan i Malmö fortsätter att tangera riktvärdet. Övriga mätplatser ligger under riktvärdet.

Denna precisering utmärker sig i att vara förenlig med WHO:s riktlinjer för luftkvalitet.

5.4.4 Marknära ozon

Mätdata från 2021 visar att exponering för marknära ozon är ett utbrett problem i hela länet, oavsett om man befinner sig i tätort eller landsbygd⁴⁷. Vid samtliga mätstationer förekom dagar med överskridanden av miljömålspreciseringen på 80 µg/m³ som timmedelvärde. Högst förekomst av marknära ozon observerades vid de stationer där man mäter urbana or regionala bakgrundshalter. Förklaringen till detta är förmodligen att dessa platser även har låga halter av kvävedioxid och nedbrytningen av ozon är därmed långsam.

5.4.5 Ozonindex

Preciseringen för ozon och växtlighet (AOT40 under april-september 10 000 µg m⁻³ timmar) överskreds vid samtliga mätplatser i Skåne län under 2020⁴⁸.

5.4.6 Kvävedioxid

Allmänt pekar mätningarna som utförs i länets urbana bakgrund och gaturum på minskade halter av kvävedioxider i luft under de senaste 10 åren, se *diagram 7*. Länets enda överskridande av miljömålspreciseringen om årsmedelvärdet för kvävedioxider på 20 µg/m³, har uppmätts vid Dalaplan i Malmö, där årsmedelvärdet av kvävedioxid i luft låg på ca 21 µg/m³. Med undantag för Rådhuset i Malmö överskrider alla mätplatser i stadsnära miljö de lufthalter som WHO klassar som hälsosamma.

För kvävedioxid finns även en precisering för lufthalterna uttryckt som 98-percentilt timmedelvärde på 60 µg/m³. Samtliga mätplatser låg under detta värde för 2021.

⁴⁷ SMHI, Datavärd luft, <http://www.smhi.se/data/miljo/luftmiljodata/om-luftmiljodata/om-halter-i-luft-och-nederbord-1.107020>

⁴⁸ IVL, Ozonmät nätet i södra Sverige 2021, Marknära ozon i bakgrundsmiljö i södra Sverige - Rapportnummer C 661

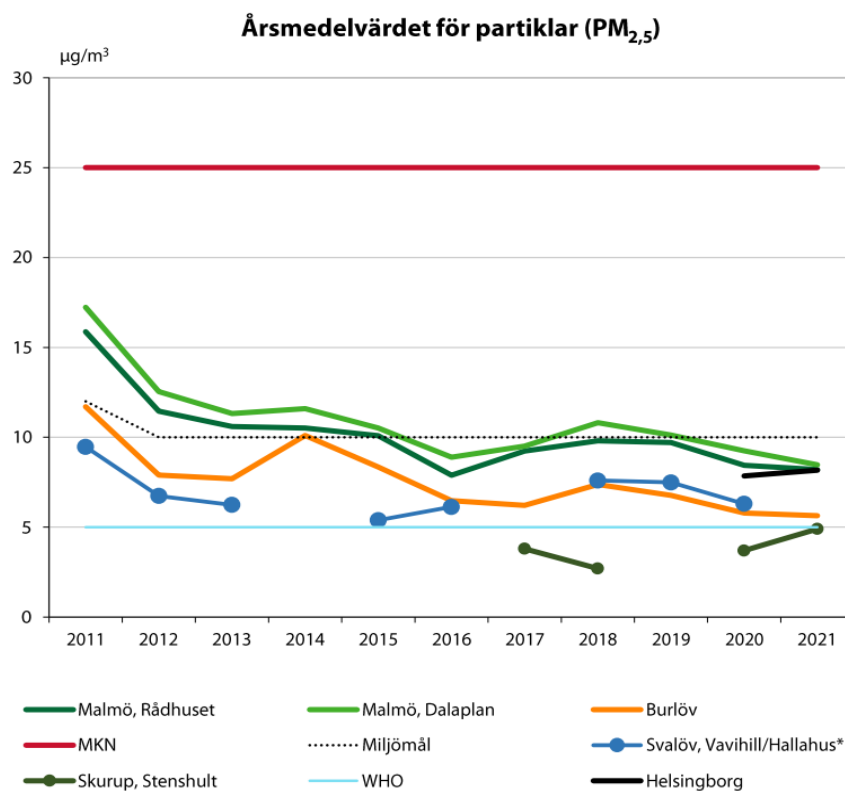
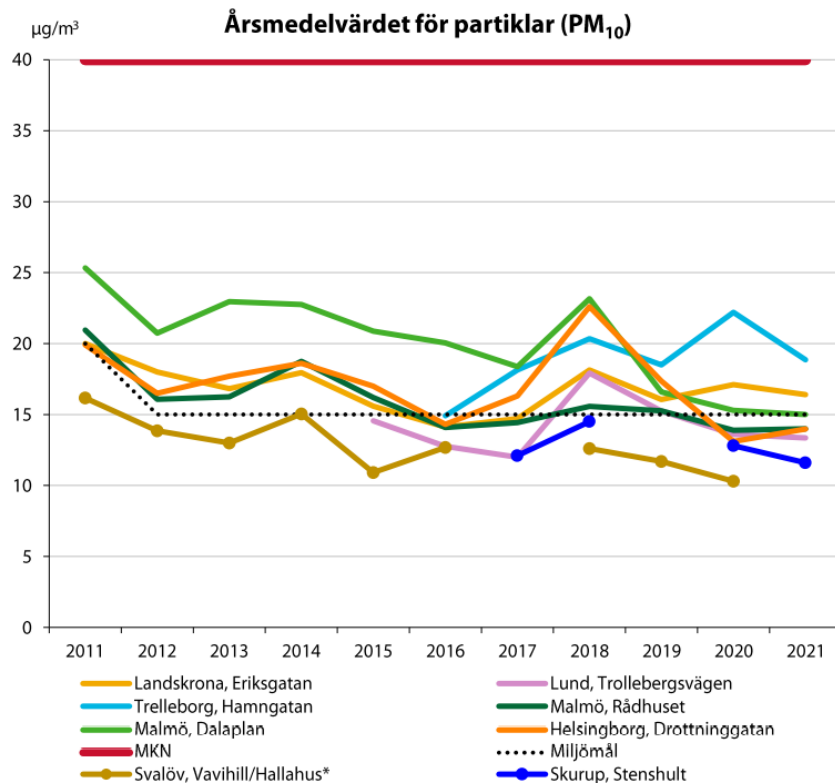

Diagram 5 Årsmedelvärdet för partiklar (PM_{2,5}) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde (* Mätdata saknas för 2021)⁴⁹

⁴⁹ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2021, [Årsrapport - Skånes Luftvårdsförbund](#)

Diagram 6: Årsmedelvärdet för partiklar (PM10) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde (* Mätdata saknas för 2021)⁵⁰

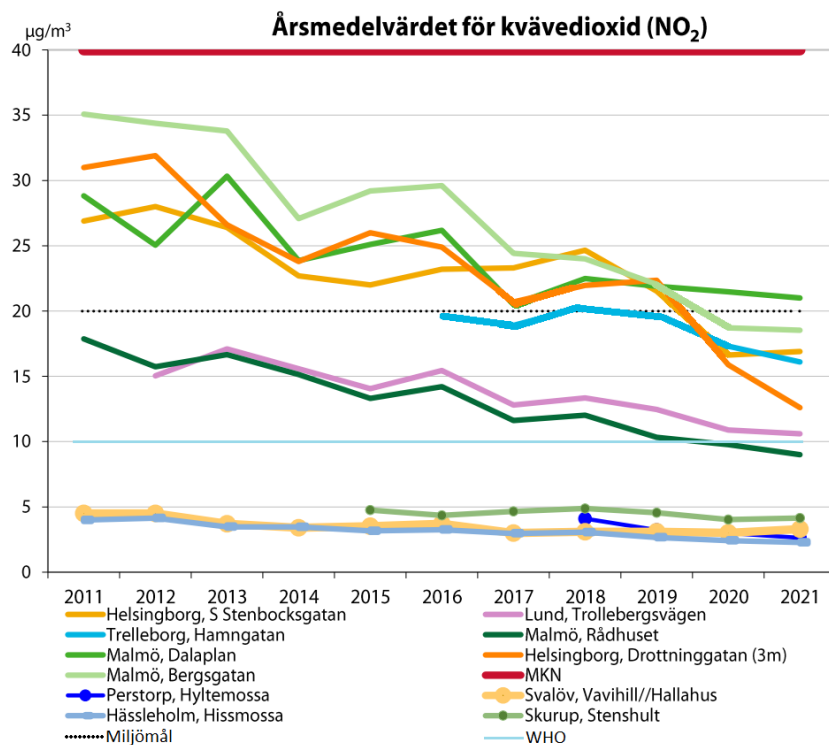

Diagram 7: Årsmedelvärdet för kvävedioxid (NO₂) under tio år inom Skånes Luftvårdsförbunds samverkansområde⁵¹

⁵⁰ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2021, [Årsrapport - Skånes Luftvårdsförbund](#)

⁵¹ Skånes luftvårdsförbund, Årsrapporter 2021, [Årsrapport - Skånes Luftvårdsförbund](#)

6 Bara naturlig försurning Skåne län

6.1 Sammanfattning för Bara naturlig försurning i Skåne

Ungefär 35 procent av sjöarna i norra Skåne är försurade, men sakta minskar det försurande nedfallet. Det åtgärdsarbete som Länsstyrelsen Skåne bedriver, kalkning, kommer fortsatt vara den viktigaste åtgärden för att skapa en livskraftig biologi i sjöar och vattendrag i ytterligare 20–30 år. Minskningen av försurande nedfall gör att skogsbrukets försurande roll kommer få en större betydelse i framtiden och åtgärder såsom askåterföring på skogsmark måste öka avsevärt.

6.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Bara naturlig försurning i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är POSITIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

6.3 Åtgärdsarbete för Bara naturlig försurning i Skåne

Många av de åtgärder som redovisas under miljömålen Begränsad klimatpåverkan och Frisk luft bidrar även till att uppnå målet Bara naturlig försurning. Här listas enbart de åtgärder som genomförts i Skåne som primärt är kopplade till målet Bara naturlig försurning.

6.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Extern konsult har under de senaste två åren trimmat in länets 16 automatiska kalkdoserare, och nu fungerar doserarna bra och mängden kalk ut i vattendragen stämmer bra med kalkningsbehovet. Måluppfyllelsen, dvs där ett godkänt pH värde uppnås i de skånska vattendragen ökade från runt 30 procent före intrimningen till cirka 70 procent 2020, och 2021 var måluppfyllelsen uppe i hela 90 procent. Detta visar att kalibreringen tar tid eftersom de naturliga systemen behöver tid att reagera.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2021 tagit fram tre nya detaljerade planer över hur mycket kalk som ska spridas åren 2022–2024 inom Rönne-, Helge- och Skräbeåns avrinningsområden.

6.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Kalkning av sjöar och vattendrag har sedan lång tid tillbaka varit den mest riktade åtgärdsformen mot försurning. I Skåne är kommunerna Ängelholm, Hässleholm, Osby, Östra Göinge och Bromölla huvudmän för kalkningsverksamheten. År 2021 kalkades 1 851 ton kalk ut i skånska sjöar och vattendrag av kommunerna (2020 kalkades 2 126 ton, 2019 kalkades 2 510 ton) För år 2021 registrerade nederbördsstationen i Osby 709 mm nederbörd (2020: 830 mm; 2019: 960 mm), se *diagram 8*. Eftersom Skåne har 16 flödesreglerade kalkdoserare blir mängderna starkt korrelerade med nederbörden. Att kalkningen har positiv effekt råder det inget tvivel om, men biologiskt visar kalkningen inte alltid den förväntade, positiva effekten, och där återhämtning sker går den vanligen långsamt.

6.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Som kompensation för uttag av biomassa ur skogen sker askåterföring. På så sätt återförs såväl baskatjoner, som motverkar försurning, som näring. Under 2021 återfördes 5 879 ton aska på 1 826 hektar skogsmark, vilket är en minskning jämfört med året innan, se *diagram 9*. Omfattningen av askåterföringen regleras av marknaden.

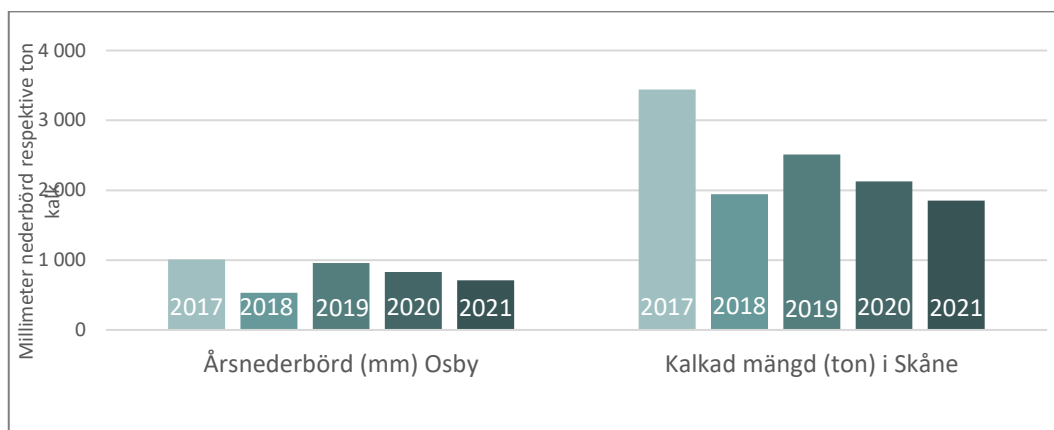

Diagram 8: I Skåne finns det 16 flödesreglerade kalkdoserade, dvs vid högre flöden sprids mera kalk än vid lägre flöden. Diagrammet visar årsnederbörden mätt vid en station i Skåne och den totala mängden spridd kalk per år.

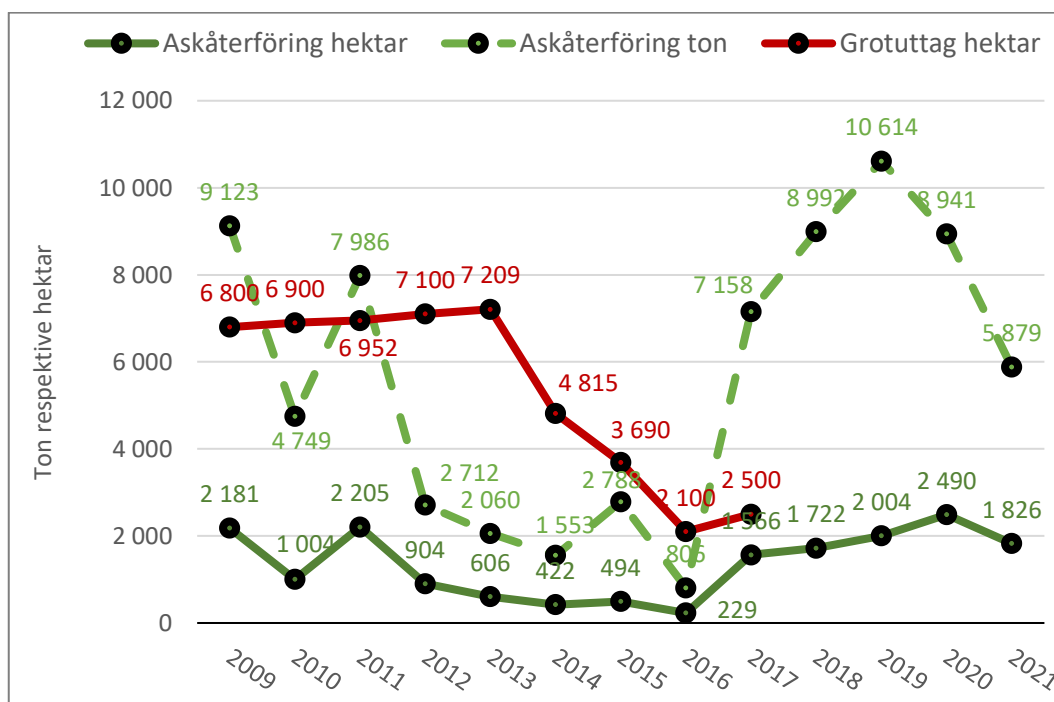

Diagram 9: Att lämna kvar GROT efter avverkning och att återföra aska från biobränslen motverkar försurningseffekterna i skogsmark. Diagrammet visar att uttaget av GROT i Skåne har minskat tydligt efter 2013 och att askåterföringen ökat från och med 2017. Källa: Skogsstyrelsen.

6.4 Tillstånd och målbedömning för Bara naturlig försurning i Skåne

Länsstyrelsen Skåne bedömer att miljö kvalitetsmålet inte kommer kunna nås till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Efterhand som nedfallet av svavel och sjöfartens försurande utsläpp minskar, kommer skogsbrukets påverkan på markförsurningen att öka i betydelse. Därför kommer en viktig framtida insats vara att öka askåterföringen i de skogsmarker som är försurade. Det som hindrar denna utveckling idag är att det saknas ekonomiska incitament för att öka askåterföring i de områden där det behövs.

Det är i norra Skåne som skogsmarken är mycket starkt försurningspåverkad, och många sjöar där visar fortsatt på betydande försurningspåverkan. Den naturliga återhämtningen i marken är mycket långsam, och även om den negativa försurningstrenden i avrinnande skogsmarksvatten kan ha brutits i några skogsmarksområden läcker stora skogsmarkytor fortfarande kväve. Trots det pekar de genomförda insatserna och den påbörjade förändringen på att utvecklingen går åt rätt håll, om än långsamt.

6.4.1 Svavelnedfallet minskar och pH ökar i skånska sjöar och vattendrag

Lufthalterna av svaveldioxid, SO₂, har sedan det hydrologiska året 2000/2001 minskat på ett statistiskt säkerställt vis vid två mätplatser i Skåne, med mellan 63 och 85 procent⁵². Svavelhalter och syrakoncentrationer minskar också i okalkade referensvatten⁵³.

De rapporterade utsläppen av SO₂ inom EU-27 + UK (de 27 medlemsländerna i EU och Storbritannien tillsammans) har under perioden 2001–2019 minskat med 88 procent och i Sverige under motsvarande period med 67 procent.

Jämfört med EU:s medlemsländer och Storbritannien tillsammans har lufthalterna av SO₂ i Skåne län minskat i betydligt lägre takt, vilket kan bero på en större påverkan av utsläpp från fartygstrafiken runt de skånska kusterna.

Skånsk skogsmark beräknas tåla ett nedfall på cirka 2,5 kg svavel/hektar och år. För 2020/2021 var medelvärde 1,4–3,6 kg/hektar. Sett över tid har minskningen varit signifikant^{54, 55}. Se *diagram 10*.

6.4.2 Skånsk skogsmark läcker kväve och aluminium

Skånsk skogsmark beräknas tåla ett nedfall på cirka 5 kg kväve/hektar och år. För 2020/2021 var medelvärde 7,7 kg/hektar. Se *diagram 11*. Överskottet ackumuleras i skogsmarken och riskerar i framtiden att urlakas och bidra till ökad försurning.

Inom ramen för Skånes luftvårdsförbund⁵⁶ följs nedfall av svavel och kväve i skogsmark och på öppna ytor.

⁵² Pihl Karlsson, G., Karlsson P. Hellsten, S., Akselsson, C. *Försurning och övergödning i Skåne län* (2022). [Här är länk till källan](#).

⁵³ SLU, Sveriges lantbruksuniversitet, *Institutionen för vatten och miljö*. [Här är länk till källan](#).

⁵⁴ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Gustafsson, H., Karlsson, P. & Akselsson, C. (2017). *Utvärdering av Krondroppsnätet ur ett regionalt perspektiv*. [Här är länk till källan](#).

⁵⁵ Pihl Karlsson, G., Karlsson P. Hellsten, S., Akselsson, C. *Försurning och övergödning i Skåne län* (2022). [Här är länk till källan](#).

⁵⁶ Skånes luftvårdsförbund, <https://www.skaneluft.se/>

Även om det arealbaserade kvävenedfallet i sydvästra Sverige har minskat med 30 procent under 2000-talet, syns detta inte i de båda skånska ytor där kvävenedfall mäts.

När man tittar på de båda mätplatserna i Skåne varierar nedfallet mellan 6 och 20 kg per hektar och år, och ingen förändring över tid kan urskiljas^{57 58}.

Idag läcker kväve och oorganiskt aluminium från flertalet av skogsmarksytorna, vilket påverkar vattenlevande djur. Medelhalten ligger i flera områden på eller långt över den föreslagna kritiska gränsen. Även i kalkade vatten återhämtar sig biologin långsamt.

6.4.3 Reglera skogsavverkning i försurningskänsliga områden

Då försurningspåverkan från skogsbruket är stor i norra Skåne skulle förändringar, som att gå från att kalavverka ytor helt till att i stället använda gallringsavverkning, vara bättre ur ett försurningsperspektiv. Om man dessutom ökar inslaget av lövträd i skogen kommer det också bidra positivt till försurningspåverkan, då lövträd inte försurar marken såsom barrträd gör.

Inom försurningskänsliga områden bör enbart uttag av stamved ske och uttag av grenar och toppar (GROT) starkt begränsas, men det saknas möjligheter för *Skogsstyrelsen* att ställa sådana krav. Skogsstyrelsen kan inte heller ställa krav på att askåterföring görs i rätt områden, såsom de försurningskänsliga områdena i norra Skåne. Verktyg för att reglera GROT-uttag och askåterföring skulle behöva tas fram.

GROT-uttaget styrs av marknaden och då framför allt av priset på alternativa bränslen. Åren 2014–2019 (efter 2019 finns ingen statistik) har uttaget av GROT sjunkit drastiskt, bland annat som ett resultat av sämre förtjänst vid försäljning. GROT används även för att minska körskador i skogen.

Askåterföringen har ökat i Skåne från nivåer på runt 400 hektar mellan 2014–2016 till 2 004 hektar år 2019 och 2 490 hektar år 2020, men föll till 1 826 hektar under 2021, se *diagram 9*.

Kväveöverskott i skogsmark leder till ytterligare markförsurning när reducerat kväve oxideras, och läckaget kan öka vid avverkning. På så vis motverkar uttag av biobränslen målet Bara naturlig försurning.

6.4.4 Fortsätt kalka försurade vatten

Sjöar och vattendrag kommer att vara försurningspåverkade även efter 2030 och kalkning kommer förbli en viktig åtgärd för att kunna nå miljömålet Bara naturlig försurning. Återhämtning kan delvis ske naturligt genom vittring av berggrunden, men det går långsamt.

⁵⁷ Pihl Karlsson, G., Hellsten, S., Gustafsson, H., Karlsson, P. & Akselsson, C. (2017). *Utvärdering av Krondroppsnätet ur ett regionalt perspektiv*. [Här är länk till källan](#).

⁵⁸ Pihl Karlsson, G., Karlsson P., Hellsten, S., Akselsson, C. *Försurning och övergödning i Skåne län* (2022). [Här är länk till källan](#)

6.4.5 Biologisk återställning

Effekten av kalkningen möjliggör goda livsbetingelser på flera håll och därför är det viktigt att skapa förutsättningar för organismer att sprida sig till dessa områden, till exempel genom att underlätta fiskvandring.

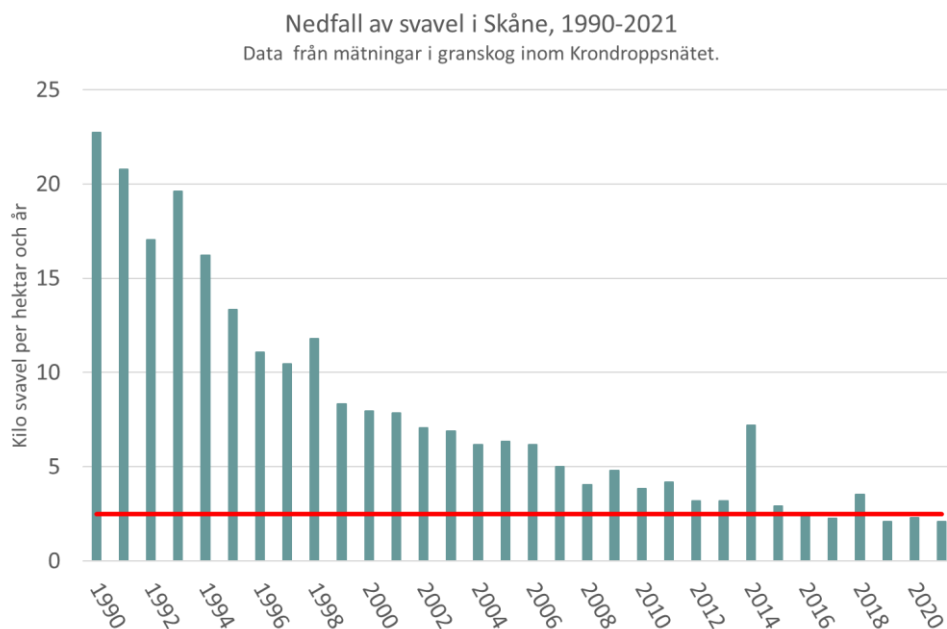

Diagram 10: Mellan åren 2001 och 2019 har utsläppen av svavel till luft minskat med 88 procent i EU+Storbritannien och med 67 procent i Sverige. I Skåne har nedfallet av svavel minskat från cirka 23 kilogram per hektar till 2-4 kilogram på 30 år. Effekten från vulkanutbrottet på Island 2014 syns tydligt i diagrammet. Källa: IVL Svenska Miljöinstitutet AB

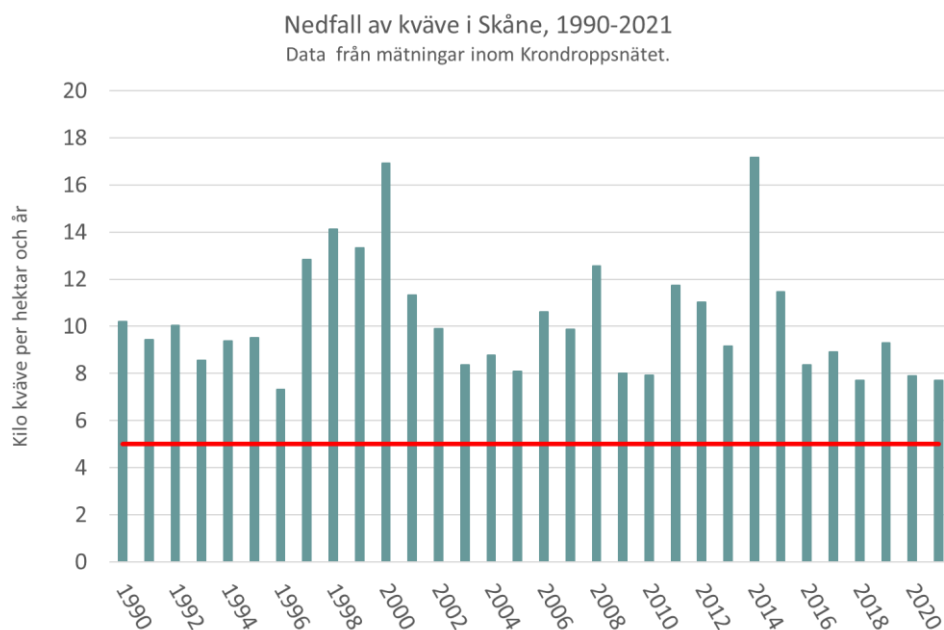

Diagram 11: Nedfallet av kväve över Skåne ligger fortfarande över den kritiska belastningsgränsen för skogsmark i Sverige på 5 kilogram kväve per hektar och år. Mycket av kvävenedfallets variation mellan år beror på variationen av nederbördsmängderna. Källa: IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

7 Giftfri miljö Skåne län

7.1 Sammanfattning för Giftfri miljö i Skåne

Skåne är ett län med intensivt jordbruk, stor andel livsmedelsindustri och kemisk industri och bitvis hög befolkningstäthet. Detta gör att tillsyn över jordbruk och industri samt strategiska insatser gentemot allmänhetens beteendemönster är viktiga åtgärder för att uppnå en Giftfri miljö. Infriandet av en Giftfri miljö kräver dock internationella och nationella överenskommelser samt innovationer, samt ett ambitiöst miljöarbete från alla aktörer i hela produktions- och konsumtionskedjan.

7.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Giftfri miljö i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är OKLAR
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

7.3 Åtgärdsarbete för Giftfri miljö i Skåne

Kemikaliefrågan ligger i fokus i Skåne och ett flertal projekt och punktinsatser genomförs för att reducera risker från kemikalier.

7.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skånes tillsyn över kemisk industri har under 2022 haft ett fortsatt fokus på hantering av förorenat släckvatten som kan uppkomma vid storskalig brand, vilket förväntas ge lägre risk för förorening vid berörda industrier.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2022 haft ett fortsatt tillsynsfokus på recipientkontroll och utsläpp till vatten, vilket på sikt förväntas ge bättre inblick i hur utsläppskontroll och recipientkontroll fungerar i länet, och som en följd effekt kan en bättre bild av status i länets vattenrecipenter upprättas.
- Länsstyrelsen Skånes tillsyn över lantbruk har under 2022 bland annat haft fokus på integrerat växtskydd och läckage av växtskyddsmedel, vilket förväntas leda till minskad användning av bekämpningsmedel samt att mindre mängder bekämpningsmedel når vattenmiljöer.
- Länsstyrelsen Skånes checklistor för tillsyn över förvaring och hantering av kemikalier samt utfasning av farliga kemiska ämnen har under året uppdaterats och spritts till andra tillsynsmyndigheter i länet, vilket förväntas ge resultat i form av ökad tillsyn inom dessa områden.
- Vid prövning av tillstånd enligt miljöbalken arbetar Länsstyrelsen Skåne för att farliga kemiska ämnen inte ska tillåtas förekomma inom ramen för nya tillstånd, om de inte är absolut nödvändiga.
- Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Trelleborgs kommun särskilt drivit på arbetet med sanering av det kraftigt förorenade före detta gasverksområdet i Trelleborg. Målet är att marken ska bli tillräckligt ren för att kunna bebyggas med bostäder.

7.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Malmö stad har antagit en handlingsplan för strategiskt arbete för åren 2022–2030 och håller på att arbeta fram en kemikaliepolicy. I handlingsplanen finns

flera åtgärder rörande kemikalier, till exempel en sida med kemikaliesmarta tips⁵⁹, användning av kemikalier i kommunen, upphandling och inköp, vägledning till verksamhetsutövare om utfasning, samt tillsyn och kontroll.

- Helsingborgs stad har under 2022 arbetat med att ställa krav på kemikalieinnehåll i samband med upphandling och inköp, med särskilt fokus på inköp som påverkar barn och unga samt på inköp gällande ogräsbekämpning. Staden har i sin tillsyn bland annat haft fokus på kosmetiska produkter, förebyggande av avfall samt integrerat växtskydd och läckage av växtskyddsmedel. Under 2022 arrangerades också en stadsmässa⁶⁰ med föreläsningar och studiebesök relaterade till miljömålet Giftfri miljö.
- Kristianstad kommun har under 2022 antagit en kemikalieplan⁶¹ där målområden och åtgärder identifierats. Målen och åtgärderna omfattar upphandling och inköp, användning av kemikalier i kommunen, tillsyn och kontroll samt barns exponering för kemikalier. Det sistnämnda har också varit ett särskilt fokus i kommunens tillsyn över förskolor.
- Trelleborgs kommun har under 2022 arbetat vidare med åtgärder enligt de lokala miljömål som antagits för tidsperioden 2021–2030. Åtgärderna handlar bland annat om upphandling och inköp, användning av kemikalier i kommunen, tillsyn och kontroll samt barns exponering för kemikalier.
- Ystads kommun har under 2022 arbetat med att implementera en ny kemikalieplan, med fokusområden inom kemikaliehantering och tillsyn, upphandling och inköp, inomhusmiljö, utemiljö, samt kunskap och information.

7.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Flera större bolag har i samband med tillståndsprövning enligt miljöbalken självmant föreslagit strängare krav på sina egna utsläpp, baserat på att teknikutveckling och bättre reningsmetoder medför större möjligheter att sänka utsläppen.

7.4 Tillstånd och målbedömning för Giftfri miljö i Skåne

Miljökvalitetsmålet kommer inte kunna nås med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, men det finns för närvarande många åtgärder på plats som kommer att leda till en förbättring. Giftfri miljö är ett mål vars infriande kräver internationella överenskommelser och lång återhämtnings tid. Befintligt underlag behöver sammanställas och kompletteras såväl nationellt som regionalt för att utvecklingen i miljön ska kunna bedömas.

De viktigaste åtgärderna för att nå målet är att reducera utsläpp från industrier, implementera integrerat växtskydd, öka antalet vattenskyddsområden med tillräckliga skyddsföreskrifter, minska slamspridningen, öka arealen ekologiskt odlad mark och efterbehandla fler förorenade områden.

7.4.1 Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen

Kunskapen om de kemiska ämnena har ökat men är fortfarande otillräcklig. Målet om att minska den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen är helt beroende

⁵⁹ [Här länk till Malmö stads sida med kemikaliesmarta tips](#)

⁶⁰ [Här är länk till dokumentation från Helsingborgs stadsmässa H22](#)

⁶¹ [Här är länk till Kristianstads kommuns kemikalieplan](#)

av fortsatta miljötekniska innovationer och en ökad ambitionsnivå i samhället med avseende på ändrade konsumtionsvanor samt minskade utsläpp från industrin, minskad förekomst av långväga transporter och minskat användande av fordon med dieseldrivna motorer.

7.4.2 Användningen av särskilt farliga ämnen

Tack vare skarpare lagstiftning kan användningen av särskilt farliga ämnen förväntas minska framöver. Nya farliga ämnen kan i framtiden identifieras till följd av nytt dataunderlag som resulterar i nya bedömningar, men processen är långsam. Regionalt pågår mycket arbete beträffande utfasning av farliga ämnen samt hantering av kemiska produkter, men det arbetet behöver intensifieras inom tillsynen av miljöfarlig verksamhet. Lagstiftningen behöver också skärpas ytterligare om utfasningsarbetet ska komma igång i tillräcklig utsträckning för att miljömålet ska kunna nås. Även verksamhetsutövare behöver i högre utsträckning ta initiativ till ytterligare utfasning. Farliga ämnen är vanligt förekommande i växtskyddsmedel, och tillämpning av integrerat växtskydd är en viktig del av att minska användningen av särskilt farliga ämnen.

7.4.3 Oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper

Det saknas regionalt underlag för att bedöma preciseringen.

7.4.4 Förorenade områden

Enligt preciseringen ska förorenade områden vara åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. För att uppnå detta behöver saneringstakten öka⁶². Enligt nya miljödomar är verksamhetsutövarens ansvar mindre än i tidigare praxis, och bidragsmedel kan därför komma att krävas i större omfattning än tidigare. Det statliga bidraget behöver därför öka. Även resurserna för regionalt och lokalt tillsynsarbete behöver stärkas för att öka antalet privatfinansierade saneringar.

7.4.5 Kunskap och information om miljö- och hälsofarliga ämnen

Det genomförs i dagsläget många insatser för att öka informationsflödet och höja kunskapsnivån beträffande miljö- och hälsofarliga ämnen, exempelvis omfattande arbete med behörighetsutbildningar för hantering och användning av växtskyddsmedel och information om kemikalier i skolmiljöer. Trots det är bedömningen att den generella kunskapen om miljö- och hälsofarliga ämnen fortfarande är alltför låg, sett till hela kemikaliekedjan från kemiska produkter till kemiska ämnen i varor. Det saknas också än så länge regionalt underlag för att bedöma denna precisering i sin helhet.

7.4.6 Information om farliga ämnen i material och produkter

Det har genomförts många informationsinsatser om miljö- och hälsofarliga ämnen, exempelvis om kemikalier i skolmiljöer och konsumenters rättigheter att ta del av information om farliga ämnen i varor som inhandlas. Trots det är bedömningen att informationsflödet fortfarande är alltför lågt, inte minst då kunskapsnivån hos de aktörer som borde kunna förmedla uppgifter om farliga ämnen i material och

⁶² Miljömålsindikatorn *Förorenade områden* på sverigemiljomal.se. [Här är länk till källa.](#)

produkter är alltför låg. Det saknas också än så länge regionalt underlag för att bedöma denna precisering i sin helhet.

8 Skyddande ozonskikt Skåne län

8.1 Sammanfattning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Vid mitten av 1900-talet började ämnen som har en nedbrytande effekt på ozonskiktet att tillverkas och släppas ut. Tack vare internationellt arbete och effektiv reglering genom lagstiftning finns tecken på att ozonskiktet börjar återhämta sig. En säkerställd påbörjad återväxt väntas först under 2030-talet.

8.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Målet bedöms nationellt

8.3 Åtgärdsarbete för Skyddande ozonskikt i Skåne

- Informationsinsatser från *Naturvårdsverket* och *Boverket* har liksom tidigare år genomförts med fokus på hantering och omhändertagande av rivningsavfall som innehåller ozonnedbrytande ämnen.
- Sedan 2011 har tillsynsinsatser riktade mot gränsöverskridandet transporter av avfall (GRÖT) genomförts för att hindra illegal transport av avfall, till exempel kylmöbler. Insatserna har skett i samverkan mellan *Tullverket*, *Polisregion syd*, *Kustbevakningen*, kommunerna, *Länsstyrelsen Skåne* och *Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål*. De senaste åren har en minskande trend observerats gällande transport av avfall med ozonnedbrytande ämnen. Minskningen beror sannolikt till stor del på variationer inom de kontrollerade flödena. Kontrollerna för att stoppa avfall som innehåller ozonnedbrytande ämnen behöver utökas de kommande åren, både för export ut från EU och vid gränsövergångar till andra EU-länder, till exempel vid de sydsvenska hamnarna och Öresundsbron. Strävan är att fortsätta med utökade uppströmsprojekt genom de extra resurser som erhållits de senaste åren och där hela den nya tillsynsregionen syd för GRÖT omfattas, det vill säga även Blekinge, Kalmar och Kronobergs län.
- Inom det nationella projektet *Greppa Näringen* erbjuds rådgivning för att minska påverkan på klimatet i olika tematiska utbildningar till lantbrukare i länet. Syftet är att lantbrukarna genom bland annat ny kunskap ska bidra till att minska utsläppen av kväveföreningar och lustgas. *Länsstyrelsen Skåne* har medverkat i projektet sedan 2010.
- Vid provning av miljöfarlig verksamhet vid miljöprövningsdelegationen bedöms frågan om utsläpp av lustgas till luft. Vid behov föreskrivs villkor som begränsar vilka halter utsläppen får ha. Länsstyrelsen följer därefter upp att villkoren följs genom tillsyn och även vid den årliga granskningen av miljörapporteringen.

8.3.1 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Beträffande återvinning av kylmöbler och köldmedia kontrollerar samtliga tillsynsmyndigheter, såsom Transportstyrelsen, Länsstyrelsen och de kommunala miljöförvaltningarna, företagens årliga rapporter så att läckagekontroll utförts med rätt intervall. Tillsynsmyndigheterna kontrollerar även att certifierad personal och företag utfört service samt tagit hand om

avfallet på korrekt sätt. Då klorfluorkolväten (HCFC) fick användningsförbud från och med 1 januari 2015 kontrollerar man även särskilt att dessa inte används. Dessutom bedrivs tillsyn av återvinningscentraler och avfallshanterande företag.

8.3.2 Åtgärder inom näringslivet

- Bygg- och rivningsföretag har skyldighet att beakta att till exempel isolermaterial med ozonnedbrytande ämnen hanteras på rätt sätt och omhändertas på ett ändamålsenligt sätt.

8.4 Tillstånd och målbedömning för Skyddande ozonskikt i Skåne

Målet bedöms inte regionalt, men enligt *Naturvårdsverkets* bedömning förväntas en säkerställd återhämtning för ozonskiktet ske någon gång under 2030-talet. Prognosen förutsätter att arbetet inom FN beträffande *Montrealprotokollet* fortsätter att vara framgångsrikt. Tidigare har utvecklingen bedömts vara positiv men utvecklingen bedöms nu ha en neutral utveckling på grund av osäkerheter i mätningar och klimatförändringar.

På såväl regional som nationell nivå har användningen av ozonnedbrytande ämnen stadigt minskat till följd av lagstiftning och internationella överenskommelser enligt *Montrealprotokollet*⁶³.

Undantaget är lustgas för vilket både utsläpp och halter ökar. Utsläppen av lustgas, som inte regleras i *Montrealprotokollet* utan i *Kyotoprotokollet*, är i dag större än för någon annan ozonnedbrytande gas med hänsyn till dess ozonnedbrytande potential.

Länsstyrelsens *Miljöprövningsdelegation* arbetar kontinuerligt med att så långt som möjligt begränsa utsläppen av lustgas genom villkorsskrivning och teknikkraV. Utsläpp av lustgas kan till exempel uppkomma i de förbränningsanläggningar som använder urea som reduktionsmedel för att minska utsläppen av kväveoxider (NOx). I dessa fall föreslår *Länsstyrelsen Skåne*/föreskriver *Miljöprövningsdelegationen* så låga utsläppsvillkor som är tekniskt möjliga och ekonomiskt rimliga. Lustgas uppkommer också vid lagring och spridning av gödsel. För detta sätts normalt inga specifika villkor för att begränsa utsläppen av lustgas, men utsläppen begränsas genom de villkor som föreskrivs för lagringen och spridningen av gödseln.

Det finns även en risk för att nya ozonnedbrytande ämnen produceras och släpps ut i atmosfären. Ytterligare insatser krävs dessutom för kvarvarande användning och omhändertagande av förbrukade produkter innehållande ozonnedbrytande ämnen. Till exempel har en utvärdering av återvinning ur byggisolering visat att 90 procent av klorfluorkarboner (CFC) i byggisolering inte omhändertas⁶⁴. Riktad information till företag i bygg-, rivnings- och avfallsbranschen i Skåne skulle öka medvetenheten om de här problemen på ett tydligare sätt. *Naturvårdsverkets* vägledning är ett stöd i det arbetet.

⁶³ Naturvårdsverket, *Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet*, <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/Internationellt-miljoarbete/miljokonventioner/Ozonkonventionen/>

⁶⁴ WSP. Utvärdering av återvinning av CFC i byggisoleringsmaterial, 2013

Avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen i kyl-, klimat- och värmepumpsanläggningar går framåt och ämnena har stadigt minskat sedan användningsförbudet för klorflourkarboner trädde i kraft 1999 och sedan förbud mot påfyllning av mjuka klorflourkolväten började gälla 2002. Endast en mindre andel av anläggningarna innehåller idag klorflourkolväten, och omhändertagandet sker reglerat. De nationella utsläppen av ozonnedbrytande ämnen består i stort sett uteslutande av utsläpp av klorflourkarboner från befintliga och uttjänta produkter. Dessa utsläpp minskar kontinuerligt.

Ozonnedbrytande ämnen kan även finnas i till exempel isoleringsmaterial i byggnader, fjärrvärmerör samt i applikationer inom försvaret. Utbyte av sådant material kan ta lång tid. Kunskap om var och i vilka mängder de ozonnedbrytande ämnena finns är viktiga för att förhindra utsläpp. Korrekt omhändertagande av uttjänta material är också en viktig del i detta arbete liksom insatser för att undersöka och förhindra illegal handel och införsel/utförsel av ämnena.

För kvarvarande ozonnedbrytande ämnen krävs ett fortsatt arbete och omhändertagande på ett miljöriktigt sätt. Det är också viktigt att exporterade kylmöbler som innehåller ozonnedbrytande ämnen hindras från att nå länder i Asien och Afrika eftersom avfallet där inte omhändertas på ett miljöriktigt sätt, vilket leder till risk för utsläpp av miljöfarliga ämnen.

9 Säker strålmiljö Skåne län

9.1 Sammanfattning för Säker strålmiljö i Skåne

Antalet hudcancerfall i Skåne fortsätter att öka. En olycka i ett kärnkraftverk i annat län eller land skulle medföra risk för omfattande exponering av joniserande strålning. Länsstyrelsen arbetar med beredskap avseende utsläpp av radioaktiva ämnen och Lunds kommun arbetar med att ta fram en beredskapszon för European Spallation Source (ESS). Uppmätta värden från magnetfält klarar aktuella gränser. Den dagliga exponeringen från UV-strålning kan minskas via information till allmänheten, främst barn.

9.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Säker strålmiljö i Skåne

Miljömålet Säker strålmiljö bedöms endast på nationell nivå.

9.3 Åtgärdsarbete för Säker strålmiljö i Skåne

Miljömålsarbetet inom *Säker strålmiljö* bedöms ha störst påverkan på Mål 3 *Hälsa och välbefinnande*, i *Agenda 2030*⁶⁵. Kopplingar kan även göras till de globala målen 6, 8, 9, 11, 12 och 14.

9.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

På regional nivå arbetar Länsstyrelsen Skåne med beredskap avseende utsläpp av radioaktiva ämnen. Det är ett ständigt pågående arbete. Beredskapen är inriktad dels på att hantera större utsläpp av radioaktiva ämnen som är av sådan omfattning att det behövs skyddsåtgärder för allmänheten, dels situationer då överhängande fara för ett sådant utsläpp föreligger.

- På senare tid har Länsstyrelsen bland annat arbetat med de nya beredskapszoner som införts i och med en förändring i 4 kap 24-28 §§ Förordning (2003:789) och skydd mot olyckor⁶⁶, där en planeringszon nu omfattar Båstads kommun. Länsstyrelsens roll är att förbereda för att kunna vidta vissa skyddsåtgärder så att allmänheten kan skyddas vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Finansiering görs genom ordinarie rambudget. Arbetet är påbörjat tillsammans med Båstads kommun och Länsstyrelsen i Hallands län. Effekten förväntas vara en höjd säkerhet för innevanare i Båstads kommun.
- Det är i dagsläget svårt att bedöma riskbilden för terror eller olyckor med herrelösa strålkällor. Länsstyrelsen Skåne samarbetar regionalt med polis, räddningstjänst och Region Skåne inom området farliga ämnen som även omfattar olyckor med strålkällor då ansvaret för händelser med dessa strålkällor ligger på polisen vid terrorhändelser och kommunal räddningstjänst vid andra olyckor.

⁶⁵ Läs mer om de Globala målen på www.globalamalen.se.

⁶⁶ [Förordning om skydd mot olyckor](#)

9.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Lunds kommun har tagit fram en beredskapszon för European Spallation Source (ESS) i Lund⁶⁷, eftersom Strålsäkerhetsmyndigheten beslutat placera anläggningen i beredskapskategori 2⁶⁸.
- Ett exempel på en kontinuerligt pågående åtgärd för att minska människors exponering för UV-strålning från solen är att redan i planeringsstadiet planlägga för skuggiga platser på skolgårdar och offentliga platser.

9.3.3 Övriga åtgärder

- Räddningstjänsten Syd har börjat bygga upp förmågan att hantera ett utsläpp av radioaktiva ämnen från ESS, och Länsstyrelsen Skåne följer arbetet.

9.4 Tillstånd och målbedömning för Säker strålmiljö i Skåne

Det finns inget som tyder på att miljö kvalitetsmålets precisering om hudcancer kommer att nås till år 2030. Trots att medvetenheten om solvanor ökat något fortsätter antalet fall av hudcancer att öka i hela landet. Miljö kvalitetsmålets komplexitet innebär att det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön.

9.4.1 Individers exponering för skadlig strålning och utsläpp av radioaktiva ämnen.

För strålning från kärnkraft, transporter av farligt gods och arbetsmiljöer där strålende material hanteras kan *Länsstyrelsen Skåne* sätta in förebyggande och skyddande åtgärder med stöd av lagstiftning.

Risken för utsläpp av radioaktiva ämnen har minskat sedan kärnkraftverket i Barsebäck stängdes ned. För närvarande körs servicedrift på verket, och allt högradioaktivt avfall är borta. Det mellanradioaktiva avfallet monteras ned, mellanlagras i slutna behållare, och ska i framtiden föras bort till slutförvaring. *Strålsäkerhetsmyndigheten* har bedömt att riskerna av nedmonteringen är hanterbara. Den 1 juli 2016 invigde *Barsebäck Kraft AB* (BKAB) sitt temporära interndelslager där reaktordelarna från Barsebäck 1 och Barsebäck 2 ska förvaras i väntan på att anläggningen *Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall* (SFR) står färdig vid Forsmark. Nedmontering av mellanradioaktivt material, såsom delar från reaktorerna, sker nu när det nya mellanlagret blivit färdigställt.

På lokal nivå har kommunerna en viss beredskap att hantera mindre utsläpp av radioaktiva ämnen inom kommunen och länet.

9.4.2 Hudcancer orsakad av UV-strålning

Antalet hudcancerfall i Skåne fortsätter öka⁶⁹, och antalet nya fall årligen i Skåne ligger över riksgenomsnittet. Den allvarligaste formen, malignt melanom, är en elakartad tumörsjukdom som lätt bildar metastaser, vilket medför att sjukdomen sprider sig i kroppen.

⁶⁷ Läs mer om ESS europeanspallationsource.se/

⁶⁸ Strålsäkerhetsmyndighetens beslut om beredskapskategori för ESS i Lund. [Läs artikeln på Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats./](#)

⁶⁹ Läs mer om miljömålsindikatorn Hudcancerfall i Skåne på sverigesmiljomal.se.

Sjukdomsstatistiken beskrivs genom så kallad åldersstandardiserad incidens, det vill säga antal diagnosticerade fall av hudtumörer per 100 000 invånare och år ålderskorrigerat till befolkningen år 2000. I Skåne var antalet nya fall under 2020 för malignt melanom 50 för kvinnor och 56 för män. Trenden är ökande även om antalet nya fall av malignt melanom minskat något det senaste året. Se *diagram 12*.

Solens UV-strålning är den främsta orsaken till hudcancer. Upprepade brännskador av solen, särskilt under barn- och ungdomsåren, ökar risken för malignt melanom. Det finns en fördröjning mellan exponering för UV-strålning och insjuknande i hudcancer vilket innebär att dagens insjuknande i hudcancer kan återspegla en exponering för UV-strålning som har inträffat tiotals år tidigare. Att ändra människors attityd och beteende gentemot sol och UV-strålning tar tid men är grundläggande för att uppnå preciseringen. Information och råd om solning finns bland annat på Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats⁷⁰

I barnmiljöhälsoenkäten Skåne 2021⁷¹ är den övergripande bilden att medvetenheten om solens risker ökar bland vårdnadshavare. 31 procent av vårdnadshavarna uppger att deras barn bränt sig i solen minst en gång de senaste 12 månaderna. I miljöhälsoenkäten för barn 2011 svarade 36 procent av de skånska vårdnadshavarna att deras barn bränt sig i solen minst en gång de senaste 12 månaderna, se *diagram 13*. Resultaten tyder samtidigt på en riskfylld solexponering för barnen, främst vid vistelse i länder med starkare sol men även på hemmaplan. Det är viktigt att tänka på att vår solexponering kan komma att öka med ökad klimatpåverkan och att en betydande andel barn fortfarande bränner sig i solen varje år. Solskydd är därför en fortsatt aktuell fråga och man bör informera barn från tidig ålder, till exempel via förskolan, om solens risker för att grundlägga bra solvanor.

9.4.3 Exponering för elektromagnetiska fält

Allmänhetens exponering för elektromagnetisk strålning är för de flesta användningsområden mycket låg jämfört med gällande referensvärden.⁷²

Undersökningen gäller Sverige som helhet; för Skåne ingår kommunerna Helsingborg och Malmö. Sammanfattningsvis visar rapporten tydligt att exponeringen för radiovågor generellt är högre i tätorter än i glesbygden men att samtliga mätvärden ligger under gällande referensvärden (SSMFS 2008:18).

Dagens samhällsutveckling kommer att generera mer elektromagnetisk strålning; i vissa fall kan dock ny förbättrad teknik innebära att exponeringen istället minskar. Utvecklingen och utbyggnaden av femte generationens mobiltelefonisystem 5G använder, liksom tidigare generationers system, radiovågor för att överföra informationen trådlöst. Strålsäkerhetsmyndighetens samlade bedömning är att det inte finns någon strålskyddsmässig grund för att avstå från införandet av 5G. Detta gäller förutsatt att mobiloperatörerna säkerställer att referensvärdena inte överskrids på platser där människor vistas och att miljöbalken i övrigt beaktas.

⁷⁰ Informationsmaterial om solen och solning på [Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats](#).

⁷¹ Barnhälsomiljörapport Skåne 2021. [Ladda ner rapporten från Södra sjukvårdsregionens webbplats](#).

⁷² Rapporten Strålsäkerhetsmyndighetens mobila mätningar av radiovågor under åren 2012 – 2020 (2021:18) stödjer denna bedömning. [Ladda ner rapporten från Strålsäkerhetsmyndighetens webbplats](#).

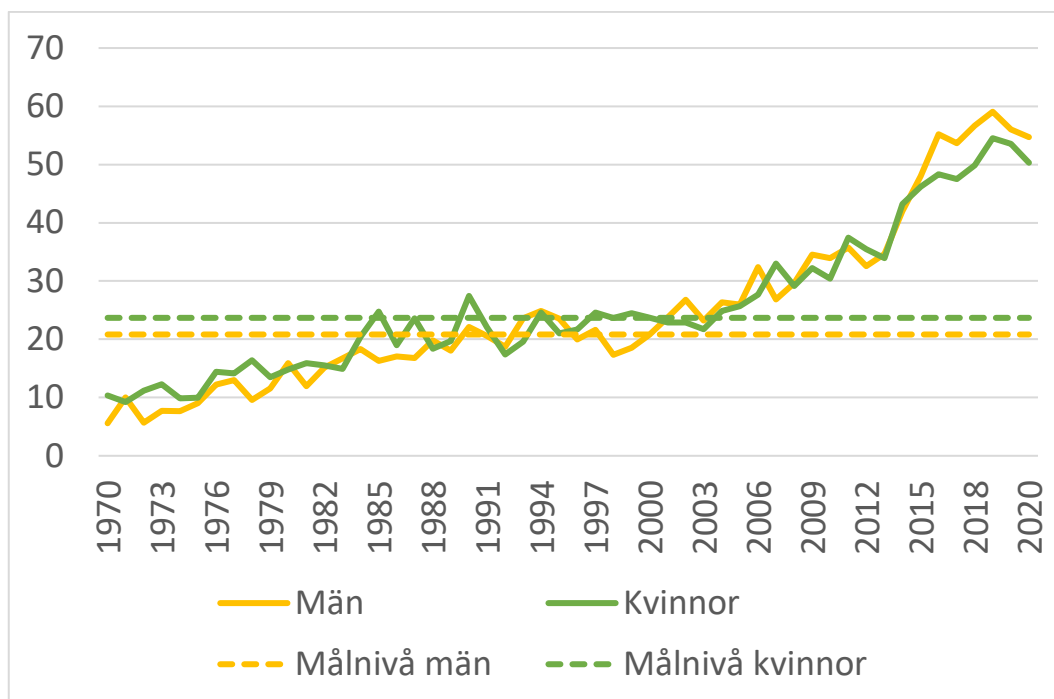

Diagram 12: Antal diagnostiserade fall av malignt melanom bland kvinnor per 100 000 invånare i Skåne 1970-2020 (ålderskorrigerat till befolkningen år 2000; 0 år – 85+ år). Antalet fall i Skåne ligger över genomsnittet för Sverige. Målet är att antalet fall inte ska vara fler än vad som diagnostiserades år 2000. Källa: Socialstyrelsens statistikdatabas 2022-11-04

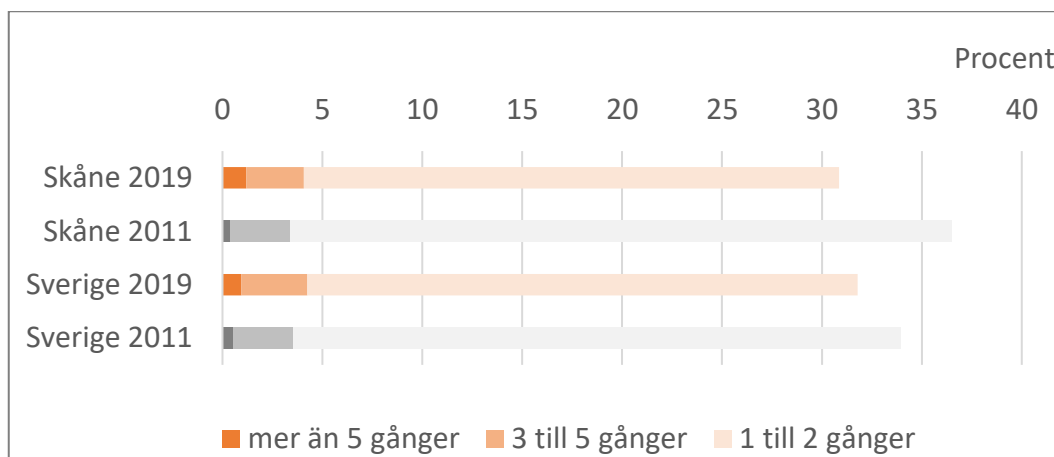

Diagram 13. Andel 4- och 12-åringar i Skåne respektive hela Sverige som bränt sig i solen så att huden blev både röd och sved de senaste 12 månaderna vid förfrågan år 2019. Andel 2011 i gråskala. Källa: Barnmiljöbälsorapport 2021, Region Skåne och Länsstyrelsen Skåne.

10 Ingen övergödning Skåne län

10.1 Sammanfattning för Ingen övergödning i Skåne

I Skåne pågår ett mycket aktivt arbete mot övergödning som är ett av länets största miljöproblem. Ökad tillsyn av avloppsreningsverk och små avlopp, anläggande av våtmarker, tvåstegsdiken, strukturstyrning och reduktionsfiske är åtgärder som genomförts. Inom jordbruket har bättre anpassad gödsling och utfodring samt odling av fånggrödor bidragit till minskat näringsämnesläckage. Åtgärderna har lett till att halterna i sjöar och vattendrag över lag minskar, men tyvärr ses inte samma trend i havet.

10.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ingen övergödning i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

10.3 Åtgärdsarbete för Ingen övergödning i Skåne

10.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för vatten⁷³ riktar sig till myndigheter och kommuner och anger de åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas. Länsstyrelsen Skåne ställer *krav vid tillsyn och prövning* av miljöfarliga verksamheter så att miljö kvalitetsnormerna följs, samt prioriterar åtgärder och rådgivning inom lantbruket. Länsstyrelsen Skåne *vägleder och stöttar* kommunerna inom olika områden, till exempel deras tillsynsarbete och i översikts- och detaljplanering.
- Länsstyrelsen Skåne är aktiv i *tillståndsprövningar* vid Miljöprövningsdelegationen och Mark- och miljödomstolen för att minimera utsläpp och nedfall av ammoniak och kväve från djurhållande verksamheter och andra tillståndspliktiga verksamheter. Vi ställer krav på att verksamhetsutövare ska utreda och redovisa vilka tekniska lösningar som finns för att minska utsläppen, bland annat:
- förse flytgödselbrunnar med fasta tak och stallbyggnader med system för reduktion av ammoniak i ventilationsluften. I ett tillstånd från Miljöprövningsdelegationen 2022 fastställdes villkor avseende luftreningssystem som förväntas reducera ammoniakutsläppen med 50 procent från en stor slaktsvinsanläggning.
- installation av kollektorslangar i gödselkylverkar som kyler gödseln och reducerar ammoniakavgången med 30–50 procent.
- det arbetas aktivt med anpassade skyddszoner utifrån den ekologiska statusen i recipienten vid tillståndsprövningar av djurhållande verksamheter med egen växtodling. Till exempel har de ögödslande skyddszonerna vid starkt näringspåverkade vattendrag utökats från 6 till 10 meter i ett par tillståndsprövningar.

⁷³ Vattenmyndigheterna, *Distriktens åtgärdsprogram*. [Här är länk till källan](#).

- Länsstyrelsen Skåne har beviljat tillstånd till fyra fiskodlingar där bolagen använder sig av ett *recirkulerande akvatiskt system för odling av fisk*. Systemet innebär att vattnet renas för att sedan recirkulera tillbaka till fiskodlingen. Avsikten är att både flytgödsel och restvatten som produceras i verksamheten ska användas som gödsel och bevattning på åkermark.
- *Finjasjöprojektet*⁷⁴ är avslutat och en stor del av övergödningssproblematiken visar sig härröra från internbelastning. Nu ska en studie belysa vilka resultat man skulle kunna vänta sig av att göra en sedimentbehandling i sjön och därmed låsa fosfor vid botten.
- Inom landsbygdsprogrammet (LBP) kommer ytterligare några få *våtmarker* att få stöd under 2022 för de återstående pengarna. Det nya LBP är under uppbyggnad och kommer troligen starta enligt plan i början av 2023. Även fortsättningsvis innehåller programmet satsningar på våtmarker och andra vattenåtgärder för att minska näringsläckaget. LBP ger en viktig kontinuitet i finansieringen fram till 2027.
- Totalt har 50,6 hektar *våtmarker med näringsrening som huvudsyfte* anlagts i Skåne sedan förra årets uppföljning. Finansieringen kommer främst från LBP och LOVA-medel (lokala vattenvårdsprojekt).

10.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Inom LOVA har under 2021 totalt 28,8 miljoner kronor beviljats till olika projekt för att minska övergödningen, till exempel för anläggande av våtmarker, höjning av en sjös vattennivå sommartid, samt strukturkalkning.
- Rådgivning och kurser inom landsbygdsprogrammet har trots pandemin fortlopt, om än i något minskad omfattning.
- Inom Greppa Näringen jobbar man bland annat med planering av våtmarker och strategier för att minska näringsläckage.
- Inom Landsbygdsprogrammets målområden *Ekologisk produktion* och *Ett rikt odlingslandskap* har Länsstyrelsen Skåne bland annat jobbat med rådgivning för att öka jordens hälsa och därmed minska övergödning. Arbetet finansieras via Jordbruksverket.
- Knappt 1000 lantbrukare sökte stöd för minskat kväveläckage och bland företagsstöden har medel beviljats för bland annat byggnation av gödselbrunnar och biogasanläggningar.

10.4 Tillstånd och målbedömning för Ingen övergödning i Skåne

Det är inte möjligt att nå miljö kvalitetsmålet till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Det går inte heller att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. Utsläppen ökar inte längre. Men trots att halterna i sjöar och vattendrag över lag minskar⁷⁵ så ses inte samma trend i havet. Problemet är komplext, det krävs betydligt fler och mer kraftfulla åtgärder och styrmedel både på nationell och internationell nivå.

⁷⁴ Slutrapport Finjasjöprojektet, 2022 [Här är länk till källan](#)

⁷⁵ Länsstyrelsen Skåne, *Transporter av fosfor och kväve från skånska vattendrag. Tillstånd och trender till och med 2016*. [Här är länk till källan](#).

10.4.1 Påverkan på havs- och landmiljö

Övergödning är ett av länets största miljöproblem och påverkar en stor del av Skånes vatten kraftigt. Totalt står jordbruket för den största delen av näringstillförseln, men även avloppsreningsverk och enskilda avlopp bidrar. Prioriterade åtgärder är att få in näringsämnen i ett kretslopp och att minska läckaget till våra vatten.

Skåne är ett jordbruksintensivt län och har störst andel jordbruksmark i landet. Många åtgärder genomförs för att minska näringsämnsläckage men det är omöjligt att odla mark helt utan utsläpp.

Övergödningen är även starkt knuten till den fysiska påverkan på våra vatten. Historiska åtgärder som sänkta sjöar, uträtade vattendrag och dikade våtmarker har försämrat naturens förmåga att fånga upp näring innan den når havet. Åtgärder för att fördröja vattnets väg ut mot havet och att skapa större vattenmagasin i landskapet är viktiga.

Trots att utsläpp av oorganiskt kväve till luft och via nederbörden har minskat de senaste 20 åren är belastningen på skogsmark fortfarande högre än vad skogen tål. Den lokala påverkan från djurhållande verksamheter på kvävekänsliga naturmarker kan vara betydande. Länsstyrelsen Skåne ser ett behov av utveckling av svenska modelleringsverktyg som underlättar för verksamhetsutövare att kostnadseffektivt bedöma och beskriva sin miljöpåverkan. Verktygen skulle hjälpa miljöhandläggare och prövningsmyndigheter att mer korrekt bedöma verksamheters påverkan på Natura 2000-områden och andra områden som är viktiga för den biologiska mångfalden.

10.4.2 Tillstånd i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten

Sedan 2001 har påverkan från övergödande ämnen minskat i flera sjöar och vattendrag. I vissa avrinningsområden har fosforhalterna minskat med så mycket som 30 mikrogram totalfosfor per liter mellan 2001 och 2019 (se *karta 1*). I andra avrinningsområden har halterna dock ökat. I de avrinningsområden där koncentrationen av fosfor har minskat har det ofta funnits aktörer (vattenråd, kommuner, föreningar) som aktivt arbetat med åtgärder.

Den långa uppehållstiden för vattnet i Östersjön, upp till 30 år, gör att näringsämnen som belastar havet stannar kvar under lång tid. Ett annat problem i Östersjön, och även i många sjöar, är att fosforutsläpp lagrats under lång tid och bottnarna därefter läcker fosfor, så kallad interngödning. Goda bestånd av stora rovfiskar är viktiga för att balansera ekosystemen och motverka övergödningseffekter⁷⁶. Dessvärre har främst fiskeförvaltningen utarmat dessa bestånd i såväl västra som östra Östersjön och därmed även fiskbeståndens viktiga ekosystemfunktioner^{77, 78}.

Även det skånska grundvattnet är påverkat av mänsklig aktivitet såsom jordbruk och avlopp. Kvalitetsproblemen i grundvatten hänger ihop med en stor näringsbelastning men även stor sårbarhet med delvis genomsläppliga jordar och otillfredsställande vattenskydd.

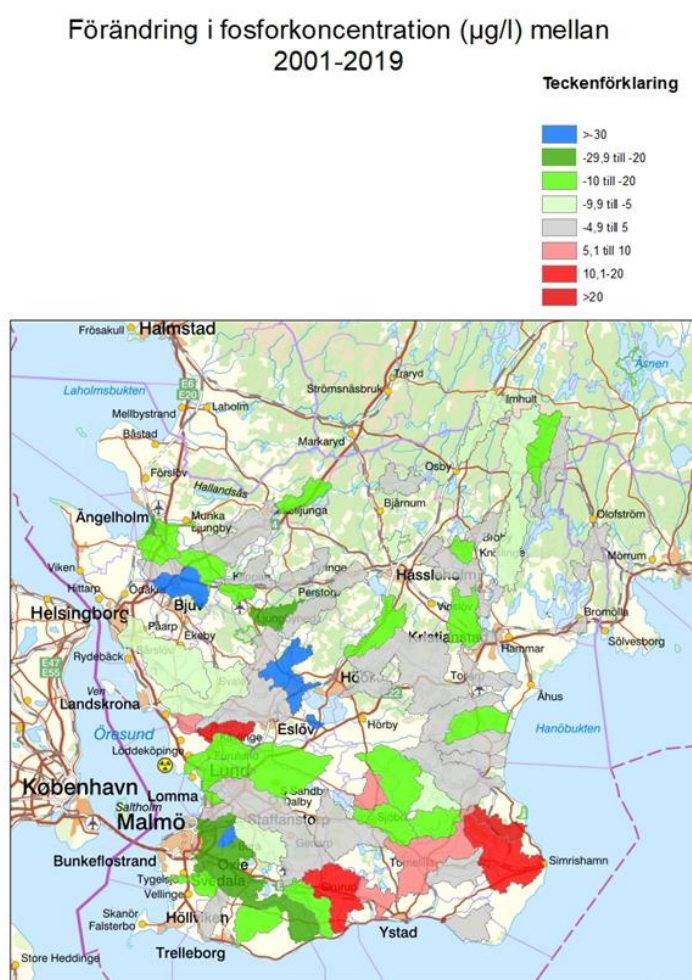
⁷⁶ Forskning.se, *Rovfiskar kan motverka övergödning*. [Här är länk till källan](#).

⁷⁷ ICES. 2019. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 24-32, eastern Baltic stock (eastern Baltic Sea). In Report of the ICES Advisory Committee, 2019, cod.27.24-32. [Här är länk till källan](#).

⁷⁸ ICES. 2019. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 22-24, western Baltic stock (western Baltic Sea). In Report of the ICES Advisory Committee, 2019, cod.27.22-24. [Här är länk till källan](#).

Kontinuitet är viktigt i åtgärdsarbetet och det är mycket positivt att anslag 1:11 varit just så varaktigt under snart ett decennium. En organisation för åtgärder har hunnit byggas upp i länet med flera åtgärdssamordnare och en erfarenhet av att genomföra åtgärder. Det är därför viktigt att det även framöver sätts av pengar till åtgärder inom anslag 1:11 så att åtgärdstakten inte minskar. Förstärkningarna inom anslag 1:3 och våtmarkssatsningen har också varit positiva, men ett anslag med stöd för våtmarker hade varit mer effektivt. Det är positivt att Landsbygdsprogrammet 2023 ser ut att kunna börja i tid. Glapp i programmet har historiskt visat sig ha mycket negativa effekter på åtgärdstakten (se *diagram 14*).

Fram till 2030 är det viktigt att Länsstyrelsen samarbetar med åtgärdssamordnarna och vattenvårdsorganisationerna i länet för att systematiskt arbeta med de åtgärder som finns upptagna i vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Karta 1. Karta som visar förändringen i totalfosforkoncentrationen ($\mu\text{g/l}$) mellan 2001 och 2019 på delavrinningsområdesnivå. De delavrinningsområde där ingen skillnad fanns har uteslutits. © Lantmäteriet, © SMHI

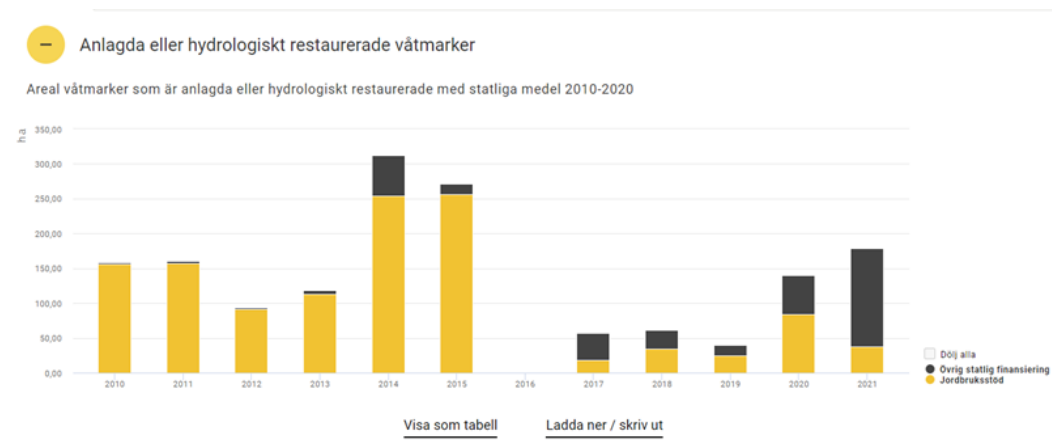

Diagram 14 Mängden anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker 2010–2021 i Skåne. 2013 stängdes förra landsbygdsprogrammet för nya ansökningar och det nuvarande landsbygdsprogrammet öppnade inte för ansökningar förrän 2016. Under 2014 och 2015 slutfördes flera stora projekt och åtgärdstakten låg på över 250 hektar våtmarker per år. 2016 anlades inga våtmarker alls och först under 2020 var åtgärdsarbetet åter i närheten av tidigare års anläggningstakt med 140 hektar nyanlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker.

Källa: <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/myllrande-vatmarker/anlagda-eller-hydrologiskt-restaurerade-vatmarker/skane-lan>.

11 Levande sjöar och vattendrag Skåne län

11.1 Sammanfattning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

Livsmiljöer och arter har förstörts eller skadats av exploatering, rensningar, vattenuttag, övergödning och bekämpningsmedel. Bara 16 procent av de bedömda skånska ytvattenförekomsterna uppnår *god status*. Åtgärdsarbetet har intensifierats för att återskapa mer naturliga flöden och vattenmiljöer, med möjlighet för fisk och andra organismer att vandra fritt i vattensystemen. Skydd av sjöar och vattendrag har prioriterats, men arbetet går för långsamt. Det strandnära byggandet är fortsatt mycket omfattande.

11.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

11.3 Åtgärdsarbete för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

11.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- *Skydd av sötvattensmiljöer* har prioriterats men går fortsatt trögt i Skåne. 9 procent av Skånes ytvattenareal omfattas av områdesskydd. Mindre än 2 procent av Skånes totala skyddade areal består av ytvatten, varav endast en bråkdel utgörs av de mest skyddsvärda vattnen. Det senaste året har tre naturreservat med limniska miljöer vunnit laga kraft. Delar av det nationellt särskilt värdefulla vattendraget Hovdalaån rinner genom Hovdala naturreservat. Dejebackens källflöden uppe på Söderåsen ingår i Klåveröds naturreservat. Lunds kommun har bildat det kommunala naturreservatet Højeådalen i utkanten av Lund, där Høje å rinner. Sammantaget har 31,4 hektar vattendragmiljöer skyddats. I övrigt har sötvattensmiljöer inte skyddats specifikt, utan enbart inkluderats i reservat som bildats med andra syften än vattenmiljöerna.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar vidare med förstärkt *vattenskyddsarbete*, tillsyn och framtagande av en ny regional *vattenförsörjningsplan*.
- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram en *plan för hur tillsyn av länets bevattningsuttag* ska genomföras på ett strukturerat sätt.
- *LIFE CONNECTS* är ett vattenrestaureringsprojekt där miljöanpassning av vattenkraftverk och biotopvårdande åtgärder ska ge bättre vattenkvalitet, fria vandringsvägar och förbättrade livsmiljöer för hotade arter⁷⁹. Detta ska stärka bestånden av havsnejonöga, lax, ål, flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla. Åtgärder genomförs i Skåne, Blekinge och Kalmar län. Det pågår forskning kring laxens vandring i Rønne å och försök med att infestera värd fisk med larver av flodpärlmussla och tjockskalig målarmussla i Rønne å, Verkaån och Vramsån.

⁷⁹ www.lifeconnects.se

- Restaureringsarbetet i Skåne är fortsatt intensivt, finansierat med Havs- och vattenmyndighetens 1:11-anslag. Ett 20-tal restaureringsåtgärder har genomförts under 2022, framför allt borttagande av vandringshinder och biotopvård, där block återförts och träd har planterats. Funktionella svämplan har återskapats i Vege å⁸⁰ och Skivarpsån⁸¹. Se *bild 1*
- Under 2022 har Länsstyrelsen Skåne beviljat cirka 29 miljoner kronor i bidrag till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) som bidrar till att förbättra vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag. Stödet har främst gått till projektering och anläggande av våtmarker och tvåstegsdiken samt till strukturstyrning.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar intensivt med den *nationella planen för omprövning av vattenkraft* (NAP), med syfte att uppnå de nationella energi- och miljömålen. I Skåne ingår 18 kraftverk i prövningsgruppen för Rönne å, som nu är inlämnade för att prövas i mark- och miljödomstolen. Ansökningarna omfattar såväl utrivningar som anläggande av faunapassager och andra miljöanpassningar. Samverkansarbetet är i stort sett klart för prövningsgrupperna i Verkaån, Vege å och Skräbeån, vilka ska prövas under perioden 2023–2024. Länsstyrelsen Skåne har uppdaterat bevarandeplaner med avseende på miljö kvalitetsnormer och bevarandemål för de Natura 2000-områden som berörs av dessa vatten. Inför prövningarna har Länsstyrelsen Skåne under 2022 tagit fram nya kunskapsunderlag för nio kvarnmiljöer. Parallellt bedriver Länsstyrelsen Skåne tillsyn på vattenkraftsanläggningar och dämmen som inte omfattas av NAP.

11.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- I Sinarpsdalen⁸² har ett *våtmarksområde* återskapats. Projektet drivs av Båstads kommun samt markägare och har bekostats med stöd av lokala naturvårdsbidrag (LONA).
- Arbetet med att begränsa spridning av och bekämpa den främmande växtarten *sjögull* pågår fortsatt i Osbysjön, Vita sjö, Råbelövssjön och Svalövssjön med stöd av 1:11-anslaget från HaV. Samtliga skånska populationer har dokumenterats med drönare⁸³.
- Den invasiva arten *vandermussla* har för första gången påträffats i Skåne. Länsstyrelsen har vidtagit åtgärder för att begränsa spridningen av musslan. Allmänheten har informerats^{84,85}. Skyltar om badförbud har satts upp vid den aktuella dammen. Närliggande vatten har undersökts med hjälp av e-DNA för att se om musslan är vidare spridd. Arbeta med att försöka få tillstånd till att utrota musslan med gift pågår.

⁸⁰ [Projektbeskrivning mall version1.0 \(lansstyrelsen.se\)](#)

⁸¹ [Projektbeskrivning mall version1.0 \(lansstyrelsen.se\)](#)

⁸² [Våtmark blir vinnande koncept för miljö och natur » bjarenu.se](#)

⁸³ [Rapport Sjögull 2021 \(lansstyrelsen.se\)](#)

⁸⁴ [Ökand invasiv mussla i skånsk badsjö | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

⁸⁵ [Skanskalandskap.se | Bada inte i Saxtorpssjöarna på grund av hotande mussla](#)

Bild 1. Pågående biotopvård i Svalövsbäcken nedströms Svalövssjön, 2022-09-09. Syftet är att skapa en mer naturlig fåra med förbättrad flödesutjämning, genom att bland annat höja botten och tillföra block, sten och grus. Foto: Marie Eriksson.

11.4 Tillstånd och målbedömning för Levande sjöar och vattendrag i Skåne

Målet är inte möjligt att nå till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Det går inte att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. I Skåne är de flesta sjöar och vattendrag påverkade. 39 av 241 bedömda skånska vattenförekomster uppnår *god ekologisk status*, övriga har fått tidsfrist till 2027 respektive 2033 för att nå *god ekologisk status*. Se *diagram 15*. Många åtgärder genomförs och har intensifierats inom ramen för vattenförvaltningsarbetet och arbete pågår för fullt inför omprövningen av vattenkraft i de större skånska åarna 2022–2024, med undantag för Helge å som provas 2027. Skånes ytvatten är mycket hårt påverkade av markanvändningen. Trycket på vattennära boende är fortsatt högt och strandområden exploateras. Detta tillsammans med att andelen hårdgjorda ytor ökar i Skåne, gör att förutsättningarna för översvämningsskontroll försämras. Rensning, bevattningsuttag, brist på funktionella skyddszoner, vattenkraft, övergödning och bekämpningsmedel är de största hoten. Sammantaget bidrar dessa faktorer till att målet är svårt att nå. Även om åtgärder genomförs tar det lång tid för vattenmiljön att återhämta sig.

Framtiden ter sig mycket oviss i och med regeringsskiftet, där det är oklart med satsningar inom miljö- och då speciellt vattenområdet. I regeringsförklaringen 2022-10-18 uppger statsministern att NAP-arbetet ska pausas. Det rådande världsläget med krig, ökande inflation och kostnader för diesel med mera kommer att innebära ökade kostnader även för åtgärder. Det är viktigt med kontinuitet så att åtgärdsarbetet inte bromsas in.

Bildandet av nya och uppdaterade vattenskyddsområden för skånska ytvattentäkter går alltför långsamt. Skyddsområdet för Bolmen, skåningarnas viktigaste dricksvattenförsörjning, fastställdes dock av Länsstyrelsen i Kronobergs län 2021-10-

13^{86,87}. Ett arbete har påbörjats med att uppdatera skyddsområdet och skyddsföreskrifterna för Vombsjön.

Bevarandestatusen är *inte gynnsam* för ål, havsnejonöga, flodkräfta och flera bottenlevande arter. Flodpärlmusslan saknar föryngring och riskerar att dö ut i Skåne. Under sommaren 2022 fångades två individer av havsnejonöga i Rönne å, vilket visar att arten inte helt har slutat gå upp i skånska vatten.

Skydd av värdefulla vatten behöver prioriteras högre då det tenderar att dra ut på tiden och är resurskrävande, eftersom det ofta innefattar många sakägare. Behovet av både ekonomiska och personella resurser för att bygga upp kunskapen om värdefulla vatten och kulturmiljöer är fortsatt stort. Även för kulturmiljöåtgärder brister finansieringen.

Det gångna året har vattenflödena i Skåne varit extremt höga under vårvintern och extremt låga under sensommaren, då flera vattendrag var helt eller delvis uttorkade. I exempelvis Bråån var flödena så låga att musslor dog och småfisk stod i vattensamlingar. Se *bild 2* Det blir allt viktigare att stärka den vattenhållande förmågan som skydd mot torka, men också den vattenutjämnande förmågan vid skyfall. För att kunna bevara och stärka den biologiska mångfalden krävs att även hydromorfologiska hänsyn tas och att åtgärder genomförs för till exempel mer naturlika flöden och strukturer. I det här sammanhanget kommer det att bli viktigt att arbeta med att återställa de sjöar som har sänkts i Skåne.

Funktionella skyddszoner behöver kunna bevaras och/eller etableras utmed vattendrag och sjöar. Det är önskvärt att Sverige inför ett generellt krav på skyddszoner med gräs, buskar och träd längs vattendrag. Dessa behöver behövsanpassas utifrån topografi och vattnets värden. Även områden, där vatten tillåts svämma och flöda fritt utan markbearbetning, behöver kunna avsättas.

Det är hög tid att de lagar som reglerar dikningsföretag ses över och miljöanpassas. För motsvarigheten till dikningsföretag i Danmark har ”regulative”⁸⁸ setts över och förändrats på ett sätt som skulle kunna tillämpas i Sverige, om lagstiftningen anpassas.

⁸⁶ [Läs om Vattenskyddsområde Bolmen på Sydvattens webbplats](#)

⁸⁷ Länsstyrelsen i Kronobergs län föreskrifter om vattenskyddsområde för vattentäkten i sjön Bolmen i Ljungby kommun. Läs mer på [Länsstyrelsen Kronobergs webbplats](#)

⁸⁸ Ladda ner Notat til inspiration for vandløbsmyndigheder. Udarbejdelse af vandløbsregulativer - Erfaringsopsamling og ny viden, Juni 2007 från [Naturstyrelsens webbplats](#).

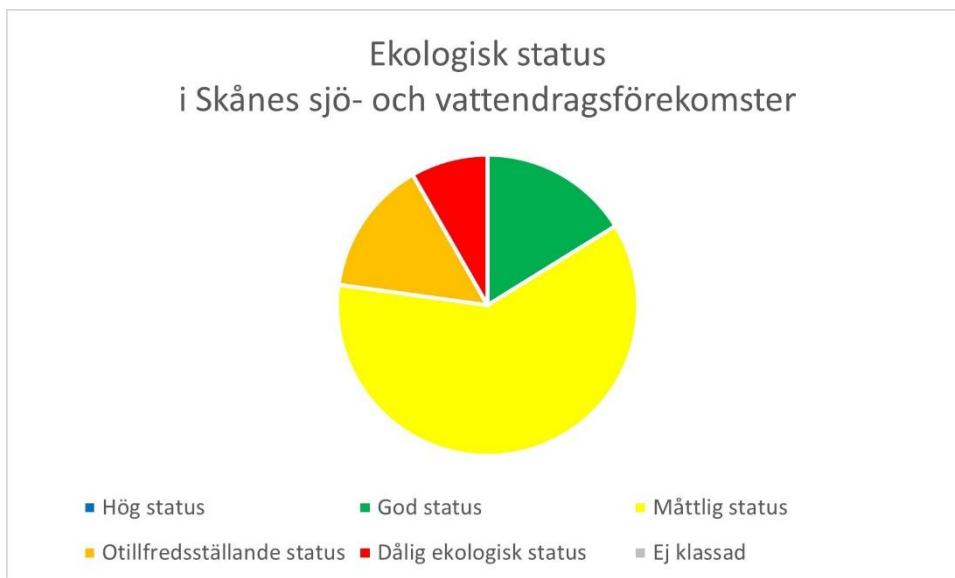

Diagram 15. Ekologisk status i Skånes sjö- och vattendragsförekomster (n=241) i vattenförvaltningens cykel 3 (2017-2022) fördelat i statusklasserna hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig status samt ej klassade, VISS 2022-10-19.

Bild 2. Under sensommaren var det extremt låga flöden i flera av Skånes vattendrag. Ett exempel är Bråån, Rövarekulan 2022-09-08, där fiskar ansamlades i kvarvarande djupare vattensamlingar och en del musslor däribland tjockskalig målarmussla dog. Foto: Marie Eriksson.

12 Grundvatten av god kvalitet Skåne län

12.1 Sammanfattning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

Tillgången till grundvatten är generellt sett god i Skåne, men vattnets kvalitet påverkas negativt av en rad olika verksamheter och i vissa områden råder konkurrens om vattnet. Regeringens dricksvattensatsning under åren 2018–2022 har lett till ett förstärkt åtgärdsarbete för att skydda de allmänna dricksvattentillgångarna, få bättre koll på vattenanvändningen, förbättra vattenhushållningen och trygga dricksvattentillgången. Åtgärderna behöver fortsätta om målet ska nås till 2030.

12.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljökvalitetsmålet till 2030? NÄRA

12.3 Åtgärdsarbete för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

12.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har till följd av de extra medlen i dricksvattensatsningen under 2018–2021, med förlängning 2022–2024, förstärkt arbetet med att skydda dricksvattenresurser. Arbetet omfattar länsstyrelsernas åtgärd 5 i Vattenmyndigheternas nya åtgärdsprogram.
- Länsstyrelsen Skåne har fortsatt arbetet med att inrätta vattenskyddsområden, genom samtal och information till kommuner. Länsstyrelsen Skåne har beslutat om 2 nya vattenskyddsområden, 7 ansökningar om inrättande eller revidering av befintliga skyddsområden och skyddsföreskrifter handläggs för närvarande, och arbete med ytterligare 9 områden pågår (samråd/dialogfas).
- Länsstyrelsen Skåne har besökt Östra Göinge kommun för att ge tillsynsvägledning om tillsyn av vattenskyddsområden.
- Länsstyrelsen Skåne har bedrivit egeninitierad tillsyn på tillståndsgivna grundvattenuttag främst omkring Kristianstadsslätten och Österlen, där det finns risk för vattenbrist, för att kontrollera att tillstånden följs.
- Länsstyrelsen Skåne har under 2022 beviljat stöd för bättre vattenhushållning från anslag 1:11⁸⁹ med drygt 8 miljoner kronor till 23 nya projekt som ska leda till bättre vattenhushållning och/eller tryggad dricksvattenförsörjning.
- Länsstyrelsen Skåne har fortsatt arbetet med att uppdatera den regionala vattenförsörjningsplanen.
- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram en plan för hur tillsyn av länets bevattningsuttag ska genomföras på ett strukturerat sätt.
- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram ett förslag till materialförsörjningsplan Skåne 2022, där bland annat motstående intressen till materialtakter för berg

⁸⁹ Havs- och vattenmyndigheten, Bidrag till åtgärder för en bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten, <https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/anslag-och-bidrag/utlysningar/bidrag-till-atgarder-for-en-battre-vattenhushallning-och-battre-tillgang-till-dricksvatten.html>

och naturgrus, särskilt grundvattenförekomster och dricksvattenförsörjning, lyfts. Ett delmål med planen är att det utbrutna materialet ska användas till de ändamål de passar bäst till utifrån ett resurshushållningsperspektiv.

- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram en redovisningstabell som bolagen kan använda som underlag i behovsutredningen vid tillståndsprövning av naturgrustäkter. Redovisningstabellen underlättar bedömningen huruvida naturgrus går att ersätta med till exempel krossat berg.
- Inga nya täktstillstånd för naturgrus har beviljats i Skåne under 2021–2022.

12.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- I de skånska kommunerna pågår mycket arbete med att skydda oskyddade vattentäkter samt revidera gamla vattenskyddsområden och föreskrifter, vilket framgår av svaren på Länsstyrelsen Skånes skrivelse till kommunledningarna. Kristianstads kommun har under 2022 fastställt vattenskyddsområde för Åhus vattentäkt.
- En del skånska kommuner har utökat sina provtagningspaket för råvattenanalyser med metaboliter till bekämpningsmedel, som hittats i höga halter inom den regionala miljöövervakningen 2021, för att få en bättre bild av föroreningshalten.
- Följande åtgärder medfinansieras med stöd för bättre vattenhushållning från anslag 1:11⁹⁰:
 - Sydsvatten AB genomför en ny informationskampanj till allmänheten, en seminarierie serie riktad till kommuner samt ett pilotförsök för att implementera vattensnåla munstycken i flerbostadshushåll. Samtliga insatser förväntas leda till en minskad vattenförbrukning.
 - Österlen VA AB har ett pågående projekt om återanvändning av renat avloppsvatten för att ersätta dricksvatten.
 - VA SYD har pågående projekt för att öka återanvändning av avloppsvatten hos industrier som är storförbrukare av dricksvatten och om återanvändning av avloppsvatten i industriell symbios mellan VA SYD och Sysav. Projekten syftar till att minska användningen av dricksvatten.
 - Kristianstads kommun utökar sin övervakning av grundvattennivåer.
 - Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB och Skurups kommun har pågående projekt om läcksökning i dricksvattenledningar.

12.4 Tillstånd och målbedömning för Grundvatten av god kvalitet i Skåne

Målet bedöms vara nära att nå till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, om de senaste årens satsningar fortsätter. Gifter i grundvattnet är tillsammans med påverkad kvantitet de största hindren för att målet ska nås, och fler åtgärder behöver genomföras. Det går inte att se någon tydlig riktning för utvecklingen i miljön ännu. Åtgärdsarbete pågår även enligt vattenförvaltningen, där målet är att god kemisk och kvantitativ status ska nås till 2027.

⁹⁰ Havs- och vattenmyndigheten, Bidrag till åtgärder för en bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten, <https://www.havochvatten.se/hav/vagledning--lagar/anslag-och-bidrag/utlysningar/bidrag-till-atgarder-for-en-bättre-vattenhushallning-och-bättre-tillgang-till-dricksvatten.html>

12.4.1 Åtgärdsarbete behöver fortsätta

Det pågår mycket bra åtgärdsarbete som kommer att leda till bättre kvalitet och kvantitet, och på sikt kommer troligen målet att kunna uppnås om detta arbete fortsätter. Extrasatsningen under 2018–2022 har lett till ett förstärkt arbete med skydd av allmänna vattentäkter, tillsyn i vattenskyddsområden och tillsyn av vattenuttag. Satsningen behöver fortsätta om arbetet ska kunna bedrivas på samma nivå. Arbetet med att inrätta vattenskyddsområden behöver påskyndas ännu mer.

Det behövs fortsatt åtgärder för att minska påverkan från pågående verksamhet, till exempel läckage av bekämpningsmedel och näringsämnen från jordbruket samt klorid från vägsalt. Det krävs även fortsatt kartläggning och åtgärdsarbete i förorenade områden som läcker farliga ämnen (exempelvis PFAS) till grundvattnet.

12.4.2 Kvantitativ status

I Skåne har grundvattennivåerna i små magasin legat mycket under det normala under sensommaren och hösten 2022, men i övrigt varit normala för årstiderna. I stora magasin har grundvattennivåerna i Skåne legat mycket under det normala under hösten 2021 men sedan återhämtat sig för att under sensommaren och hösten 2022 åter igen sjunka under det normala för årstiden.

Skåne är ett tätbefolkat och jordbruksintensivt län och mycket grundvatten används för bevattning, dricksvattenproduktion och industriändamål, vilket i vissa områden leder till konkurrens om vattnet. Grundvattenanvändningen i områden med risk för överuttag behöver minska till exempel genom bättre bevattningsteknik, anläggning av bevattningsdammar, effektivare vattenanvändning i industriprocesser, återanvändning av avloppsvatten och minskat läckage i ledningsnätet, för att säkerställa en hållbar grundvattenanvändning. Dricksvattenstödet är ett viktigt led i detta arbete, men det kan behövas ytterligare incitament för att investera i teknik som sparar på vatten, framförallt inom jordbruket och industrin.

Klimatförändringarna innebär en risk för både grundvattnets kvalitet och kvantitet. Länsstyrelsen Skåne kommer därför inom ramen för tillståndsansökningarna om vattenuttag fortsätta att yrka på att tillstånden tidsbegränsas. Större vikt behöver läggas på vattenbalansberäkningar och inteckningsgrad vid tillståndsansökningarna.

12.4.3 Bevarande av naturgrusavlagringar

I stort sett går nu allt naturgrus som används vid betongtillverkning att ersätta med krossat berg, vilket innebär ett mindre behov av naturgrus. Restriktiv lagstiftning och praxis kring nya tillstånd för naturgrustäkter är förutsättning för att säkerställa ett mindre uttag av naturgrus och därmed skydd av grundvattnet.

12.4.4 Behov av utökad övervakning

I den senaste statusklassningen har 13 av de 205 bedömda grundvattenförekomsterna i Skåne bedömts ha *otillfredsställande kemisk status* och en förekomst *otillfredsställande kvantitativ status*. Vid otillräckligt underlag betraktas statusen som god. Tillförlitligheten har i de flesta fall klassats som låg eller medel, vilket innebär stora osäkerheter kopplade till statusklassningen. Kunskapsluckorna om påverkan på grundvattenberoende ekosystem är fortfarande stora. Övervakningen av både grundvattennivåer och grundvattenkemi behöver utökas och resultaten rapporteras in till SGU, som är nationell datavärd för grundvatten.

13 Hav i balans samt levande kust och skärgård

13.1 Sammanfattning för Hav i balans samt levande kust och skärgård i Skåne

Skånes havsmiljö har problem med övergödning, svaga fiskbestånd, obalans i ekosystem, gifter, skräp och exploatering. Mer kunskap om var natur- och kulturvärden finns, hur de mår och om lämpliga åtgärder, behövs för effektivare havsmiljöförvaltning. Fisket och verksamheter som påverkar fiskbestånd behöver miljöanpassas och områdesskydden behöver bli fler och bättre. Uttag, utsläpp och fysisk påverkan måste styras av vad havsmiljön faktiskt tål och fokus på övervakning och åtgärder måste öka.

13.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Hav i balans samt levande kust och skärgård i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

13.3 Åtgärdsarbete för Hav i balans samt levande kust och skärgård i Skåne

Många mindre åtgärder genomförs, men i jämförelse med pågående miljöpåverkan och kvarvarande effekter av historisk påverkan, är åtgärderna och förvaltningsförändringarna för små.

13.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har tagit fram ny kunskap om historiskt stenfiske i Skåne samt om potentiellt lämpliga miljöer för att återföra sten⁹¹.
- Fiskar som vandrar mellan hav och vattendrag är viktiga för havsmiljön. Under året har 15 biotopvårdande och sex vandringsfrämjande åtgärder utförts i Skånes vattendrag⁹², till största del statligt finansierade.
- Länsstyrelsen Skåne har föreslagit nya Natura 2000-områden för fåglar i Hanöbukten och Lommabukten, samt utvidgning i Lundåkrabukten och Nordvästra Skånes havsområde.⁹³
- Länsstyrelsen Skåne arbetar med att ta fram bättre kulturmiljöunderlag till havsplaneringen.⁹⁴
- Länsstyrelsen Skåne arbetar med samråd och samverkan för att spökgarnsrensningar inte ska skada kulturlämningar.⁹⁵

⁹¹ Länsstyrelsen Skåne (2022), *Identifiering av havsområden lämpade för stenåterföring. En analys av skånska kustområden påverkade av stenfiske*.

<https://catalog.lansstyrelsen.se/store/18/resource/1216>

⁹² Personlig referens – Lukas Österling, Fiske- och Restaureringsenheten, Länsstyrelsen Skåne

⁹³ Länsstyrelsen Skåne (2022), information om nya Natura 2000-områden för fåglar.

<https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/skyddad-natur/natura-2000-omraden-for-faglar.html>

⁹⁴ Dnr 431-27429-2022 och personlig referens – Brita Roos, chef på kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen Skåne

⁹⁵ Personlig referens – Brita Roos, chef på kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen Skåne.

- Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Lunds universitet tagit fram ett kunskapsunderlag för submarina stenålderslämningar längs Skånes kust.⁹⁶
- Länsstyrelsen Skåne har kvalitetssäkrat och sett över uppgifter i Kulturmiljöregistret och andra arkiv.⁹⁷
- Under 2022 vann naturreservatet Lundåkrabukten till slut laga kraft, efter att ha legat som överklagansärende hos regeringen sedan 2017.⁹⁸
- Dykare från föreningen GUE Sweden har dokumenterat spökgarn på ett tiotal vrak i naturreservatet Skånska Kattegatt. På flera av vraken fanns mycket spökgarn. Rensningar har påbörjats.⁹⁹
- Inventeringar av marina miljöer i Skälderviken och vid Hallands Väderö¹⁰⁰ samt på Limhamnströskeln¹⁰¹ har gett ny kunskap om lokala förekomster av ålgräs, *Laminaria*, blåmusslor och invasiva Stilla havsostron
- På Hallands Väderö har en 2 700 kvadratmeter stor yta rensats på nästan 50 kg invasiva Stilla havsostron.¹⁰²
- Draggningar för att rensa spökgarn har genomförts på flera platser i Skåne.¹⁰³

13.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Lokala vattenvårdsbidrag (LOVA) och medel från Landsbygdsprogrammet har medfinansierat anläggning av 50,6 hektar och restaurering av 6,7 hektar näringsminskande våtmarker i Skåne¹⁰⁴.
- Inom projektet LIFE Coast Adapt¹⁰⁵ har ålgräs planterats i fyra nya områden i Båstads kommun¹⁰⁶.
- Samtidigt som Malmö stad ansöker om att få göra ny utfyllnad i Öresund, pågår arbete för att förbättra miljön i flera av stadens hamnmiljöer. En uppgrundning av Södra Varvsbassängen pågår, med mål att förbättra säkerhet, vattenkvalitet och biologisk mångfald.¹⁰⁷
- I Höganäs kommun har alla reservat med kuststränder städats. 164 kg skräp samlades in.¹⁰⁸

⁹⁶ Länsstyrelsen Skåne (2022) – Björn Nilsson. Förekomster av submarin stenålder i Skånes havsområden; Bakgrund, kust- och områdesbeskrivning samt förslag på framtida åtgärder. <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/18/resource/1264>

⁹⁷ Bohusläns museum, PM 21/0304 - Förlisningsuppgifter och vrak i Skåne.

⁹⁸ Regeringsbeslut (220915) – Ärende M2017/01764

⁹⁹ Personlig referens – Daniel Åberg, chef på naturum Kullaberg, Länsstyrelsen Skåne

¹⁰⁰ Personlig referens – Daniel Åberg, chef på naturum Kullaberg, Länsstyrelsen Skåne

¹⁰¹ Länsstyrelsen Skåne (2022), Rapport - <https://catalog.lansstyrelsen.se/store/18/resource/1267>

¹⁰² Personlig referens – Daniel Åberg, chef på naturum Kullaberg, Länsstyrelsen Skåne

¹⁰³ Personlig referens – Linus Larliander, Fiske- och restaureringsenheten, Länsstyrelsen Skåne

¹⁰⁴ Personlig referens – Anna Ejserholm, Fiske- och Restaureringsenheten, Länsstyrelsen Skåne

¹⁰⁵ Life Coast Adapt, hemsida - <https://lifecoastadaptskane.se/>

¹⁰⁶ Personlig referens – Theodor Kindeberg, doktorand på Biologiska institutionen, Lunds Universitet.

¹⁰⁷ Malmö stad, information - <https://malmo.se/Stadsutveckling/Stadsutvecklingsomraden/Vastra-Hamnen/Varvsstaden/Vi-grundar-upp-Sodra-Varvsbassangen.html>

¹⁰⁸ Personlig referens – Elin Fänge, Naturum Kullaberg, Länsstyrelsen Skåne

13.3.3 Åtgärder inom näringslivet

13.3.4 Övriga åtgärder

- Både Malmö stads ansökan om utfyllnad utanför Norra hamnen¹⁰⁹ och Ängelholms kommuns ansökan om sanduttag i Skälderviken¹¹⁰ nekades tillstånd av Mark- och miljödomstolen. Därmed undveks omfattande miljöpåverkan i de berörda områdena. Malmö stad har överklagat domen och fått prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen¹¹¹.

13.4 Tillstånd och målbedömning för Hav i balans samt levande kust och skärgård i Skåne

Trots att perspektivet ändrats till 2030, lär inte målet nås. Flera åtgärder genomförs, men ambitionsnivån är för låg sett till miljöpåverkan, nuvarande tillstånd och återhämtningstider.

Skånes hav är övergödda¹¹², och effekterna förstärks av svaga rovfiskbestånd¹¹³. Relativt stora havsområden har visst skydd, men skyddsnätverket är varken representativt eller sammanhängande och saknar god uppföljning.

Drygt två år efter att reservatet Skånska Kattegatt vunnit laga kraft finns ännu inte färdiga överenskommelser om att utländska fiskare ska följa fiskeregleringarna som togs fram till reservatet.

Flera skånska havsområden saknar övervakning eller har inte inventerats tillräckligt. Detta ökar osäkerheten i vattendirektivets statusklassningar och bedömningarna av påverkan i samband med prövningar.

Få fiskbestånd mår bra¹¹⁴. Östersjöns östra torskbestånd är nära kollaps¹¹⁵ och det västra har historiskt låg lekbiomassa¹¹⁶. Det kraschade torskbeståndet i Kattegatt är

¹⁰⁹ SVT.se, nyhet (2022) - <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/domstol-nekar-malmo-stads-utfyllnad-av-norra-hamnen>

¹¹⁰ SVT.se, nyhet (2022) - <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/helsingborg/angelholm-stoppas-fran-att-ta-sand-fran-skalderviken>

¹¹¹ Svea hovrätt, Mark- och miljööverdomstolen, Protokoll 2022-09-01 (Dok.Id 1854101) – Mål nr M 2327-22

¹¹² Vatteninformationssystem Sverige (VISS) - <https://viss.lansstyrelsen.se/>

¹¹³ Forskning.se (2016), *Rovfiskar kan motverka övergödning*, <https://www.forskning.se/2016/04/25/rovfiskar-kan-motverka-overgodning/>

¹¹⁴ Havs- och vattenmyndigheten (2018), *Marin strategi för Nordsjön och Östersjön 2018-2023*, <https://www.havochvatten.se/download/18.5b07be29168ba461a9846f4a/1549542287388/rapport-2018-27-marin-strategi-for-nordsjon-och-ostersjon-2018-2023.pdf>

¹¹⁵ ICES, 2022. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 24–32, eastern Baltic stock (eastern Baltic Sea) https://ices-library.figshare.com/articles/report/Cod_Gadus_morhua_in_subdivisions_24_32_eastern_Baltic_stock_eastern_Baltic_Sea_/19447874

¹¹⁶ ICES, 2022. Cod (*Gadus morhua*) in subdivisions 22–24, western Baltic stock (western Baltic Sea) https://ices-library.figshare.com/articles/report/Cod_Gadus_morhua_in_subdivisions_22_24_western_Baltic_stock_western_Baltic_Sea_/19447868

kvar på bottennivåer.¹¹⁷ Sillbestånden i Östersjön har olika utvecklingstrender, men flera av sillbestånden i svenska vatten har minskat kraftigt under lång tid.¹¹⁸¹¹⁹

Torskens problem i södra Östersjön (mager och med liten lever) har börjat ses även i Öresund¹²⁰. Det finns indikationer om att storspiggen ökar¹²¹ i Skåne, precis som den har gjort i övriga delar av Östersjön¹²². Detta skadar balansen i ekosystemet och missgynnar viktiga arter av rovfisk, växter och tång.

EU och Sverige har sedan år 2000 överträtt havsforskningsrådets (ICES) råd om fiske och förvaltning för den akut hotade ålen¹²³. Sverige har förlagt det årliga ålfiskestoppet i Östersjön mellan den 1 oktober och 31 december¹²⁴, medan Danmark har förlagt det till 1 november till 31 januari¹²⁵, vilket innebär att länderna inte synkar fredningen i Öresund. Sverige och Danmark planerar inte heller sina fiskestopp under de perioder då flest ålar skulle räddas, något som EU var mycket tydliga med att länderna skulle göra.

Under året har ICES fiskerådgivning för Östersjön kritiserats för att vara oförsiktig genom att ej ta hänsyn till delbestånd, att lägga för stor vikt vid starka årsklasser och att inte ta tillräcklig hänsyn till att landningar har minskat trots höjda kvoter.¹²⁶

Bara spillror återstår av det skånska Östersjöfisket. Orsakerna är framför allt svaga fiskbestånd, men även sälskador, parasiter och låga försäljningspriser. Livskraftiga sälbestånd är positivt men medföljande konflikter behöver lösas. Andelen torsk i

¹¹⁷ ICES, 2022. Cod (*Gadus morhua*) in Subdivision 21 (Kattegat).

https://ices-library.figshare.com/articles/report/Cod_Gadus_morhua_in_Subdivision_21_Kattegat_/19447865

¹¹⁸ ICES, 2022. Herring (*Clupea harengus*) in subdivisions 20–24, spring spawners (Skagerrak, Kattegat, and western Baltic)

https://ices-library.figshare.com/articles/report/Herring_Clupea_harengus_in_subdivisions_20_24_spring_spawners_Skagerrak_Kattegat_and_western_Baltic_/19447964

¹¹⁹ ICES, 2022. Herring (*Clupea harengus*) in subdivisions 25-29 and 32, excluding the Gulf of Riga (Central Baltic)

https://ices-library.figshare.com/articles/report/Herring_Clupea_harengus_in_subdivisions_25_29_and_32_excluding_the_Gulf_of_Riga_central_Baltic_Sea_/19447970

¹²⁰ Personlig referens - Thorbjörn Pålsson, fiskare i Lomma och förädlingsföretaget Fiskimpex i Simrishamn.

¹²¹ Länsstyrelsen i Blekinge, Resultat från miljöövervakning -

<https://www.sportfiskarna.se/portals/sportfiskarna/PDF/fiske-varmland/infokvall-vanern-2019/Martin-Stalhammar-lansstyrelsen-Blekinge.pdf?ver=2019-11-12-133432-173>

¹²² SVT, Reportage om storspigg i Östersjön (2022) - <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/darfor-far-du-inte-langre-napp-i-skargarden>

¹²³ ICES, 2021 European eel (*Anguilla anguilla*) throughout its natural range

https://ices-library.figshare.com/articles/report/European_eel_Anguilla_anguilla_throughout_its_natural_range/18639701

¹²⁴ Havs- och Vattenmyndigheten, nyhet om ålfiskestoppet -

<https://www.havochvatten.se/arkiv/aktuellt/2022-05-04-totalt-fiskestopp-i-host-for-havsvandrande-al.html>

¹²⁵ Ministeriet for fødevarer, Landbrug og Fiskeri, nyhet om ålfiskestoppet -

<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/844>

¹²⁶ Henrik Svedäng, Stockholms Universitet -

<https://www.su.se/nyheter/%C3%B6stersj%C3%B6centrums-forskare-kritisk-till-ices-nya-fiskekvoter-1.615164>

gråsälens diet i södra Östersjön tycks vara högre än vad som tidigare varit känt¹²⁷. För bestandsåterhämtning är det viktigt att tänka på förhållandet mellan säl och bytesfisk.

Fiskräknaren i Köpingsbro visade att 2021 års fiskvandring i Nybroån var den svagaste sedan 2014.¹²⁸

Den invasiva växten strandkotula har etablerat sig ute på halvön Rönnen i inre Skälderviken.¹²⁹

Det kustnära bostadsbyggandet minskar något i Skåne.¹³⁰ Det totala påverkanstrycket på kust och hav är dock stort. Efterfrågan på kustnära boende innebär högt förändringstryck i kustområden som ofta har höga kulturhistoriska värden. Dessa värden riskerar att urholkas då många kommuner saknar antikvarisk kompetens och strategiskt kulturmiljöarbete.

Under året har stränder rensats, hamnar muddrats och muddermassor dumpats¹³¹. Fem vindkraftsparker planeras i eller nära Skånes havsområden¹³². Kumulativa effekter är mycket svårberäknade och ges liten hänsyn i planering och miljöprövning. Bättre förebyggande arbete krävs för att undvika skador på natur- och kulturmiljöer.

Det finns en stor kunskapsbrist om undervattenslämningar. Erfarenhet visar att lämningar under vatten skadas löpande av trålning och spökgarn och riskerar att skadas av verksamheter som hamnutveckling, vindkraftsetablering och sandtakter. Kulturhistoriskt värdefulla lämningar, landskap och bebyggelse kan även skadas av stranderosion och stigande havsnivåer.¹³³

Flera av Skånes havsområden drabbas periodvis av syrebrist. Ofta gäller det djupare bottnar, till exempel norr om Ven¹³⁴, men även grundområden kan drabbas tillfälligt¹³⁵.

Bräddningar är en relativt liten påverkanskälla, men bättre hantering av vatten och avlopp skulle ändå kunna minska riskerna för badande och ytterligare begränsa miljöpåverkan.

¹²⁷ Ero et al. 2019 - <https://orbit.dtu.dk/en/publications/eastern-baltic-codnew-knowledge-on-growth-and-mortality>

¹²⁸ Personlig referens – Linus Larliander, Fiske- och Restaureringsenheten, Länsstyrelsen Skåne

¹²⁹ Personlig referens – Richard Åkesson, kommunekolog, Höganäs

¹³⁰ Indikator, Kustnära byggande vid havet - <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/hav-i-balans-samt-levande-kust-och-skargard/kustnara-byggande/skane-lan/>

¹³¹ Personlig referens – Charlott Stenberg, Vattenenheten, Länsstyrelsen Skåne

¹³² Pågående processer för vindkraftparker i eller nära Skånes havsområden:

* Svenska delen av Kriegers Flak (Vattenfall) - <https://group.vattenfall.com/se/var-verksamhet/vindprojekt/kriegers-flak>

* Sjollen (Eolus) - <https://geoportal.sweco.se/samradsportal/?appid=8950611bb8854401be1b288242ab2bfc&theme=eolus>

* Mellan Smygehuk och Abbekås (Kustvind) - <https://www.kustvind.se/sydkustens-vind/>

* Mellan Sverige och Tyskland (Ørsted) - <https://orsted.se/havsbaserad-vindkraft/vara-projekt>

* Mellan Sverige och Tyskland (Triton) - <https://www.ox2.com/sv/projects/triton/>

¹³³ Personlig referens – Brita Roos, chef på kulturmiljöenheten, Länsstyrelsen Skåne.

¹³⁴ Personlig referens – Adam Bahr, kommunekolog, Landskrona.

¹³⁵ Personlig referens – Jonas Gustafsson, Vattenstrategiska enheten, Länsstyrelsen Skåne

För sjunde året i rad observerades gott om blåfenad tonfisk i Öresund.¹³⁶

Två skånska kustvattenförekomster¹³⁷ klassades nyligen till god ekologisk status med hjälp av klassningsverktyget WATERS. Länsstyrelsen Skåne är dock osäker på om denna klassning följer bedömningsgrunderna. Det andra svenska klassningsverktyget, Vattenstatus, klassar vattenförekomsterna till måttlig ekologisk status¹³⁸.

Nya uppgifter beräknar att individtätheten för *Bälthavspopulationen* av tumlare är mindre än man tidigare trott. Den senaste bedömningen ligger på 0,41 individer per kvadratkilometer, att jämföra med tidigare uppgifter på 1,04 individer per kvadratkilometer.¹³⁹ Tumlaren klassas trots allt som livskraftig¹⁴⁰, men *Östersjöpopulationen* är extremt sårbar då den uppskattas bestå av enbart cirka 100 reproduktiva individer¹⁴¹.

Länsstyrelsen Skåne anser att överfiskade bestånd måste få återhämta sig genom tillräckligt långa fiskestopp. Mer rovfisk bör lämnas kvar i havet, fysisk påverkan på kust och hav bör minimeras och utsläpp bör begränsas utifrån vad recipienter tål för att nå miljömål och vattendirektivets miljökvalitetsnormer.

¹³⁶ Artikel med noteringen av blåfenad tonfisk i Öresund 2016 - <https://www.hd.se/2016-12-12/rekordar-for-djurlivet-i-oresund>

Artikel om tonfisk i Öresund 2022 - <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/extremt-mycket-tonfisk-i-oresund-senaste-veckan>

¹³⁷ Skälderviken i VISS - <https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA52813004>

Norra Öresund i VISS - <https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA12817029>

¹³⁸ Vattenstatus, Norra Öresunds kustvatten (2013-2018) - <https://vattenstatus.smhi.se/sv-SE/status/0f14f03b-6ffe-4f47-bffe-a578f156d25c/waterbody/WA12817029/>

Vattenstatus, Skälderviken (2013-2018) - <https://vattenstatus.smhi.se/sv-SE/status/ddf70d1d-8e86-4ab9-b998-e8970b7feec3/waterbody/WA52813004/>

¹³⁹ Unger et al 2021, *MiniSCANS-II: Aerial survey for harbour porpoises in the western Baltic Sea, Belt Sea, the Sound and Kattegat in 2020*. Joint survey by Denmark, Germany and Sweden. Final report to Danish Environmental Protection Agency, German Federal Agency for Nature Conservation and Swedish Agency for Marine and Water Management. 28 pp. https://www.tiho-hannover.de/fileadmin/57_79_terr_aqua_Wildtierforschung/79_Buesum/downloads/Berichte/2021_0913_Report_MiniSCANSII_2020_revised.pdf

¹⁴⁰ SLU, Artdatabanken. Tumlare - <https://artfakta.se/naturvard/taxon/phocoena-phocoena-100106>

¹⁴¹ SLU, Artdatabanken. Tumlare (Östersjöpopulationen) - <https://artfakta.se/naturvard/taxon/phocoena-phocoena-baltic-population--232475>

14 Myllrande våtmarker - Skåne

14.1 Sammanfattning för Myllrande våtmarker i Skåne

Samtidigt som många insatser görs både för att anlägga nya våtmarker och för att skydda, restaurera och upprätthålla skötseln i de våtmarker vi har, fortsätter länets våtmarker att påverkas negativt till följd av dikesrensningar, utebliven hävd och övergödning. Klimatförändringar medför därtill ytterligare utmaningar, och konkurrensen om mark försvårar våtmarksanläggandet i Skåne. Kontinuitet i arbetet med både återskapande och bevarande är av största vikt för att vända trenden uppåt.

14.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Myllrande våtmarker i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEUTRAL
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

14.3 Åtgärdsarbete för Myllrande våtmarker i Skåne

14.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Sedan förra redovisningen har 15,5 hektar våtmark skyddats som statligt naturreservat och tre rikkärr (tillsammans 3,1 hektar) har skyddats som biotopskyddsområden¹⁴².
- Under samma period har Länsstyrelsen Skåne anlagt eller hydrologiskt restaurerat 24 våtmarkslokaler (10,7 hektar) med finansiering från våtmarkssatsningen, se tabell 1 Flertalet våtmarker har haft som huvudsyfte att gynna groddjur
- Länsstyrelsen Skåne har utfört restaurerings- och skötselinsatser på totalt 37 våtmarkslokaler (16 hektar) finansierat dels med medel från våtmarkssatsningen, dels med pengar från Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP). Åtgärder innefattar:
 - slåtter- och röjningsarbeten på 24 rikkärrslokaler,
 - en rad åtgärder för att gynna rikkärrsarterna gulyxne, svarttåg, större agatssnäcka och kalkkärrgrynsnäcka,
 - grävningsåtgärder på en lokal för att gynna kärnocka,
 - slåtter på fyra lokaler för att gynna stor ögontröst,
 - röjningsarbeten på två grodlokaler för att gynna långbensgroda och lökgroda,
 - åtgärder för att gynna vadarfåglar på strandängar (skydds jakt på predatorer och dämning i skonor).
- Länsstyrelsen Skåne har löpande arbetat med informationsinsatser inom ramen för ÅGP kopplat till miljömålet Myllrande våtmarker.
- Arbetet med den invasiva arten gul skunkkalla har fortsatt. På områden där större insatser gjordes 2021 syns redan en tydlig skillnad. Metodutveckling har fortsatt i Länsstyrelsens regi. Arbetet med gul skunkkalla måste fortsätta att

¹⁴² Arealerna är framräknade av Naturvårdsregistret genom satellitbildtolkning (NMD, nationell marktäckedata)

följas kontinuerligt och noggrant under lång tid för att säkerställa att åtgärder genomförs och bestånden fortsätter att minska. Skånes mål är att på lång sikt utrota skunkkallan ut länet.

- Inom ramarna för Grön Infrastruktur har Länsstyrelsen tagit fram värdetrakter för våtmarker, sumpskogar och småvatten. Materialet i form av GIS-skikt finns tillgängligt både internt och externt¹⁴³ och ska fungera som underlag för det fortsatta våtmarksarbetet.

14.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Sedan förra redovisningen har kommuner, vattenråd och privata initiativtagare anlagt ytterligare 92 hektar våtmark med finansiering från Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA), Våtmarkssatsningen (via Lokala naturvårdssatsningen, LONA) och Landsbygdsprogrammet (LBP), se tabell 1
- Utöver de nyskapade våtmarkerna har även 6,7 hektar våtmarker restaurerats med finansiering från LOVA.
- Lunds kommun har skyddat Höjeådalen, där 3,1 hektar är öppen våtmark, som naturreservat.
- Tre kommunala projekt vid våtmarker har påbörjats under året med stöd av ordinarie LONA-bidrag. Alla syftar till att öka biologisk mångfald och tillgängliggöra våtmarkerna för rekreation.¹⁴⁴

Tabell 1. Anlagda eller hydrologiskt restaurerade våtmarker i Skåne under senaste året¹⁴⁵

Finansiering	Areal (hektar)
Våtmarkssatsningen, Länsstyrelsens insatser	10,7
LBP	33,2
Våtmarkssatsningen via LONA	30,6
LOVA	28,2
Totalt	102,7

14.4 Tillstånd och målbedömning för Myllrande våtmarker i Skåne

Länsstyrelsen bedömer att målet inte kommer nås till år 2030 samt att det inte går att se en tydlig riktning för utvecklingen i miljön. De omfattande utdikningar som gjorts historiskt i Skåne gör att vi, trots de senaste årens satsningar, fortfarande har en mycket lång väg kvar till att uppnå miljömålet. Samtidigt som många insatser görs både för att anlägga nya våtmarker och för att skydda, restaurera och upprätthålla skötseln i de vi har, fortsätter länets våtmarker att påverkas negativt till följd av dikesrensningar, utebliven hävd och övergödning. Klimatförändringar medför ytterligare utmaningar såsom sänkta grundvattennivåer, snabbare igenväxning och

¹⁴³ <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=04f1350c23694d36a22f05fe5ac62ff3>

¹⁴⁴ ”Renovering Bulls Måse” (Helsingborg), ”Ökad kunskap, rekreation och biologisk mångfald vid tätortsnära våtmark” (Lund) och ”Kågeröds vattenrike -Åtgärder för friluftslivet runt en nyanlagd våtmark” (Svalöv)

¹⁴⁵ Länsstyrelsens sammanställning (2021-09-30 - 2022-09-23). Skogsstyrelsens ev anläggningar eller finansiering av anläggningar ingår inte.

etablering av nya invasiva arter. För att vända trenden uppåt krävs långsiktig och kontinuerlig finansiering för både anläggande och bevarande av våtmarker.

14.4.1 Återskapade våtmarker och arters spridningsmöjligheter

De senaste årens satsningar har inneburit en avsevärt större budget för våtmarksarbetet i länet, vilket är mycket positivt. Med hjälp av våtmarkssatsningen har Länsstyrelsen Skåne kunnat återskapa stora arealer våtmark med biologisk mångfald som huvudsyfte. Då Skåne redan har ett väl etablerat arbete med anläggning av våtmarker både bland vattenråd och konsulter har dessa aktörer snabbt kunnat komma in med ansökningar. Inom våtmarkssatsningen har ett effektivt arbetssätt nu byggts upp, och det är viktigt att det arbetet får fortsätta för att på ett kostnadseffektivt sätt nyttja den kunskapsbank som skapats.

Den största utmaningen i Skåne när det gäller återskapande av våtmarker utanför skyddade områden är konkurrensen om mark. I områden där nyanläggning av våtmarker har pågått under flera decennier återstår enbart lägen med stora andra intressen. Vi kan idag inte betala ut intrångsersättning, och därmed saknas ett ekonomiskt incitament att anlägga våtmarker på åkermark eller skogsmark som genererar intäkter. På sikt behövs troligen även lagkrav på åtgärder för att kunna nå målet.

Anläggning, restaurering och skötsel av våtmarker utanför skyddade områden bygger på frivillighet hos markägarna, och information och uppsökande verksamhet är avgörande. Det är av största vikt att det finns kontinuitet och långsiktighet i finansieringen av våtmarksåtgärder för att inte skada förtroendet från markägare.

14.4.2 Gynnsam bevarandestatus, hotade arter och återställda livsmiljöer

Under 2019 har bevarandestatusen för våtmarker bedömts och uppdaterats för Sveriges EU-rapportering enligt art- och habitatdirektivet. Rikkärr, källkärr och högmossor bedöms ha en fortsatt dålig bevarandestatus i kontinentalregionen. Även bevarandestatusen för groddjur har bedömts och uppdaterats, baserat på inventeringar i Skåne 2013–2018. Bevarandestatusen för klockgroda har försämrats, till icke gynnsam bevarandestatus. Bevarandestatusen för lövgroda har ändrats från god till otillfredsställande. Båda arterna är nu försvunna från många lokaler där de tidigare varit talrika. Främsta orsaken bedöms vara igenväxning och inplantering av fisk. I projektet *Miljö- och floraövervakning i Skåne (Millora)*¹⁴⁶ har kärlväxter inventerats 2007–2015 och jämförts med inventeringar från 1987–2005. Våtmarker är en av de vegetationstyper vars arter minskat mest.

14.4.1 Främmande arter

Skånes problem med invasiva, främmande arter är ett stort potentiellt hot mot den inhemska florin och faunan, inte minst i våtmarker som ofta hyser rödlistade, inhemska arter. I och runt våtmarker är det framför allt skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin som ökat. Medvetenheten om problemet med invasiva, främmande arter har dock ökat under senare år vilket förbättrar möjligheterna till bekämpning. De senaste årens ökade anslag till arbete med invasiva arter har gjort stor skillnad i

¹⁴⁶ SpringerLink, Recent changes in the frequency of plant species and vegetation types in Scania, S Sweden, compared to changes during the twentieth century. [Ladda ner artikel från link.springer.com](https://link.springer.com)

hur intensivt vi har kunnat jobba både i skyddade områden och i omkringliggande marker.

14.4.2 Bevarade natur-, och kulturmiljövärden

Arbetet med att skydda våtmarker går långsamt och under väntetiden försämras statusen för många lokaler. Länsstyrelsen ser gärna att skydd av våtmarker lyfts i regleringsbrevet och att det avsätts särskilda medel för genomförandearbetet. Det är också av stor vikt att myrskyddsplanen revideras. En del myrar har ett stort behov av hydrologisk restaurering. Dikningsföretag och risk för översvämning av omgivande marker omöjliggör restaurering även när myrarna skyddats.

Skånes relativt höga kvävenedfall, dikesrensningar, upphörande av hävd och klimatförändringar bidrar till igenväxning i våra våtmarker. Fortlöpande slåtter eller bete är en förutsättning för många öppna våtmarker. För att bibehålla god status i de hävdberoende våtmarkerna, inte minst rikkärren, krävs långsiktiga lösningar och finansiell kontinuitet till skötsel.

Befintliga styrmedel räcker inte för att säkerställa tillräcklig hänsyn inom jord- och skogsbruket. Skyddszoner kring våtmarker behövs i större utsträckning både inom jord- och skogsbruket, och rensning av befintliga diken försvårar åtgärder för att skydda och restaurera våtmarker.

I det skånska kulturlandskapet finns starka kulturmiljövärden knutna till äldre bevattningssystem, så kallade ängavattningar. För att miljömålet ska kunna uppnås med avseende på kulturmiljövärden knutna till våtmarker krävs utvecklad kunskap och samordning i hanteringen av miljöer av denna typ.

15 Levande skogar Skåne län

15.1 Sammanfattning för Levande skogar i Skåne

Miljöarbetet för de skånska skogarna går i positiv riktning, men inte fullt så snabbt som det vore önskvärt. Trenden för utvecklingen i miljön har ändrats från neutral till negativ eftersom den svagt positiva trenden har brutits för flera viktiga indikatorer. För att trygga den biologiska mångfalden behöver mer skog skyddas formellt. Målet för Levande skogar kommer inte att nås till 2030 om inte kvaliteten på miljöhänsynen blir bättre samtidigt som ökade bevarandeinsatser görs.

15.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Levande skogar i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

15.3 Åtgärdsarbete för Levande skogar i Skåne

15.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Under år 2021 skyddade Länsstyrelsen Skåne 130 hektar skogsmark med höga naturvärden genom att bilda 2 nya naturreservat och utöka 2 naturreservat.
- Länsstyrelsen tecknade ett naturvårdsavtal med arealen 3,2 hektar produktiv skog¹⁴⁷.
- Skogsstyrelsen bildade åtta biotopskyddsområden som totalt omfattar 30,9 hektar produktiv skog. Dessutom tecknades ett naturvårdsavtal på 1 hektar.
- Naturvårdande skötsel genomfördes i 41 av Skogsstyrelsens skyddade områden. Totalt åtgärdades 83,4 hektar¹⁴⁸.
- Inom Åtgärdsprogram¹⁴⁹ för hotade arter (ÅGP) har Länsstyrelsen under 2021 genomfört åtgärder för att gynna 180 ekar och det arbetet har fortsatt under 2022. Vidare har Länsstyrelsen under året inventerat drygt 2 400 *särskilt skyddsvärda träd*.
- Länsstyrelsen har inom skyddade områden genomfört flera naturvårdande åtgärder som att bekämpa invasiva växtarter, satt igen diken, friställt grova träd och skapat flerskiktning¹⁵⁰.
- Länsstyrelsen och markägare har bekämpat gul skunkkalla i sumpskogar inom arbete med åtgärder mot invasiva främmande arter (IAS). Vidare har information skickats till markägare som har jätteloka eller gul skunkkalla på sina marker.
- Inom arbetet med *Grön infrastruktur* har nya värdetrakter avgränsats. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har genomfört en fördjupad skoglig inventering i samverkan.

¹⁴⁷ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2022

¹⁴⁸ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁴⁹ Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper på Naturvårdsverkets webbplats

¹⁵⁰ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2022

- Inom Länsstyrelsens pollineringsuppdrag har behovet av att gynna vilda pollinatörer även i skogsmiljöer lyfts. I samverkan med Skogsstyrelsen har en folder tagit fram som visar värdefulla bryn.
- Inom stöden Natur- och kulturmiljöer i skog och Ädellövskogsbruk har 6,5 miljoner kronor utbetalats i Skåne för åtgärder i 850 hektar skog¹⁵¹.
- Inom stödet *Skogens miljövården* har drygt 1,3 miljoner kronor utbetalats i Skåne för åtgärder i 125 hektar skog¹⁵².
- Under år 2022 har kulturmiljö på Länsstyrelsen avsatt medel för att lämningar som inte registrerade i Fornsök¹⁵³ ska kvalitetssäkras och registreras¹⁵⁴.
- Inom projektet *Skogen i Skolan* har Skogsstyrelsen haft utbildningar för framför allt lärare och lärarstudenter¹⁵⁵.

15.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Under år 2021 bildades tre kommunala naturreservat där 70,2 hektar skog ingår¹⁵⁶.
- Flera kommuner jobbar med LONA-projekt för att stärka natur- och kulturvården eller friluftslivet i tätortsnära skogar¹⁵⁷.

15.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- Arealen frivilliga avsättningar av produktiv skogsmark i Skåne är 22 900 hektar, vilket motsvarar 5,4 procent av den produktiva skogen.¹⁵⁸
- Inom skogsbruket fortgår utbildning av tjänstemän och entreprenörer rörande målbilder¹⁵⁹ för god miljöhänsyn.

15.3.4 Övriga åtgärder

- Ett mer variationsrikt skogsbruk¹⁶⁰ och En nationell strategi för natur- och kulturvårdande skötsel av trädbärande marker som brukas med naturvårdsmål¹⁶¹ är två miljömålsåtgärder inom programområdet Grön infrastruktur¹⁶² som genomförs i samverkan med skogsbrukets aktörer.
- Länsstyrelsen har tillsammans med Friluftsrådet tagit fram skogsmullekartor för några reservat för att lyfta fram skyddade områden, allemansrätten och reservatsregler samt om tips aktiveter.

¹⁵¹ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁵² Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁵³ [Fornsök \(raa.se\)](https://raa.se/fornsok)

¹⁵⁴ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2022

¹⁵⁵ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁵⁶ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2022

¹⁵⁷ Enligt uppgift. Länsstyrelsen Skåne 2022

¹⁵⁸ Frivilliga avsättningar och certifierad areal 2021. Statistiska meddelanden Skogsstyrelsen 2022.

Ladda ner från Skogsstyrelsens statistikdatabas

¹⁵⁹ Målbilder för god miljöhänsyn. Skogsstyrelsen 2020. Läs om målbilder på Skogsstyrelsens webbplats

¹⁶⁰ Ett mer variationsrikt skogsbruk. Skogsstyrelsen 2021. Läs om ett variationsrikt skogsbruk på Skogsstyrelsens webbplats

¹⁶¹ Naturvård Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen 2021. Läs om naturvård på Skogsstyrelsens webbplats

¹⁶² Grön infrastruktur. Naturvårdsverket 2021. Läs om Grön infrastruktur på Naturvårdsverkets webbplats

- Länsstyrelsen har gemensamt med Skånes aktörer tagit fram förslag till *Skånes Friluftslivsplan*.

15.4 Tillstånd och målbedömning för Levande skogar i Skåne

Målet för Levande skogar kommer inte att nås till 2030. Det finns brister i miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder samtidigt som nuvarande bevarandeinsatser inte är tillräckliga. Skogsområden med höga naturvärden gallras eller avverkas fortfarande.

Arealen skyddad skog i Skåne behöver öka och det krävs ökad naturvårdande skötsel i såväl skyddade som oskyddade skogar med höga naturvärden. Arbetet med att långsiktigt skydda skog i Skåne fortgår. Dock skadas fortfarande värdefulla natur- och kulturmiljöer i samband med skogsbruksåtgärder. Många skogliga värdekärnor är för små och isolerade för att kunna klara den biologiska mångfalden. Kunskapsbrist råder om var värdekärnorna finns, som till exempel nyckelbiotoper. Inventeringar behöver identifiera värdekärnor för att länka samman dem i ett större landskapsperspektiv och skapa grön infrastruktur.

15.4.1 Generationsmålet

För att klara generationsmålet¹⁶³ behöver stora arealer trädbärande marker skyddas, vilket kräver långsiktiga medel. Detsamma gäller medel till skötsel av skyddade områden. Osäker medeltillgång medför att satsningar för friluftsliv och skötsel/restaureringar i nya naturreservat inte genomförs.

15.4.2 Ekosystemtjänster

Större variation i skogsproduktionen behövs för att klara den biologiska mångfalden och kunna möta hot från brand, storm, skadedjur och sjukdomar.

Vi bedömer att skogens ekosystemtjänster inte har en tillräckligt god status för att kunna möta dessa hot¹⁶⁴.

15.4.3 Askåterföring, biobränsle och förurning

Trots minskning av svavelnedfall till skog är markvattnet fortfarande försurat i norra Skåne¹⁶⁵. Ett intensivt skogsbruk med stort uttag av biobränsle bidrar till förurning och förtar effekten av minskat nedfall. De senaste fem åren har man i Skåne tagit ut biobränsle på ca 90 procent av den avverkningsanmälda arealen.¹⁶⁶ Askåterföringen behöver bli större för att minska förurningen. Askåterföring nationellt genomförs på ungefär 5 procent av den areal som slutavverkas per år^{167, 168}.

15.4.4 Biotoper och kulturmiljöer

Arbete pågår för att negativ påverkan på miljön vid avverkningar ska vara så liten möjligt. Hänsynskrävande biotoper skadas fortfarande i samband med avverkning. Skogsstyrelsen inväntar data från en ny hänsynsuppföljning. De nationella hänsynsinventeringar av forn- och kulturlämningar som årligen genomförs av

¹⁶³ [Generationsmålet. Sveriges miljömål 2021](#)

¹⁶⁴ [Skogens ekosystemtjänster – status och påverkan Rapport 2017/13. Skogsstyrelsen 2018](#)

¹⁶⁵ [Förurning och övergödning i Skåne län. IVL Svenska Miljöinstitutet 2020](#)

¹⁶⁶ [Skogsstyrelsens statistikdatabas. Skogsstyrelsen 2022.](#)

¹⁶⁷ [Rapport 2018:6. Skogsstyrelsen 2018](#)

¹⁶⁸ [Bruttoavverkning 2020. Ladda ner från Skogsstyrelsens statistikdatabas](#)

Skogsstyrelsen visar att skador orsakade av skogsbruksåtgärder är på en fortsatt hög nivå. Resultatet för Götaland år 2021 visar att 16 procent av forn- och kulturlämningarna är skadade eller grovt skadade, vilket är i princip samma omfattning som vid uppföljningens start¹⁶⁹. De svåraste skadorna orsakas av markberedning. Vidare har i Götaland endast 5 procent av kulturlämningarna korrekt placerade stolpmarkeringar¹⁷⁰. I Götaland saknar 67 procent av lämningarna utmärkning och av dessa skadas ungefär en femtedel.

15.4.5 Biologisk mångfald

Arealen gammal skog (äldre än 120 år) och äldre lövrik skog (äldre än 60 år) ökar något i Götaland. Volymen död ved (hård och nedbruten) i Skåne ligger i stort sett på samma nivå som under tidigare år.¹⁷¹ Antalet häckande fåglar i skogen har i södra Götaland minskat något under 2021 jämfört med 2020¹⁷².

På grund av viltbete på tall, med påföljande skador har det tidigare ofta planterats gran på torra och magra marker som är lämpligare för tall. Det kan leda till negativ utveckling för biologisk mångfald och påtaglig förändring av landskapet. Gran på tallmark kommer troligtvis också att drabbas hårdare av barkborreskadorna än gran på granmark¹⁷³. I mars 2022 beslutade Skogsstyrelsen om nya föreskrifter som innebär ett förbud mot plantering av gran på marker där tall passar bättre. Den senaste statistiken visar att andelen tall har dubblats i föröngringar i Götaland.

Grenar och toppar av ädellöv, som lagras under vår och försommar i väntan på flisning, innehåller stora mängder insekter. Flisning vid fel tidpunkt är ett allvarligt hot mot många insektsarter¹⁷⁴.

Skogarna i den kontinentala regionen, där Skåne ligger, har inte gynnsam bevarandestatus¹⁷⁵. Avverkning har stor negativ påverkan på arter som kräver eller gynnas av skoglig kontinuitet¹⁷⁶. En stor del av Sveriges rödlistade arter är knutna till skogar med lång kontinuitet av ädla lövträd¹⁷⁷. Viktiga livsmiljöer är små och ofta fragmenterade. Den gröna infrastrukturen behöver bli bättre för att naturvärden ska kunna bevaras. Övergripande landskapsperspektiv och helhetssyn behövs för att bevara och förstärka mångfalden i skogen.

¹⁶⁹ [Hänsynsuppföljning kulturmiljö 2021](#). Skogsstyrelsen, Catrin Sandberg 2022

¹⁷⁰ Skogsstyrelsen. (2022) Levande skogar-fördjupad utvärdering 2023

¹⁷¹ Skogsdata 2021. SLU Riksskogstaxeringen 2021. [Ladda ner rapporten från SLU:s webbplats](#)

¹⁷² Lunds universitet. Svensk Fågeltaxering. 2020. [Läs mer på sverigesmiljomal.se](#)

¹⁷³ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁷⁴ Enligt uppgift. Skogsstyrelsen 2022

¹⁷⁵ Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv. Naturvårdsverket 2020. [Ladda ner rapporten från Naturvårdsverkets webbplats](#).

¹⁷⁶ SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala. [Ladda ner rödlistan från artdatabankens webbplats](#)

¹⁷⁷ [Att sköta ädellövskog](#). Skogsstyrelsen 2021

16 Ett rikt odlingslandskap Skåne län

16.1 Sammanfattning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

Den totala åkerarealen har under längre tid minskat på grund av rationalisering inom jordbruket och tätortsutbyggnad. Antalet småbiotoper och landskapselement har minskat, liksom arealen betesmarker och slåtterängar. Rådgivning till lantbrukare och investeringar på landsbygden kan ge mer lönsamma företag och ett mer hållbart nyttjande av jordbruksmarken. Detta leder i förlängningen till att landskapet hålls öppet och ökar den biologiska mångfalden.

16.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

16.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

16.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- Länsstyrelsen Skåne har under 2021/2022 anordnat kurser och riktad rådgivning till lantbrukare och hästföretagare i ämnet jordhälsa.
- Forskning, som undersöker hur en god jordhälsa kan användas som försäkring vid framtida klimatförändringar, pågår och det finns ett intresse från lantbrukare av att ta del av ny kunskap genom kompetensutveckling via landsbygdsprogrammet.¹⁷⁸
- Länsstyrelsen Skånes behörighetsutbildningar inom integrerat växtskydd har lett till att bekämpning av ogräs, skadegörare och invasiva arter anpassas utifrån åkermarkens förutsättningar.¹⁷⁹
- Jordbruksverket har under en inventering i Skåne 2021 hittat förekomst av skadegöraren Coloradoskalbagge. Denna art är en skadegörare som inte finns inom EU och som kan göra stor skada om den sprids.^{180 181}
- Inom pollineringsuppdraget, som är ett samarbete mellan Länsstyrelsen Skåne och bland andra Lunds universitet, Skogsstyrelsen, Naturskyddsföreningen, Trafikverket och E.ON, har 27 hektar sandmark restaurerats i värdetrakter för hotade vildbin.¹⁸²
- Vargpopulationen i Skåne har vuxit och detta kan leda till färre betande djur inom vargreviret och i förlängningen till att fler betesmarker inte hävdas.¹⁸³ Länsstyrelsen Skåne gör löpande informationsinsatser för djurhållare.¹⁸⁴

¹⁷⁸ [BioInsure | Centrum för miljö- och klimatvetenskap \(CEC\) \(lu.se\)](#)

¹⁷⁹ [Växtnäring och växtskydd | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

¹⁸⁰ [Skadlig skalbagge tillbaka efter 40 år | SvD](#)

¹⁸¹ [Sammanfattning av inventering för karantänskadegörare 2021 \(jordbruksverket.se\)](#)

¹⁸² [www.atgardswebben.se](#)

¹⁸³ [Stora rovdjur | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

¹⁸⁴ [Stora rovdjur | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

- Inom landsbygdsprogrammet har Länsstyrelsen Skåne det senaste året beviljat fler ansökningar om bidrag till uppförande och underhåll av rovdjursavvisande stängsel. Ansökningar från djurägare som har betesmark som betas av får eller get inom vargreviret har prioriterats, eftersom risken för vargangrepp numera gäller i hela Skåne.¹⁸⁵
- Länsstyrelsen Skåne och övriga aktörer i landskapet fortsätter arbetet med Grön infrastruktur, och ett nytt kartskikt med värdeetrakter har tagits fram.¹⁸⁶ I Vombsänkan pågår ett projekt med inventering och åtgärder för svartfläckig blåvinge och backtimjan.
- Sedan september 2021 har Länsstyrelsen Skåne beslutat om tre nya statliga naturreservat som omfattar marker i odlingslandskapet. Länsstyrelsen Skåne har även upprättat ett nytt åtgärdsprogram för ljunghedar.¹⁸⁷
- Länsstyrelsen Skåne har gjort omfattande restaureringsinsatser genom projektet LIFE RestoRED. Projektet syftar till att restaurera träd- och buskrika betesmarker, och insatser har gjorts bland annat i Edenryd och längs Bjärekusten.¹⁸⁸
- Länsstyrelsen Skåne har under 2022 haft fokus på att bekämpa den invasiva arten jätteloka. Vi har ökat bekämpningen av invasiva arter i skyddade områden och genomfört markägarträffar och gjort riktade utskick som syftar till att öka samarbete och kunskap om olika bekämpningsmöjligheter.⁵
- Länsstyrelsen Skåne har beslutat att Kulturens Östarp blir Skånes andra kulturresevat. Syftet är att bevara den kulturhistoriska miljön, det biologiska kulturarvet och naturvärden samt att utveckla reservatet som besöksmål.¹⁸⁹
- Länsstyrelsen Skåne samordnar forn- och kulturlandskapsvärden i länet. Med bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (7:2-bidrag) vårdas 250 miljöer genom avtal med markägare och kommuner. Många av länets fornlämningar utgör framträdande inslag i upplevelsen av odlingslandskapet.
- Länsstyrelsen Skåne arbetar med bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer (7:2-bidrag) för att vårda landsbygds traditionella bebyggelse och karaktärsföreteelser. Exempelvis vårdas många av länets kvarnar och byggnader med traditionella stråtak¹⁹⁰ med bidrag från Länsstyrelsen.

16.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Lunds kommun har upprättat naturreservatet Højeådalén på 68 hektar med betesmarker och ekologiskt odlad åkermark.
- I våtmarkssatsningen LONA har 5 hektar våtmarker restaurerats för att behålla vatten i landskapet och gynna den biologiska mångfalden. En våtmark i Sjöbo kommun har anlagts i syfte att gynna lökgroden. Kristianstads kommun har startat projekt REwet där 25 hektar våtmark längs Helge å ska anläggas inom

¹⁸⁵ [Miljöinvestering - stängsel mot rovdjur | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/miljo/miljoinvestering-stangsel-mot-rovdjur)

¹⁸⁶ [Kartor och underlag för planeringsarbete | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/kartor-och-underlag-for-planeringsarbete)

¹⁸⁷ [Åtgärdsprogram för ljunghed 2022–2026 \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se/aktuell/2022/04/20/2022-2026-2026)

¹⁸⁸ [Skåne län - LIFE restoRED](https://lansstyrelsen.se/skane/life-restored)

¹⁸⁹ Dnr 435-6627-2015, Beslut om kulturresevat.

¹⁹⁰ Se ärenden: Tjörnedalagården 434-41916-2021, Ågegården 434-41636-2021, Skegrie mölla 434-40026-2021, Gundrastorp Ekoholmen kvarn 434-41933-2021, Blåherremölla 434-43086-2021, Övraby mölla 434-41149-2021, Tomelilla byagård 434-41735-2021, Ausås 434-44465-2021.

de närmsta tre åren. Återmeandring vid Flyeboda sjö i Osby kommun kommer i förlängningen att bidra till projektet Rädda Immeln.¹⁹¹

16.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- För att uppfylla villkoren inom miljöersättningarna för betesmarker och slåtterängar gör många lantbrukare årliga röjningsinsatser som håller markerna öppna och ger en lönsam produktion. Lantbrukarnas arbete med sina marker är en av de viktigaste insatserna för den biologiska mångfalden.

16.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt odlingslandskap i Skåne

Målet Ett rikt odlingslandskap bedöms inte nås till 2030 och trenden för utvecklingen i miljön är fortsatt negativ.

Landskapet blir alltmer homogent, med liten variation av småbiotoper och strukturer. Förlusten av den biologiska mångfalden är för snabb för att kunna hejdas med det arbetssätt och den arbetstakt som råder nu. Arterna utarmas genetiskt när de minskar kraftigt i antal och isoleras i landskapet.

Trenden går mot färre men större lantbruksenheter. Det leder till ett mer homogent landskap, vilket i sin tur missgynnar biologisk mångfald. Den fortgående exploateringen av åkermark utgör ett annat hot mot säkerställd livsmedelsproduktion, öppet landskap och biologisk mångfald. Även minskningen av antalet betande djur är ett hot mot många arter då deras livsmiljöer minskar.¹⁹²

16.4.1 Precisering 1 Åkermarkens egenskaper och processer

Det finns ett stort intresse för integrerat växtskydd hos lantbrukare. Detta kan leda till att den biologiska mångfalden i odlingslandskapet ökar. Viktig forskning om hur lantbruket ska göras mer hållbart vid framtida klimatförändringar pågår.

16.4.2 Precisering 3 ekosystemtjänster, 4 Variationsrikt odlingslandskap, 5 Gynnsam bevarandestatus och genetisk variation, 7 Hotade arter och naturmiljöer, 10 Bevarade natur- och kulturmiljövärden

Det är i odlingslandskapets gräsmarker som flest hotade arter och naturtyper finns.¹⁹³
¹⁹⁴ Hävdade marker försvinner och vissa av de kvarvarande markerna har inte tillräcklig skötsel. Antalet jordbruksföretag minskar och lantbruksenheterna blir större.¹⁹⁵

Under lång tid har antalet fjärilar och fåglar i odlingslandskapet minskat, på grund av att odlingslandskapet blir alltmer homogent, vilket ger minskat livsutrymme för många arter.¹⁹⁶

¹⁹¹ [LONA – Lokala naturvårdssatsningen \(naturvardsverket.se\)](http://LONA-Lokala-naturvardssatsningen-naturvardsverket.se)

¹⁹² [Indikatorer för Sveriges miljömål - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](http://Indikatorer-för-Sveriges-miljömål-Sveriges-miljömål-sverigesmiljomal.se)

¹⁹³ Rödlistade arter i Sverige 2020 – SLU Artdatabanken

¹⁹⁴ Sveriges arter och naturtyper i Eu:s art- habitatdirektiv. Resultat från rapportering 2019. ISBN 978-91-620-6914-8

¹⁹⁵ [Jordbruksverkets statistikdatabas - Jordbruksverket.se](http://Jordbruksverkets-statistikdatabas-Jordbruksverket.se)

¹⁹⁶ [Utarmning och utdöende rapport från SLU Artdatabanken - Världsnaturfonden WWF](http://Utarmning-och-utdöende-rapport-från-SLU-Artdatabanken-Världsnaturfonden-WWF)

Genom våtmarkssatsningen har fler våtmarker anlagts och restaurerats. Detta arbete måste fortsätta för att säkra landskapets vattenhållande och behålla livsmiljön för de arter som är beroende av dessa miljöer.

16.4.3 Precisering 8 Främmande arter och genotyper

Länsstyrelsen Skåne ser att utbredningen av invasiva arter ökar. Det finns även ett ökande problem med att arter som tidigare inte varit invasiva nu börjar bete sig invasivt.¹⁹⁷ Detta kan på sikt orsaka försämrade ekosystemtjänster och leda till ökad igenväxning. Mer resurser och samarbete mellan myndigheter och övriga aktörer krävs för att hejda utvecklingen.¹⁹⁸

16.4.4 Precisering 10 Bevara natur- och kulturmiljövärden, 11 Kultur- och bebyggelsemiljöer

I Skåne finns stora kulturhistoriska värden knutna till odlingslandskapet. Det moderna jordbruket har dock inneburit att värdena successivt utarmats samt att de traditionella bebyggelsemiljöerna förändrats. Avstyckning av gårdar och förändrad foderhantering leder till att allt fler av jordbrukets ekonomibyggnader på sikt riskerar att förfalla eller rivas. Tillgängliga stöd är otillräckliga för att minska den negativa trenden.

Intresset för kompetensutveckling inom Ett rikt odlingslandskap har varierat beroende på ämnesområde. För aktiviteter om biologisk mångfald i åkermark och jordhälsa har deltagandet minskat under det senaste året. Anledningen kan vara en ökad oro för framtiden. Intresset är fortsatt högt inom till exempel byggnadsvård, ängsslåtter och annat som rör natur- och kulturlandskapsvärden.

16.4.5 Precisering 12 Friluftsliv

Den minskade arealen betesmarker och slåtterängar är negativ för friluftslivet då naturbetesmarker är viktiga rekreationsområden. Fler människor har hittat ut i naturen de senaste åren, vilket kan leda till en ökad förståelse för natur och kulturvärden i odlingslandskapet och en vilja att behålla det öppet.¹⁹⁹

¹⁹⁷ [Invasiva främmande arter på EU:s förteckning - växter \(naturvardsverket.se\)](#)

¹⁹⁸ [Växtnäring och växtskydd | Länsstyrelsen Skåne \(lansstyrelsen.se\)](#)

¹⁹⁹ [Andel som varit ute i skog och mark minst en gång i veckan senaste 12 månaderna, ULF 2018-2019 och 2021 \(scb.se\)](#)

17 God bebyggd miljö Skåne län

17.1 Sammanfattning för God bebyggd miljö i Skåne

Länsstyrelsen Skåne, Region Skåne, de skånska kommunerna med flera aktörer arbetar målinriktat för att nå miljömålet. Kommunernas fysiska planering spelar en mycket viktig roll för att skapa bra förutsättningar för en god bebyggd miljö. Samtliga skånska kommuner arbetar med att hålla kommunala översiktsplaner aktuella, och Länsstyrelsen har en viktig rådgivande roll. Trots att trenden för utvecklingen är positiv bedöms inte de nuvarande resurserna vara tillräckliga för att nå miljömålet till 2030.

17.2 Utveckling i miljön och målbedömning för God bebyggd miljö i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är POSITIV
- Nå miljökvalitetsmålet till 2030? NEJ

17.3 Åtgärdsarbete för God bebyggd miljö i Skåne

17.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- **Länsstyrelsen Skåne** har under 2022 fördelat 11,4 miljoner kronor i bidrag till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse²⁰⁰. Stödet går både till fastighetsägarens (föreningar, företag, kommuner, privat personer med flera) direkta kostnader och till värdefull antikvarisk rådgivning som leder till långsiktig förvaltning. Utöver detta har 320 000 kronor avsatts till underlag inför åtgärder på kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Länsstyrelsen ser att kulturmiljövårdsanslaget är angeläget i arbetet med kulturhistorisk värdefull bebyggelse och för att nå fastighetsägare. Efterfrågan är stor, med långt fler ansökningar än det finns medel att tilldela.
- **Länsstyrelsen Skåne** har med hjälp av kulturmiljövårdsanslaget tagit fram fördjupade kunskapsunderlag för 38 områden av riksintresse för kulturmiljövården. Syftet är att Länsstyrelsen utifrån dessa ska kunna föreslå aktualiserade riksintresseanspråk²⁰¹ till Riksantikvarieämbetet. Arbetet görs i dialog med berörda kommuner. Ett annat syfte är att få tydligare kunskapsunderlag som kan underlätta kommunernas hantering av anspråken.
- **Länsstyrelsen Skåne** har tillsammans med ett par aktörer²⁰² tagit fram ett kunskapsstöd med presentationsmaterial på temat ”Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan”. Inom samarbetet har 4 webinarier genomförts.²⁰³

²⁰⁰ Kulturmiljövårdsanslaget, 7:2

²⁰¹ Mer information om arbetet med översyn och aktualisering av riksintresseanspråken för kulturmiljö i Skåne finns att läsa på:
<https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/kulturmiljo/oversyn-av-riksintressen-for-kulturmiljovarden.html>

²⁰² Aktörerna är Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten, Skogsstyrelsen och länsstyrelsen i Västerbotten och Uppsala.

²⁰³ [Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/tema/kulturmiljo/tillgang-till-vardagsnara-natur-ar-bra-for-folkhalsan)

17.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- **Länsstyrelsen Skåne** har beviljat 300 000 kronor²⁰⁴ till att ta fram kommunalt kulturmiljöprogram i Örkelljunga kommun. Syftet är att bevara och utveckla kulturmiljöer i kommunen. En liknande satsning genomfördes under 2021 i Simrishamns kommun och ledde till framtagandet av ett Arkitektur- och kulturmiljöprogram.
- **Länsstyrelsen Skåne** och nätverket Kulturmiljö Skåne har tillsammans med Ystads kommun genomfört seminariet ”PBL och kulturvärden”, för att öka kunskapsnivån i länet hos bland andra planarkitekter, bygglovshandläggare, byggnadsinspektörer. Seminariet var fullsatt med runt 40 deltagare vilka enligt utvärderingen upplevde tillfället som relevant.
- **Länsstyrelsen Skåne** har genom studiecirkelar tagit fram klimatanpassnings- och åtgärdsplaner tillsammans med fem inlandskommuner. Arbetet har innehållit analyser av riskerna med ett förändrat klimat såsom översvämning, ras och erosion samt värmeproblem specifikt för inlandet. Deltagarna har uppskattat dessa träffar och studiecirkelarna kommer att fortsätta. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har medel som kommuner kan söka kopplat till detta.
- **Region Skåne** antog Skånes första regionplan i juni 2022. Syftet med Regionplan för Skåne 2022-2040 har bland annat varit att samordna den långsiktiga infrastrukturplaneringen samt att bidra till uppfyllandet av klimatmålen.
- **Länsstyrelsen Skåne** genomförde den 11 maj 2022 ett digitalt Plan 33-möte på temat livsmiljöer i den fysiska planeringen. Plan33 är ett forum för planfrågor i dialog mellan stat och kommun och riktar sig till planarkitekter och översiktsplanerare i Skånes 33 kommuner.
- **Länsstyrelsen Skåne** har haft 33 detaljplanemöten och 15 översiktsplanemöten med olika kommuner samt tre samverkansmöten med regionen gällande regional fysisk planering. Ett av dessa hade fokus på kulturmiljö och ett hade fokus på skånska åtgärder för miljömålen och regionplanens genomförande. Genom bland annat samrådsprocesser och rådgivning till länets kommuner, och i samband med regionplaneringen, har fokus även varit att uppmärksamma arkitektoniska och kulturhistoriska värden i linje med den nationella politiken för Gestaltad livsmiljö.
- **Länsstyrelsen Skåne** har levererat underlag med nya statliga och mellankommunala intressen, som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet, till 30 kommuner, för deras arbetet med planeringsstrategier.
- **Ungefär en tredjedel av Skånes kommuner** har en pågående översiktsplanprocess. Under 2022 har 12 kommuner antagit översiktsplan eller ändring av översiktsplan/tematiskt tillägg.

17.4 Tillstånd och målbedömning för God bebyggd miljö i Skåne

Bedömningen är att målet inte är möjligt att nå till 2030 utifrån idag beslutade styrmedel och åtgärder. Medvetenheten om och ansvarstagandet för att hantera olika miljöutmaningar i samband med den fysiska planeringen har dock ökat. Däremot

²⁰⁴ Kulturmiljövårdsanslaget, 7:2

behöver samordningen mellan kommuner öka, det behövs ökad personaltillgång och kommunala resurser, och de fysiska förutsättningarna för den enskilda invånaren att leva i en god och hälsosam livsmiljö behöver förbättras.

17.4.1 Hållbar samhällsplanering och bebyggelsestruktur

Skåne har fått sin första regionplan²⁰⁵, antagen i juni 2022, vilket innebär att mellankommunala frågor gällande bland annat infrastruktur, kollektivtrafik, förutsättningar för näringsliv samt klimat- och energifrågor kan omhändertas på ett samlat sätt inom regionen Skåne. Samverkan mellan Region Skåne och Länsstyrelsen har haft fokus på synergier mellan det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen och regionplanens genomförandedel.

I syfte att fördjupa hanteringen av klimatförändringar har ändringar skett i Plan- och bygglagen²⁰⁶ och Plan- och byggförordningen²⁰⁷ som förtydligar när kommunen behöver bedöma och värdera risken för skador på den bebyggda miljön på grund av klimatförändringar.²⁰⁸ Kommunerna blir också skyldiga att arbeta strategiskt med hur riskerna kan minska eller upphöra. Lagändringen innebär mer konkret att kommunen i en detaljplan får bestämma att det krävs marklov för markåtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet. Lagen trädde i kraft 2018. Antalet detaljplaneärenden hos Länsstyrelsen i Skåne som berört genomsläpplighet har ökat från 27 stycken år 2020 till 32 stycken år 2022, vilket är positivt.

17.4.2 Kulturvärden i bebyggd miljö

Det är en låg sannolikhet för att värdefulla kulturmiljöer i Skåne ska vara bevarade till 2030. Arbetet med att säkerställa miljöerna i detaljplaner och områdesbestämmelser går långsamt. Särskilt drabbar detta landsbygdens kulturmiljöer då rivningslov inte krävs utanför planlagt område. Flera av Skånes kommuner saknar samtidigt kulturmiljöunderlag, och där det finns kulturmiljöunderlag ökar behovet av att uppdatera dem, då inventeringarna de bygger på gjorts för lång tid sedan.

Färre kommuner i Skåne har egen antikvarisk kompetens idag än 2015 och i stället köps antikvariska tjänster in vid punktsatser²⁰⁹. Samtidigt finns det ett starkt förändrings- och exploateringsstryck i Skåne²¹⁰, vilket gör att kulturmiljöfrågorna kan ha svårt att hävda sig i planeringssammanhang. Länsstyrelsen noterar att mindre kommuner i något ökande utsträckning tar in antikvarisk kompetens på kortare anställningar för att arbeta exempelvis med kulturmiljö- eller arkitekturprogram, vilket vi bedömer som positivt. För att Länsstyrelsen ska kunna stötta kommunerna krävs att kulturmiljöanslaget för vård, information och tillgänglighetsinsatser markant ökar fram till 2030.

Vi ser att Länsstyrelsen Skånes pågående aktualisering av riksintressen för kulturmiljövården kommer vara färdigställd 2030 och därmed ge tydligare och bättre

²⁰⁵ Region Skåne, *Regionplan för Skåne 2022-2040*, [Regionplan för Skåne 2022-2040 \(arcgis.com\)](https://arcgis.com)

²⁰⁶ PBL finns att läsa här: [Plan- och bygglag \(2010:900\) Svensk författningssamling 2010:2010:900 t.o.m. SFS 2022:1122 - Riksdagen](#)

²⁰⁷ PBF finns att läsa här: [Plan- och byggförordning \(2011:338\) Svensk författningssamling 2011:2011:338 t.o.m. SFS 2022:1175 - Riksdagen](#)

²⁰⁸ Lagförändringen har lagts till i 9 kap §12 Plan- och bygglagen.

²⁰⁹ 2015 års miljömålsindikator i jämförelse med 2021 års miljömålsenkät. Bedömningen har förankrats med samverkansforumet Kulturmiljö Skåne.

²¹⁰ SCB Förvaltningsindex 2005-2015

beskrivna riksintressen som stöd till kommunernas planering. Samtidigt finns ett behov av att stärka kulturlandskapets roll i lagstiftningen för att övriga värdefulla landskap ska kunna utvecklas och bevaras.

17.4.3 Natur- och grönområden

Länsstyrelsen har gemensamt med andra skånska aktörer²¹¹ tagit fram ”Skånes Friluftslivsplan”²¹² som gick på remiss i september 2022. Genomgående i planen är vikten av den tätortsnära naturen.

17.4.4 Hushållning med energi och naturresurser

Havs- och vattenmyndigheten har påbörjat arbetet med revidering av de statliga havsplanerna, med syftet att öka antalet områden som bedöms lämpliga för energiutvinning.²¹³ Bakgrunden är behovet av ökad elproduktion för att möta de av riksdagen beslutade klimat- och energimålen samt för att stödja den elektrifiering som krävs för att möjliggöra klimatomställningen.

²¹¹ Exempel på Skånes aktörer är andra myndigheter, region Skåne, Stiftelsen Skånska landskap, kommuner, markägarorganisationer, friluftsföreningar. Näringsliv m.fl.

²¹² Friluftslivsplanen (som är på remiss): [Länsstyrelsen Skånes Friluftslivsplattform \(lansstyrelsen.se\)](https://lansstyrelsen.se/skane/friluftslivsplanen)

²¹³ Havs och vattenmyndigheten, [Ändring av havsplanerna för att möta behovet av ökad energiutvinning - Havsplanering - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se/om-havs-och-vattenmyndigheten/om-havsplaneringen)

18 Ett rikt växt och djurliv – Skåne

18.1 Sammanfattning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

Värdefulla habitat fragmenteras och försämras i det skånska landskapet, antalet hotade arter ökar, och invasiva främmande arter fortsätter att spridas. Brist på grön infrastruktur i landskapet förhindrar arter att röra sig fritt. Tillståndet för naturtyper och arter är inte gynnsamt, och påverkan på ekosystemen fortsatt hög. Större hänsyn behöver tas vid allt nyttjande av landskapet, och skydd och skötsel av naturmiljöer behöver öka, liksom anpassade styrmedel.

18.2 Utveckling i miljön och målbedömning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

- Trenden för utvecklingen i miljön är NEGATIV
- Nås miljö kvalitetsmålet till 2030? NEJ

18.3 Åtgärdsarbete för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

18.3.1 Åtgärder på regional nivå – myndigheter

- **Länsstyrelsen Skåne** har beslutat om 6 nya och utvidgat 5 statliga naturreservat, uppdaterat skötselplaner och föreskrifter i 10 statliga naturreservat, samt beslutat om länets andra kulturreservat, Kulturens Östarp²¹⁴.
- Inom Grön Infrastruktur²¹⁵ har **Länsstyrelsen Skåne** avgränsat trakter för sumpskogar, våtmarker och småvatten samt tagit fram värdetraktbeskrivningar.
- **Länsstyrelsen Skåne** har skött och restaurerat naturmiljöer i hög takt under 2022 tack vare en fortsatt hög budget till förvaltning av skyddade områden samt extramedel för restaurering/anläggning av våtmarker.
- **Länsstyrelsen Skåne** har fortsatt arbetet med att gynna vilda pollinatörer inom pollineringsuppdraget som pågått åren 2020–2022²¹⁶ via kunskapshöjning, samverkan med externa aktörer och restaureringsåtgärder inom åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP)-pollinering²¹⁷. Bland annat har 27 hektar sandmark restaurerats för hotade vildbin.
- **Länsstyrelsen Skåne** har via ÅGP²¹⁸ röjt fram 180 skyddsvärda träd, ökat antalet ekstolpar för grå ladv, spridit moduler med humlepälsbi och skött 28 rikkärr.

²¹⁴ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/besoksmal/naturreservat/sjobo/kulturens-ostarps-kulturresevat.html?sv.target=12.382c024b1800285d5863a89a&sv.12.382c024b1800285d5863a89a.route=/&searchString=&counties=&municipalities=&reserveTypes=&natureTypes=&facilities=&sort=none>

²¹⁵ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/samhalle/planering-och-byggande/gron-infrastruktur.html>

²¹⁶ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/hotade-arter/vilda-pollinatorer.html>

²¹⁷ <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/pollinering/fortsatt-riktad-satsning-pa-atgarder-for-vilda-pollinatorer/>

²¹⁸ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/djur/hotade-arter/hotade-djur-och-vaxter.html>

- **Länsstyrelsen Skåne** har restaurerat våtmarker, vattendrag samt ängs- och betesmarker inom EU-projekten Semiaquatic Life²¹⁹, LIFE CONNECT²²⁰ och LIFE RestoRED²²¹.
- **Länsstyrelsen Skåne** har bekämpat invasiva främmande arter: gul skunkkalla i hela länet, blomsterlupin, parkslide, jättebalsamin, sjögull med flera i skyddade områden, samt storsatsat på information och åtgärder mot jätteloka.
- **Länsstyrelsen Skåne** har anordnat rådgivningar och kurser till lantbruket och de gröna näringarna, bland annat rörande jordhälsa i samarbete med Lunds universitet²²².
- **Länsstyrelsen Skåne** har gett bidrag till skötsel av cirka 250 kulturmiljöer samt arbetar för miljöanpassad vård och underhåll av länets begravningsplatser.
- **Länsstyrelsen Skåne** har gemensamt med berörda aktörer tagit fram Skånes förslag på Friluftslivsplan med strategi för framtidens friluftsliv, handlingsplan, områdeskartläggning och kunskapsbank.
- **Trafikverket** driver i samarbete med SLU och Terranor AB projektet *artrik energiutvinning* där man vill ta bort näring från vägkanterna och samtidigt få energi genom rötning.
- **Trafikverket** och **Länsstyrelsen Skåne** samarbetar vid *Brösarps backar* runt åtgärder för hotade arter och har grävt sandblottor, satt upp bihotell, informationsskylt samt ekstolpar.

18.3.2 Åtgärder på kommunal nivå och inom regioner

- Skånska kommuner, vattenråd och privata initiativtagare har anlagt 92 hektar och restaurerat 6,7 hektar våtmarker finansierade via **Länsstyrelsen Skånes** Lokala vattenvårdsprojekt LOVA²²³, Lokala våtmarkssatsningen inom LONA²²⁴ och Landsbygdsprogrammet LBP²²⁵.
- **Kristianstads, Lommas och Lunds kommuner** har sedan september 2021 bildat tre kommunala naturreservat.
- Genom LIFE Coast Adapt²²⁶ har **Helsingborgs stad** grävt bort vresros och planterat naturlig dynvegetation samt den hotade arten martorn, och **Ystads kommun** har genomfört dynbildande åtgärder samt planterat strandråg och sandrör.
- **Höganäs kommun** har bekämpat 4,8 hektar vresros inom 4 områden med LONA²²⁷-finansiering.

²¹⁹ https://www.semiaquaticlife.se/sv/semiaquatic_sv/

²²⁰ <https://lifeconnects.se/>

²²¹ <https://www.liferestored.se/>

²²² <https://www.cec.lu.se/sv/forskning/pagaende-forskningsprojekt/bioinsure>

²²³ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/miljo-och-vatten/stod-for-atgarder-i-vatten/lokala-vattenvardsprojekt-lova.html>

²²⁴ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/natur-och-landsbygd/stod-till-naturvard/lokala-naturvardssatsningen-lona.html>

²²⁵ <https://jordbruksverket.se/stod/programmen-som-finansierar-stoden/landsbygdsprogrammet>

²²⁶ <https://lifecoastadaptskane.se/>

²²⁷ [LONA – Lokala naturvårdssatsningen \(naturvardsverket.se\)](https://lona.naturvardsverket.se/)

- **Saxån-Braåns vattenråd** har återmeandrat Örstorpsbäcken²²⁸, anlagt svämplan, våtmark och korvsjö samt lekbottnar för öring.
- **Malmö stad** har omvandlat gräsmattor till ängar samt anpassat ängsskötseln för att gynna vilda pollinatörer.
- **Trelleborgs kommun** har röjt bort tysklönn för att gynna ekar i Fjärdingslöv med LONA²²⁹-finansiering.

18.3.3 Åtgärder inom näringslivet

- **E.ON** har genomfört kurser för alla sina röjarlag för att öka kunskapen om hur man röjer för att gynna biologisk mångfald.

18.3.4 Övriga åtgärder

- **Naturskyddsforeningen** har startat det nationella projektet Världens längsta blomsteräng²³⁰ för att gynna vilda pollinatörer.

18.4 Tillstånd och målbedömning för Ett rikt växt och djurliv i Skåne

Länsstyrelsen Skåne bedömer att målet inte kommer att nås till år 2030. Tillståndet för den biologiska mångfalden i länet är inte gynnsam och brukandet av landskapet tär på de biologiska resurserna. Även om klimatförändringen blir mer påtaglig har markanvändningen fortfarande en större påverkan på biologisk mångfald. Det råder brist på lämpliga livsmiljöer och spridningsmöjligheterna för arter är bristfälliga. Beslutade eller planerade styrmedel räcker inte.

18.4.1 Gynnsam bevarandestatus, klimat och invasiva arter

Viktiga livsmiljöer för arter är fragmenterade i landskapet, samtidigt som kvaliteten försämras och spridningsmöjligheter för arter saknas. Antalet rödlistade arter i Skåne har ökat²³¹, gräsmarker och skogar i kontinental region har icke gynnsam bevarandestatus²³², samtidigt som främmande arter sprider sig i landskapet. I Skåne är endast 3,9 procent av landytan skyddad medan 20,8 procent av de marina miljöerna har någon form av områdesskydd. Skydd av tätortsnära natur går sakta²³³. Odlingslandskapets arter och naturtyper har sämst status^{1,2}, skyddet av dessa naturtyper är eftersatt, och skötseln förlitar sig på miljöersättningarna där fokus ligger på produktion av livsmedel. Det nya Landsbygdsprogrammet (LBP)²³⁴ kommer att antas först 2023, och det är oklart hur det kommer att påverka naturtyper och arter. Skydd av skånsk ädellövskog har ökat, men är inte tillräcklig och är dessutom kostsam med anledning av att det är förhållandevis dyrt att köpa in skånsk

²²⁸ [Åtgärder genomförs i Saxån-Braån - Nyheter om lokalt åtgärdsarbete - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](https://havochvatten.se/nyheter/2020/09/16/160916-saxan-braan-nyheter-om-lokalt-avgardsarbete)

²²⁹ [LONA – Lokala naturvårdssatsningen \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/om-naturvardsverket/lokala-naturvardsprogram/LONA)

²³⁰ <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/naturskyddsforeningen-ska-skapa-varldens-langsta-blomsterang/>

²³¹ <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/31.-rodlista-2020/rodlista-2020>

²³² <https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6900/978-91-620-6914-8.pdf>

²³³ <https://www.lansstyrelsen.se/skane/tjanster/publikationer/genomforandeplan-for-skydd-av-tatortsnara-natur-i-skane-2016-2020.html>

²³⁴ <https://jordbruksverket.se/stod/programmen-som-finansierar-stoden/landsbygdsprogrammet>

ädellövskog jämfört med ersättning till annan skogsmark i Sverige. Klimatförändringar med torra somrar, tillsammans med fortsatt dikning av skogs- och jordbruksmark, har långtgående effekter i många skånska våtmarker och vattendrag. Kunskapen om havsmiljöerna är fortsatt dålig och belastningen av bland annat näringsämnen är hög.

Större habitatrestaureringar sker genom EU:s LIFE-program²³⁵. Restaurering och skötsel har ökat inom naturvården tack vare ökade anslag under 2020–2022. Inom pollineringsuppdraget²³⁶ lyfts livsmiljöer och pollination. Bekämpning av invasiva arter pågår brett i landskapet. Medel från LBP, LOVA och ÅGP är viktiga för anläggning av dammar, restaurering av vattendrag, våtmarker, ängs- och betesmarker och röjning av skyddsvärda träd.

De statliga utredningarna från 2021 (Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen²³⁷, Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd²³⁸, respektive Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar²³⁹) kan få både positiva och negativa konsekvenser för måluppfyllelsen om de implementeras. Förslag på EU-förordning om restaurering av natur²⁴⁰ kan få stor positiv betydelse för måluppfyllelsen om den antas av EU-parlamentet.

Utöver nya styrmedel och anslag till skydd, skötsel och återskapande, samt förändring av lagar som till exempel reglerar dikningsföretagen, är det nödvändigt att verksamheter som påverkar den biologiska mångfalden negativt (jordbruks-, skogs- och fiskenäringarna, exploateringar) påtagligt ökar sin generella hänsyn.

18.4.2 Hållbart nyttjande av ekosystemen

Kunskapen om ekosystemtjänster har successivt ökat i samhället, inte minst genom pollineringsuppdraget. För ett hållbart nyttjande krävs ökad regional samsyn och samplanering mellan aktörer som nyttjar naturens resurser i landskapet. Vi behöver öka bevarande och restaurering av arter och livsmiljöer så att ekosystemen blir resilienta och kan stå emot påverkan från klimatförändringar.

²³⁵ [LIFE \(europa.eu\)](https://europea.eu)

²³⁶ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-naturvardssatsningen/Pollineringsprojekt-inom-LONA/>

²³⁷ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/11/sou-202073/>

²³⁸ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/12/sou-202078/>

²³⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/06/skydd-av-arter---vart-gemensamma-ansvar/>

²⁴⁰ [Remiss av EU-kommissionens förslag till förordning om restaurering av natur - Regeringen.se](#)

Länsstyrelsen
Skåne